T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA İÇ VE DIŞ DENETİM SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURAY TUĞRAL

ANABİLİM DALI: İŞLETME

PROGRAMI : MUHASEBE VE FİNANSMAN

KOCAELİ- 2010

T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA İÇ VE DIŞ DENETİM SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURAY TUĞRAL

ANABİLİM DALI: İŞLETME

PROGRAMI : MUHASEBE VE FİNANSMAN

DANIŞMAN: DOÇ.DR. SAMİ KARACAN

KOCAELİ- 2010

T.C

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA İÇ VE DIŞ DENETİM SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: NURAY TUĞRAL

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 12/05/2010-2010/12

Doç. Dr. Sami KARACAN

Yrd. Doç. Dr. Hakan KAPUCU

Yrd. Doç. Dr. Şenol HACIEFENDİOĞLU

KOCAELİ- 2010

BANKALARDA İÇ VE DIŞ DENETİM SÜRECİ

SUNUŞ

Denetim son yıllarda yaşanan ekonomik krizler ve sonrasındaki iflaslar sebebiyle önem kazanmıştır. Bankaların yaptığı iş para ile ilgili olduğundan hilenin önlenmesi ve işlerin düzenli yürütülmesi için hem iç hem de dış denetime tabi tutulması gerekir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında temel düşünce ise son yıllarda denetim kavramının önem kazanması ve denetimsizliğin bankalara verdiği ağır kayıplardır. Hazırlanan bu çalışmada bankaların iç ve dış denetim süreci ele alınmıştır.

Çalışmam esnasında bana destek olan aileme ve yardımını esirgemeyen Hocam Sayın Doç. Dr. Sami Karacan' a teşekkür ederim.

Kocaeli, 2010 NURAY TUĞRAL

BANKALARDA İÇ VE DIŞ DENETİM SÜRECİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ I

ÖZET VI

ABSTRACT VII

KISALTMALAR LİSTESİ VIII

TABLOLAR..... IX

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM 3

1DENETİM KAVRAMI 3

1.1 DENETİM TANIMI 3

1.2 DENETİM TÜRLERİ 6

1.2.1 Denetim Konusuna ve Amacına Göre Türleri 6

1.2.1.1 Mali Tablolar Denetimi 7

1.2.1.2 Uygunluk Denetimi 7

1.2.1.3 Faaliyet Denetimi 8

1.2.2 Denetçinin Statüsüne Göre Denetim Türleri 9

1.2.2.1 İç Denetim 9

1.2.2.2. Dış Denetim 10

1.2.2.2.1 Kamu Denetimi 10

1.2.2.2.1.1 Devlet Denetleme Kurumu 10

1.2.2.2.1.2 Sayıştay 11

1.2.2.2.1.3Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurumu ...12

1.2.2.2.1.4 Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Denetim Kurulları 12

1.2.2.3 Bağımsız Denetim 12

1.3 DENETÇİ 13

1.3.1 Denetçinin Tanımı ve Nitelikleri 13

1.3.1.1 Bağımsızlık 14

1.3.1.2 Mesleki Bilgi ve Tecrübe 14

1.3.1.3 Mesleki Özen 14

1.3.1.4 Kişisel ve Ahlaki Nitelikler 15

1.3.2 Denetçi Türleri 15

1.3.2.1 Bağımsız Denetçiler 15

1.3.2.1.1 Bağımsız Denetçilerin Sorumlulukları 16

1.3.2.2 İç Denetçiler 17

1.3.2.3 Kamusal Denetçiler 18

1.4 DENETİM STANDARTLARI 19

1.4.1 Genel Standartlar 20

1.4.1.1 Mesleki Eğitim ve Deneyim 20
1.4.1.2 Bağımsız Davranma 21
1.4.1.3 Mesleki Özen 21
1.4.2 Çalışma Sahası Standartları 21
1.4.2.1 Planlama ve Gözetim 21
1.4.2.2 İç Kontrolün İncelenmesi…… ...22
1.4.2.3 Kanıt Toplama..... 22
1.4.3 Raporlama Standartları 23
1.4.3.1 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum..... 23
1.4.3.2 Devamlılık..... 23
1.4.3.3 Açıklayıcı Bilgiler..... 23
1.4.3.4 Denetçi Görüşü 24
1.5.DENETİM SÜRECİ VE İŞİN KABULÜ..... 24
1.5.1 Denetim Süreci..... 24
1.5.2 Müşterinin Seçilmesi ve İşin Kabul Edilmesi..... 25
1.5.2.1 Önceki Denetçiyle Görüşme 25
1.5.2.2 Kalite Kontrol Politikaları Ve Prosedürleri İle Müşteriyi Değerlendirme 25
1.5.2.3 Müşteri ile Sözleşme Yapılması 27
1.5.3 Denetimin Planlanması 27
1.5.4 İşlemlerin Test Edilmesi 27
1.5.5 Hesap Kalanlarının Test Edilmesi…….....27
1.5.6 Denetimin Tamamlanması Ve Denetim Raporunun Düzenlenmesi 27

İKİNCİ BÖLÜM

2.BANKALARDA İÇ DENETİM 29
2.1 İÇ DENETİM KAVRAMI..... 29
2.2 BANKALARDA İÇ DENETİMİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI 32
2.3 BANKA İŞLETMELERİNDE İÇ DENETİM İLKELERİ..... 33
2.3.1 Süreklilik..... 34
2.3.2 Bağımsız İşlev…….....…34
2.3.3 Denetim Tüzüğü..... 35
2.3.4 Yansızlık 35
2.3.5 Profesyonel Yeterlilik 35
2.3.6 Faaliyetin Kapsamı 35
2.4. BANKALARDA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL UNSURLARI 36
2.4.1 Kültür, Kurum Kültürü Ve Kurum İçi Denetim Kültürü 36
2.4.2 Kurum İçi Denetim Kültürünün Temel Unsurları..... 38
2.4.2.1 Yüksek Etik Standartların Geliştirilmesi 38
2.4.2.2.Her Seviyedeki Personelin İç Denetimin Önemini Ve Üzerine Düşen Yükümlülüğü Özümsemesi..... 41

2.5 BANKACILIĞIMIZDA İÇ DENETİM ALANINDAKİ YAPISAL DÜZENLEMELER ... 43
2.6 BANKALARDA İÇ DENETİM SÜRECİ ... 44
2.7 BANKA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL AKTÖRLERİ ... 46
2.7.1 Yönetim Kurulu ... 46
2.7.2 İç Sistemler Sorumlusu ... 46
2.7.3 Denetim Komitesi ... 46
2.7.4 Üst Düzey Yönetim ... 46
2.7.5 Banka Teftiş Kurulu ... 47
2.7.6 Tüm Personel ... 48
2.7.7 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçiler ... 48
2.7.8 Banka Risk Yönetim Merkezi ... 48
2.8 BANKALARDA İÇ KONTROL SİSTEMİ ... 49
2.9 BASEL KOMİTESİ VE BANKALARIN İÇ DENETİMİNE YÖNELİK GETİRDİĞİ DÜZENLEMELER ... 50
2.9.1 Basel Komitesi'nin Kuruluşu ve Amacı ... 51
2.9.2 Basel Komitesinin İç Denetim Tavsiyeleri ... 52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BANKALARDA DIŞ DENETİM ... 54
3.1 BANKALARDA DIŞ DENETİMİN TANIMI DIŞ DENETİMLE YETKİLİ KURUM VE KURULLAR ... 56
3.2 BANKALARDA BAĞIMSIZ DENETİM ... 65
3.3 BANKALARDA BAĞIMSIZ DENETİM FAALİYETİ ... 66
3.4. BANKALARDA BAĞIMSIZ DIŞ DENETİM SÜRECİ VE PLANLANMASI ... 69
3.4.1 Bağımsız Denetim Süreci ... 69
3.4.2 Denetimin Planlanması ... 70
3.5DENETİM PROGRAMININ YÜRÜTÜLMESİ ... 71
3.6 DENETİM SONUÇLARININ RAPORLANMASI ... 71
3.6.1 Olumlu Görüş ... 72
3.6.2 Şartlı Veya Olumsuz Görüş ... 72
3.6.3 Görüş Bildirmekten Kaçınma ... 74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE'DE BİR BANKADA DIŞ DENETİM VE İÇ DENETİM ÜZERİNE YAPILAN BİR UYGULAMA ... 75
4.1 TÜRKİYE'DE BİR BANKADA İÇ DENETİM UYGULAMASI ... 76
4.1.1 Durum Raporu ... 76
4.1.2 Krediler ... 77
4.1.3 Bireysel Hizmetler ... 77
4.1.4 Şube Gelir Gider Raporunu Analizi ... 77
4.1.5 Krediler Raporu ... 79

4.1.6 Tüketici Kredileri……... 80
4.1.7 Mevduat ve Kaynak Temini Raporu …… 81
4.1.8 Muhasebe Ve Mali Raporu 82
4.1.9 Bireysel Bankacılık Teftiş Raporu 82
4.1.1.1 Rapor Sonucu 82
4.2 TÜRKİYE'DE BİR BANKADA YAPILAN DIŞ DENETİM UYGULAMASI 83
4.2.1 Amaç……83
4.2.2 Uygulanması 83
4.2.2.1 Banka Hakkında Genel Bilgiler 83
4.2.2.2 Konsolide Olmayan Finansal Tablolar Ve Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar…… 84
4.2.3 Rapor Sonucu……87
SONUÇ…….. 90
EKLER……..92
EK:1 OLUMLU GÖRÜŞ 92
EK:2 OLUMLU GÖRÜŞ ŞARTLI GÖRÜŞ BELİRTİLMEKSİZİN DİKKAT ÇEKİLECEK HUSUSLAR BULUNMASI DURUMUNDA 93
EK:3 ŞARTLI GÖRÜŞ DENETİM KAPSAMINDA KISITLAMA OLMASI DURUMUNDA 94
EK4 OLUMSUZ GÖRÜŞ 95
EK:5 GÖRÜŞ BİLDİRMEME 96
EK:6 İÇ DENETİM PLANI 97
EK:7 İÇ DENETİM BİRİMİ TARAFINDAN HAZIRLANACAK RAPORLAR 98
EK:8 DENETİM KOMİTESİ İLE MÜFETTİŞLER TOPLANTISI VE DENETİM KOMİTESİ İLE İÇ SİSTEMLER KAPSAMINDAKİ BİRİM YÖNETİCİLERİNİN TOPLANTISI 98
EK:9 YILLI DEĞERLENDİRME VE FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMASI 98
EK:10 BAĞIMSIZ DENETİM RAPORU 99
EK:11 X BANKASI 30/09/2008 BİLANÇOSU 101
YARARLANILAN YAYINLAR…… 104
ÖZGEÇMİŞ 108

ÖZET

Dünyada globalleşme eğilimlerinin ve sermaye hareketlerinin artması finansal sistemi etkileyen temel faktörlerdir. Bu gelişmelerle beraber finansal piyasalarda risklerin boyutu da artmıştır. Hızla gelişen ve globalleşen dünyamızda bankacılık sektörü hızla büyümeye başlamıştır. Bankacılık sektörünün faaliyet hacminde, ürün çeşitliliğinde ve hizmet anlayışında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Buna bağlı olarak, bankaların faaliyet gelirleri ve faaliyet dışı gelirleri pek çok farklı gelir unsurundan oluşmaya başlamıştır. Ancak getiri ile beraber riskliliğin de artmasına paralel olarak, bankaların plasmanları ve yükümlülüklerinden kaynaklanan bankacılık riskleri de oldukça farklılaşmıştır.

Bankacılık sektörünün doksanlı yıllardan itibaren çok büyük ivme kazanması, risk artışı beraberinde denetim ihtiyacını da doğurmuştur. Bankacılık sektöründe denetim faaliyetleri bankanın bünyesinde yapılanlara ek olarak belirli esaslar çerçevesinde denetim yetkisine sahip kurumlar tarafından da yapılmaktadır.

Bu çalışmada, bankaların iç ve dış denetim sistemlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ABSTRACT

The main factors that effect economy are the increase of globalization tendency and capital movements all over the world. With the this developments the dimension of the risks in the financial system hsa rised. Besides of globalization of the world, the banking sector is started to grow rapidly. there has been serious developments in the banking sector's activity size, product variety and service mentality. According to this developments, bank's revenues from activity or non, become out of many different income elements. Howewer parallel to the rise in risks with income, banks' risks dependent on banks' plasman and liabilities has been differentiated.

Enlargement of the sector from 90's, brings the necessity of audit. In banking sector, auditing activities adding to structure of banks specific essentials are also done by institutes which have auditing authority.

This study aims to analyze the internal audit system and the external audit system of the banks.

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B Avrupa Birliği

a.g.e Adı geçen eser

a.g.m Adı geçen makale

BIS: Bank For International Settlements

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

D.D. Kurumu: Devlet Denetleme

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsleri

P: Page

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SPK: Sermaye Piyasası Kurumu

SOX: Sarbanes Oxley Kanunu

T.C.M.B: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

T.C.M.B.K: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TTK: Türk Ticaret Kanunu

TÜRMOB: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.

TL: Türk Lirası

TP: Türk Parası

YP: Yabancı Para

s: Sayfa

m: Madde

TABLOLAR

TABLO 1: X BANK. A.Ş İÇ DENETİM BİRİMİ 2007 YILI (AY BAZINDA) DENETİM PLANI **……**97

TABLO 2: X BANK İÇ DENETİM BİRİMİ 2007 YILI DENETİM PLANI ŞUBELER……..……..97

TABLO 3: İÇ DENETİM BİRİMİ TARAFINDAN HAZIRLANACAK RAPORLAR……..…….98

TABLO 4: DENETİM KOMİTESİ İLE MÜFETTİŞLER TOPLANTISI VE DENETİM KOMİTESİ İLE İÇ SİSTEMLER KAPSAMINDAKİ BİRİM YÖNETİCİLERİNİN TOPLANTISI…….98

TABLO 5: YILLIK DEĞERLENDİRME VE FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMASI……..……99

TABLO 6: EK 11 X BANKASI 30/09/2008 BİLANÇOSU……...101

GİRİŞ

Denetim, bireyler, işletmeler, devlet ve tüm ekonomi açısından hayati bir role sahiptir. Ancak önemli olan kimin için, kimin tarafından, hangi amaçla ve nasıl denetim yapılacağının ortaya konmasıdır. Aksi takdirde amaçlar, yapılan iş ve sorumluluk sahipleri arasında bir kavram kargaşası olacaktır. Toplum gelişip karmaşıklaştıkça karar alıcıya sunulan bilgilerin güvenilir olma olasılığı da azalmaktadır. Karar alıcı kendisine sunulan bilgilerin doğrudan kaynağına giderek inceleme olanağına sahip değildir. Karar alıcı başkaları tarafından hazırlanan bilgileri doğru olarak kabul etmek ve güvenmek zorundadır. Açıklanan bilgilerin yeterince güvenilir olmaması karar vericileri gerekli önlemleri almaya zorlamaktadır. Açıklanan bilgilerin güvenilir olup olmadığının araştırılmasında, bu bilgilerin bağımsız bir kişi tarafından denetlenerek doğrulanması yoluna gidilmektedir.

1980 ve 90' lı yıllardan sonra yaşanan krizler bankacılık sektörünü olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Çok önemli maddi kayıplara ve iflaslara neden olmuştur. Bu iflaslar ve kayıplar sonrasında yapılan incelemelerde bu kayıplara neden olan en önemli unsurun banka yetkilileri tarafından alınan ölçüsüz riskler olduğu tespit edilmiştir. Alınan bu ölçüsüz risklerin kontrol edilmesini sağlayacak iç kontrol mekanizmasının oluşturulmamış olması veya bu mekanizmaların etkisiz olması bankalara büyük kayıplar getirmiştir.

Küreselleşen dünya ekonomisinde finansal piyasaların serbestleşmesi, ürün çeşitliliği, bu çeşitliliğe ve serbestliğe bağlı olarak alınan risklerin artması bankacılık sektöründe risk yönetiminin ve iç kontrol sisteminin oluşturulması ve etkin bir biçimde kullanılmasını gerekli kılmıştır. Bankaların yaptığı iş para ile ilgili olduğundan hilenin önlenmesi ve işlerin düzenli yürütülmesi için hem iç hem de dış denetime tabi tutulması gerekir.

Bankalarda iç ve dış denetim sistemleri adlı bu çalışmada, bankalarda iç denetim ve dış denetimin nasıl yapıldığı, kimlerin görevli olduğu ve dayandığı hukuki temellerin neler olduğu bir sistematik içinde bir bütün olarak açıklanmaya

çalışılmıştır. Birinci bölümde denetim kavramı anlamı, türleri ve denetçi açısından ele alınarak incelenmiştir. Denetim standartları ve denetim süreci anlatılmıştır.

İkinci bölümde bankalardaki iç denetim sürecine yer verilmiştir. İç denetim süreci ve iç denetim aktörleri anlatılmıştır. Basel komitesi ve bankaların iç denetimine getirdiği düzenlemeler anlatılmıştır. Ayrıca iç kontrol sistemi de anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde bankalarda dış denetimin nasıl ve kimler tarafından yapıldığı anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Türkiye'de faaliyet gösteren bir bankanın iç denetim ve dış denetim uygulaması örneklendirilmiştir.

Anlatılan konuyla ilgili raporlama örnekleri ile beraber bir bankada uygulanan iç denetim planı ve sürecine ilişkin örneklere ekler bölümünde yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DENETİM KAVRAMI

Denetim kavramı, günlük konuşma dilinde olaylara, eylemlere, kişilere ve hatta kendine etki edebilme gücüne sahip olabilme anlamında kullanılabilmektedir.[1] Yönetim unsurlarının ayrılmaz bir parçası olan denetim amaçları ve özellikleri doğrultusunda çeşitlenerek tanımlanmıştır. Denetim Latince audire, İngilizce audit kelimesinin Türkçe karşılığı olup Türk Dil Kurumu tarafından bir işin doğru ve yönetime uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakebe etmek, teftiş etmek, kontrol etmek olarak, tanımlanmıştır.[2] Denetim kavramının Anglo-Sakson Ülkelerindeki karşılığı "Auditing" dir. Auting kavramının kökeni Latince işitme ve dinleme anlamına gelen " Audire " fiiline dayanmaktır. Bunun anlamı, eski tarihlere dayanan toplumlarda seçilmiş uzmanların, görevli kişilerin yaptıkları işleri dinleyerek, doğruları bulmaya çalışmalarıdır.[3]

1.1 DENETİM TANIMI

Denetim kavramları komitesi muhasebe denetimini şu şekilde tanımlamaktadır.

Denetim; iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere göre uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir.[4]

Yukarıdaki denetim tanımının unsurları ve özelliklerini şöyle sıralayabiliriz;[5]

a) "Denetim ile ilgili tüm tanımlamalarda denetim" bir süreç olarak belirtilmektedir: Bu yolla denetimin dinamik bir faaliyet olduğu ortaya konmaktadır.

---

[1] Celal Kepekçi, **İç Kontrol Sistemi,** Ankara: Türmob-Tesmer Yayınları no:6, 1994, s.1.
[2] Hami Örenay, **Kamuda Denetim**, Maliye Bütçe Kontrolörleri Derneği Yayınları, Mart 2005, s.1.
[3] Nejat Bozkurt, **Muhasebe Denetimi**, Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, s.17.
[4] Ersin Güredin, **Denetim İlkeleri ve Teknikler**, İstanbul: Formül Matbaası, 1982, s.5.
[5] Auditing Concepts Commitee, **Report of the Commitie On Basic Auditing Concepts**, Accounting Rewiev, Vol47, s.181.

Bu süreç, denetim faaliyeti için gerekli olan kanıt ve bilgilerin sağlanması, bunların işlenmesi ve değerlendirilmesi, değerlendirme sonuçlarına göre bir denetim görüşüne ulaşılması ve bu görüşün denetim raporu ile ilgili yerlere iletilmesi evrelerini içerir. Bu açıdan denetim süreci bir bilgi üretme ve karar verme süreci olarak düşünülmelidir. Yukarıdaki tanımda en önemli husus denetimin sistematik bir süreç olduğudur. Bu sistematik süreç ussal bir biçimde düzenleştirilmiş evrelerden oluşmaktadır. Denetim süreci anlamlıdır, ussaldır, planlıdır ve bilimseldir.[6]

b) "İktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaları" ifadesi ile muhasebecinin iktisadi bilgileri teşhis etme, ölçme ve raporlama işlevleri belirtilmek istenmektedir. Denetim sürecinin özü bu ifade içinde aranmalıdır. Uzman denetçi bir denetim faaliyetine başlarken, denetlediği işletmenin finansal tabloları ve iktisadi faaliyetleri hakkında raporlar kendisine sunulur. Bu raporlar o işletme yönetiminin belirli bir döneme ait iktisadi faaliyetler hakkındaki bildirim ve iddialarını yansıtır. Uzman denetçi gerekli incelemelerini yaparak işletme yönetiminin kendisine sunduğu bu raporlardaki iddiaların doğruluğunu ve güvenilirliliğini araştırır ve onaylar.[7]

c) "Önceden saptanmış ölçütler", yönetimin iktisadi faaliyet ve olaylara ait iddia ve bildirimlerinin doğruluğunun araştırılması amacıyla karşılaştırdıkları standartlardır. Uzman denetçi incelemelerine ait bulguları ilgili taraflara bildirir. Denetçi ile bilgileri kullanacak ilgili taraflar arasında verimli ve anlaşılabilir bir haberleşmenin kurulabilmesi için ortak bir haberleşme lisanına gerek vardır. Bu haberleşme lisanı "önceden saptanmış ölçütler" aracılığı ile sağlanır. Bu ölçütler yasama organınca konmuş kurallar, yönetim tarafından saptanmış başarı ölçütleri, bütçeleri, bütçeler finansal muhasebe standartlarını düzenleyen organlar tarafından oluşturulmuş genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri olabilir.[8]

d) "Uygunluk derecesi" yönetim tarafından ileri sürülen iddia ve bildirimlerin saptanmış ölçütlerle ne derece uyum içinde bulunduğunu belirleyen bir ölçüdür. Bu uygunluk ya da uyumsuzluk nicel olarak (Örneğin; 1.000 TL lik bir kasa açığının

[6] Güredin ,a. g. e., s.6.
[7] Güredin, a. g. e., s.6.
[8] Güredin, a. g. e., s.6.

varlığı) veya nitel olarak (örneğin; finansal raporların doğru ve güvenilir) olduğu saptanıp belirlenebilir.[9]

e) "Tarafsızca kanıt toplama ve kanıtları değerleme" ibaresi, denetçinin bir ön yargıya dayanmadan bağımsız bir uzman kişi olarak, yapılmış bildirimleri özenle incelemesi ve sonuçlarını titizlikle değerlemesi anlamında kullanılmaktadır. Burada denetimin tarafsız olarak kanıt topladığı ve kanıtları değerlediği vurgulanmaktadır. Kanıtın kendisinin tarafsız ve öznel olup olmadığı ise bu aşamada önem taşımaktadır.[10]

f) "İlgi duyanlar'' ilgili çıkar gruplarını ve genel anlamda kamuyu ifade etmektedir. Denetçinin bulgularını ve yargısını kullanan her birey ilgili taraf olmaktadır. Bu gruba ortaklar, işletmenin yöneticileri, kredi verenler, devlet kurumları ve kamuoyu dahildir.[11]

g) "Sonuçları bildirme" denetim sürecinin son evresidir. Sonuç bildirme temelde bir onaylama işlemidir. Denetçi, işletme yönetimince ileri sürülen iddia ve bildirimlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini inceleyerek bulguları onaylar ya da reddeder. İnceleme ile ilgili bulguların ve denetçi görüş ve yargısının açıklanması yazılı bir rapor ile olur. Denetçi bu raporunda yaptığı incelemelerin sonucuna dayanarak, denetlenen işletmenin yönetimi tarafından sunulan finansal tabloların, işletmenin finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve düzenlilik açısından doğru ve dürüst bir şekilde, açıkça ve oldukça güvenilir bir biçimde yansıttığı hususundaki görüşünü açıklar. Denetçi raporunda hiçbir zaman finansal raporların yüzde yüzlük bir doğruluğunu onaylamaz, ya da bu konuda açıkça bir güven vermez.[12]

Denetimin işletmeler açısından önemi şöyle sıralanabilir;[13]

- İşletmede iç ve dış tehlikelerin tespit edilmesi ve muhtemel zararların ortadan kaldırılması denetim ile sağlanabilir.

[9] Güredin, a. g. e., s.6.
[10] Güredin, a.g. e. s.6.
[11] Güredin, a. g. e., s.6.
[12] Güredin, a. g. e. s.7.
[13] Mehmet Ali Aktuğlu, **Denetleme ve Revizyon**, İstanbul: Bilgehan Basımevi, 1986, s.7.

- Denetleme yapmakla denetlenen birim içinde mevcut duruma oranla daha iyi ve yararlıya ulaşılmaktadır.
- Denetlenen birimler arasında uygulama farklılıklarını gidermek için denetim yapmak yararlıdır.
- Denetim neticesinde etkin işletme kararları oluşmaktadır.
- Uygulamada gerçekleşen birtakım olumsuzlukları ortaya çıkarmak ancak denetimle gerçekleşir.

1.2. DENETİM TÜRLERİ

Denetimi çeşitli açılardan sınıflandırmak mümkündür. Bunlar; [14]

1) Denetimin konusuna ve amacına göre türleri
   a) Mali tablolar denetimi
   b) Uygunluk denetimi
   c) Faaliyet denetimi

2) Denetimin statüsüne göre türleri
   a) İç denetim
   b) Dış denetim
      -Bağımsız Denetim
      -Kamu denetimi

1.2.1 Denetim Konusuna ve Amacına Göre Türleri

Denetim konusuna ve amacına göre denetim üçe ayrılır.[15]

- Mali tabloların denetimi (Finansal denetim)
- Uygunluk denetimi (Usul denetimi)
- Faaliyet denetimi (Performans denetimi)

[14] Başak Akgül Ataman, **Türk Denetim Kurumları**, İstanbul: Türkmen Yayınları, 2000, s.6.
[15] Hasan Gürbüz, **Muhasebe Denetimi**, Geliştirilmiş 4. Baskı, Eskişehir: Bilim Teknik Yayınları, 1995, s.6.

1.2.1.1 Mali Tablolar Denetimi

Mali tabloların denetiminde amaç finansal tabloların bir bütün olarak saptanmış ölçütlerle uyum içinde bulunup bulunmadıklarını araştırmaktadır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda hazırlanmaları gereken ve denetim kapsamına giren mali tablolar, bilanço, gelir tablosu, dağıtılmayan karlar tablosu ve finansal durumda değişmeler tablosudur.[16]

Denetçi mali tabloları denetlerken, bu tabloların değişik gruplarca değişik amaçları için kullanılacağı hususunu göz önünde tutar. Denetim tüm grupların ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerçekleştirilen genel amaçlı tek bir denetim yapılarak tüm grupların bilgisine sunulur. Şayet bu gruplardan herhangi biri bu genel denetimin kendisi için yeterli bilgi sağlayamadığı görünüşüne varırsa; bu grup için gerekli diğer bilgileri toplam olanağı her zaman için vardır.

1.2.1.2 Uygunluk Denetimi

Uygunluk denetiminde, işletmelerin yapmış olduğu işlemlerin kriter olarak yasalara, yönetmeliklere, mevzuata işletme politikalarına uygunluğu belirlenmeye çalışılmaktadır.[17]Uygunluk denetiminin amacı yetkili bir üst makam tarafından saptanmış kurallara uyulup uyulmadığının araştırılmasıdır. Bu üst makam işletme içinde olabileceği gibi, işletme dışından da olabilir. Birinci duruma örnek, muhasebe kayıtlarının işletmedeki finansman ve mali işler müdürlüğünün yayınladığı yönergelere ve muhasebe el kitabına uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetimidir. İkinci duruma örnek; ödenen ücretlerle ilgili olarak asgari ücret kuralına uyulup uyulmadığının denetimidir. Özellikle devlet müdahalesinin arttığı durumlarda uygunluk denetimlerinin kapsamı da genişlemektedir. İster özel kesimde ister kar amaçsız uygunluk, denetçiler tarafından araştırılan bir denetim türüdür.[18]

---

[16] Maliye Hesap Uzmanları Derneği, **Denetim**, İstanbul: Yıldız Ofset, 1989, s.8.

[17]Gül Yılmaz ve diğerleri, **Yeminli Mali Müşavirlerin Müşterek ve Müteselsil Sorumluluklarının Temel İnsan Hakları, Avrupa Birliği Hukuku, Anayasa Hukuku ve Borçlar Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi**, Ankara: Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayını, 2004, s.22.

[18] Maliye Hesap Uzmanları Derneği, s.9

1.2.1.3 Faaliyet Denetimi

Faaliyet denetimi, bir örgütün işletme fonksiyonları, mali kontroller ve destekleme sistemleri dahil bütün yönlerini kapsayan bağımsız bir incelemedir. Faaliyet denetimi bir örgütün veya belirli faaliyetlerinin özellikli hedeflere göre sistematik incelemesidir. Faaliyet denetçisinin genel amacı; kanun ve kurallara uygunluğunun, mali raporlarının güvenilirliğinin ve faaliyetlerinin etkinliğinin ve etkinliğe ilişkin iç kontrollerinin kalitesini değerlemektir.[19] Faaliyet denetimi iç denetimin doğal olarak gelişmiş olduğu bir uzantısıdır. Organizasyonların büyümesi, holdingleşmenin artması ve merkezleşmeme eğiliminin kuvvetlenmesi sonucu özellikle son 25 yılda faaliyet denetimi gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Aslında faaliyet denetimi çok eskilere dayanmaktadır. İşletmedeki finansal olmayan sorunlara uygulanması ise son yıllarda ortaya çıkmıştır.[20]

Faaliyet denetimi her türde denetçi tarafından yapılabilirse de uygulamada bu faaliyetin genellikle iç deneticiler ve devlete bağlı kamusal denetçiler tarafından sürdürüldüğü görülmektedir.

Faaliyet denetimi iç denetimden daha kapsamlıdır. Faaliyet denetimi işletmenin örgütsel yapısını, iç kontrol sistemlerini, iç akışlarını ve yönetimin başarısını saptamaya yönelik geniş kapsamlı bir faaliyettir. Faaliyet denetimi bir organizasyonun saptanmış hedef ve amaçlarına ulaşıp ulaşmadığını ölçmeye çalışır.

Faaliyet denetimi işletme politikası belirlenmiş stratejiler ışığında amaçlara ne derece ulaşılmış olduğunu, yöneticilerin kişisel başarılarının derecesini ve faaliyetlerle ilgili finansal nitelikli olmayan her türlü konuları araştırır.

---

[19]Şaban Uzay, ‘’Faaliyet Denetimine Genel Bir Bakış’’, **İstanbul Mali Müşavirler Odası 8. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu**, (Ankara, 25-29 Nisan 2007).
[20]Güredin, a. g. e., s.21.

1.2.2 Denetçinin Statüsüne Göre Denetim Türleri

Denetçinin statüsüne göre denetim türleri iki bölümde sınıflandırılabilir.[21] Bunlar;

1) İç denetim
2) Dış denetim
   -Kamu denetimi
   -Bağımsız denetim

1.2.2.1 İç Denetim

İç denetim örgüte hizmet etmek amacıyla örgütün faaliyetlerini incelemek ve değerlemek için örgüt içinde kurulmuş bağımsız bir değerleme fonksiyonudur.[22] İç denetim finansal ve finansal nitelikte olmayan işlemleri kapsar. İç denetim, kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına yardımcı olur.[23] İç denetim, işletme faaliyetlerinin ve uygulayıcılarının yaptıkları işlerin, uygunluk ve etkinliğinin, üretilmiş her türlü bilginin güvenilirliğinin, finans, muhasebe ve diğer tüm konulardaki kontrollerinin doğruluğunun araştırılıp üst yönetime rapor edilmesi olarak ifade edilebilir.[24]

İç denetimin finansal denetim yönü, mali tabloların doğruluğunun araştırılmasından çok, mali tabloların temelini oluşturan muhasebe bilgilerinin doğruluk ve güvenilirliğini araştırmak ve kayıt ortamı ile raporlama sistemini gözden geçirmektir.[25]

Aynı zamanda iç denetim, örgütün iç kontrol sisteminin etkinliğini denetler ve kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını kontrol eder. İç denetim hissedarlar tarafından seçilen yönetim kurulu ve yönetim kurulunca atanan üst yöneticilere kurumda yürütülen iş ve işlemlere ilişkin makul güvence sağlar. Önemli

[21] Gürbüz, a. g. e., s.6.
[22] Celal Kepekçi, **Bağımsız Denetim**, 5.Baskı İstanbul: Avcı Ofset Matbaacılık, 2004, s. 4.
[23] Bertan Kaya ," **İç Denetim Nedir**", http:/ / www. Bertankaya .net/ (23 Ekim 2008), s.3.
[24] A.Kadir Turan ve Jale Sağlar, " İç Denetçinin Örgüt İçindeki Yerinin Denetim Faaliyetleri Açısından Önemi'', **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı. 11, (Ocak 2004), s. 2.
[25] Celal Kepekçi, Bağımsız Denetim, s. 4.

bir yönetsel fonksiyondur. Kurum içinde mevzuata uygunsuzluk, hata, hile, verimsizlik ve risklere yönelik olarak engelleyici ve tespit edici bir mekanizmadır.[26]Üst yönetimin kurumsal yönetim ilkelerinden hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde hareket etmesine fayda sağlar, varlığı ve faaliyetleri ile bu ilkelerin sağlıklı bir şekilde tesis edilmesine katkıda bulunur.[27] İç Denetim Enstitüsü'nün İç Denetim tanımına göre İç Denetim, bir organizasyonun faaliyetlerini geliştirmek ve bu faaliyetlere değer kazandırmak amacını güden, bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık aktivitesidir. Kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek bir organizasyonun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur.[28]

1.2.2.2. Dış Denetim

Dış denetim, işletmenin kendi elemanı olmayan denetçiler tarafından denetlenmesi anlamına gelir, kamu denetimi ve bağımsız denetim olmak üzere iki şekilde incelenir.

1.2.2.2.1 Kamu Denetimi

Kamu denetimi, denetimi yapan kamu kurumuna göre ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

1.2.2.2.1.1 Devlet Denetleme Kurumu

Devlet Denetleme Kurulu; 1.4.1981 tarihli 2443 sayılı kanunla kurulmuş ve 1982 Anayasasının 108. maddesinde yer almıştır. Anayasanın bu maddesine ve ilgili kanun maddelerine göre, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulmuştur. D.D.Kurulu; tüm kamu kurum ve kuruluşlarında kamu kurum ve kuruluşları tarafından

[26] Kaya , a. g. e., s. 5.

[27] Kaya , a. g. e., s. 5.

[28] N.Burak Ünlü, "Risk Yönetiminin Değişen Dünyası ve İç Denetim", **İç Denetim Dergisi**, (Sonbahar 2004), s. 49.

sermayelerinin yarısından fazlasına katılmak suretiyle oluşturulan her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşunda, kamuya ait dernekler ve vakıflarda her türlü inceleme araştırma ve denetlemeler yapmaktadır.

1.2.2.2.1.2 Sayıştay

Sayıştay TBMM adına denetim görevini yerine getirir. Sayıştayın denetim alanına aşağıdaki kurum ve kuruluşlar girer

- Genel ve katma bütçeli kuruluşlar
- Genel ve katma bütçeli idareler tarafından sermayesinin yarısından fazlasına katılmak suretiyle kurulan sabit ve döner sermayeli kurumlar
- İl özel idareleri
- Belediyeler
- Bazı fonlar
- Bazı özel bütçeli idareler

Sayıştay denetimine tabi olan kurumlar, mevzuatlarında özel hüküm varsa bu hükme göre, yoksa sayıştayca denetime tabi tutulurlar.

1.2.2.2.1.3 Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurumu

Anayasanın 165. Maddesinde, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklarının TBMM tarafından denetlenmesi esaslarının kanunla düzenlenmesi öngörülür.

KİT'lerin TBMM adına denetimini TBMM KİT Komisyonu yapmaktadır. Komisyon, bu denetimi Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun düzenlediği denetim raporlarını inceleyerek gerçekleştirir.

1.2.2.2.1.4 Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Denetim Kurulları

Kamu ve özele sektörde işletmeleri denetleyen, kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı denetim birimleri şunlardır;

- Sermaye şirketlerinin işlem ve hesaplarının, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygunluğunu inceleyen Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu,
- Sigortacılık Şirketlerinin Sigortacılık faaliyetlerinin, TTK hükümlerine uygunluğunu inceleyen Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu,
- Kooperatif işlemlerinin kooperatif kanunlarına uygunluğunu denetleyen Ticaret Bakanlığı Kooperatifler Teftiş Kurulu
- İşletmelerin işlem ve hesaplarının vergi mevzuatına uygunluğunu ve beyan edilen vergilerin doğruluğunu inceleyen Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu, Hesap Uzmanları Kurulu, Gelirler Kontrolörleri ve vergi denetmenleri
- Bankaların, bankacılık faaliyetlerine giren işlem ve hesaplarının Bakanlar Kuruluna uygunluğunu denetleyen Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu
- İşletmelerin sosyal sigorta işletmelerini ve bildirimlerinin doğruluğunu inceleyen SGK Teftiş Kurulu
- Sermaye piyasası kanununa tabi işletmelerin işlem ve hesaplarını inceleyen SPK denetim kurulu

1.2.2.3 Bağımsız Denetim

Toplumun gelişip büyümesi, ekonomik yapısının karmaşıklık derecesinin artması, bilgi elde etmenin önemini büyük ölçüde attırmıştır. Çünkü, alınacak ekonomik kararlar, doğrudan doğruya karar alma sırasında elde bulunan geçerli bilgilere dayandırılır. Amaçlara uygun ve tutarlı kararlar alabilmek için yararlanılacak bilgilerin geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Güvenilir olmayan bilgilere dayanılarak alınacak kararlar, kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını engeller. Bu durum hem topluma hem de karar alıcılara zarar verir. Bunun için hem yatırımcılar hem de karar alıcılar bağımsız bir güvence ararlar. Söz konusu güvence hizmetleri bağımsız ve profesyonel hizmetlerdir. Bağımsız

denetim, serbest meslek sahibi olarak kendi adına çalışan veya bir denetim şirketinin ortağı olan kişiler tarafından işletmelerin mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluk derecesini belirlemek amacıyla yapılan denetim çalışmasıdır.[29]

1.3 DENETÇİ

Denetçi, denetim çalışmalarını yapan mesleki bilgi ve tecrübeye sahip kişiler olarak tanımlanabilir. Denetçiler; bağımsız denetçiler, iç denetçiler ve kamu denetçileri olarak sınıflandırılabilir.

1.3.1 Denetçinin Tanımı ve Nitelikleri

Denetçi, denetim çalışmalarını yapan, mesleki bilgi ve tecrübeye sahip, bağımsız davranabilen ve yüksek ahlaki nitelikleri taşıyan kimsedir. Dilimizde denetçiye murakıp, müfettiş, kontrolör denetmen de denilmektedir.[30]

Genel kabul görmüş denetim standartlarında ve yukarıdaki tanımdan da belirtildiği gibi, bir denetim çalışmasının ve bunun sonucu hazırlanan denetim raporunun güvenilir olabilmesi için denetçinin şu nitelikleri taşıması gerekir.[31]

- Denetçi, bağımsız olmalıdır.
- Denetçi, yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmalıdır.
- Denetçi, çalışmalarında mesleki özen göstermelidir.
- Denetçi, yüksek kişisel ve ahlaki nitelikler taşımalıdır.

[29] Kepekçi, Bağımsız Denetim**,** s.8.

[30] Recep Pekdemir, **Muhasebe Denetçiliği Mesleğinde Yetki, Sorumluluk ve Mesleki Ahlak**, İstanbul: Muhasebici ve Mali Müşavirler Odası Yayınları, Mayıs 1997, s.169.

[31] Pekdemir, a. g. e., s.170.

1.3.1.1 Bağımsızlık

Bağımsızlık, denetim mesleğinin temeli ve vazgeçilmez unsurudur. Bağımsızlık, mesleki faaliyetin dürüst ve tarafsız yürütülmesini sağlayacak bir anlayış ve davranışlar bütünüdür. Denetçi, çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarından uzak kalmalıdır. Dürüstlük ve tarafsızlığını etkileyebilecek hiçbir müdahaleye izin vermemelidir. Ayrıca denetim çalışmaları sonucunda ulaştığı görüşünü, başkalarının doğrudan ve dolaylı çıkarlarını düşünmeden raporunda açıklamalıdır.

Denetçi hem özde hem de görünüşte bağımsız olmalıdır. Tarafsızlığı konusunda şüphe uyandıracak tutum ve davranışta bulunmamalıdır. Diğer bir deyişle denetçi, bağımsızlığına gölge düşürecek ilişki ve davranışlardan kaçınmalıdır.[32]

1.3.1.2 Mesleki Bilgi ve Tecrübe

Başarılı bir denetim yapabilmek için denetçi, mesleğin gerektirdiği bilgi ve tecrübeye sahip olmalıdır. Kapsam gittikçe genişleyen ve karmaşıklığı artan denetim çalışmaları, ancak bu konuları iyi bilen ve uzun yıllar tecrübe sahibi olan uzmanlarca yerine getirilebilir. Denetçi muhasebe, denetim, ekonomi, işletme ve hukuk bilgilerine sahip olmalı ve bunları denetim çalışmalarında rahatlıkla uygulayabilmelidir.

Dinamik bir iş hayatında çalışan denetçi, denetim yetki ve ünvanını aldıktan sonra da kendisini devamlı yenilemelidir.

1.3.1.3 Mesleki Özen

Denetçinin mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olması ve bağımsız davranmış, geçerli bir denetim çalışması için yeterli değildir. Denetçi denetim çalışmasının

[32] Başak Akgül Ataman, ‘‘İç denetim ve Outsourcing’’, **Muhasebe ve Finansman Dergisi,** (Ocak 2003), Sayı 17, s.46.

planlanması, yürütülüp sonuçlandırılması ve denetim raporunun hazırlanması safhalarında gerekli mesleki özen ve titizliği göstermek zorundadır.

Özene ve titizlik, dikkatli ve basiretli bir denetçinin aynı şartlar altında ayrıntılara vereceği önemi ve göstereceği dikkat ve gayreti ifade eder.

1.3.1.4 Kişisel ve Ahlaki Nitelikler

Denetçi pratik, yapıcı, yenilik bulma yeteneklerine araştırıcı esnek ve analitik bir zihin yapısına ve kuvvetli bir muhakeme kabiliyetine sahip olmalıdır. İyi bir denetçi, idealist, dürüst, güvenilir, sır saklayan, dengeli ve ağır başlı bir kişiliğe sahip olmalıdır. Kişisel, ailevi ve sosyal yaşantısı saygı değer olmalıdır.[33]

Denetçi kuvvetli bir genel kültüre sahip olmalıdır. Gerek konuşmalarında ve gerekse yazılarında açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.

1.3.2 Denetçi Türleri

Denetçiler yaptıkları denetim çalışmalarının içeriğine ve konumlarına göre genelde üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar, "Bağımsız"denetçiler, "iç" denetçiler ve "kamu" denetçileridir.[34]

1.3.2.1 Bağımsız Denetçiler

Denetlenen işletme ile işçi-işveren ilişkisi olmayan ve işletmenin nicel verilerin denetleyen denetçiler. Bağımsız denetçilere çeşitli ülkelerden, dış denetçi Diplomalı Kamu Muhasibi, Fermanlı Muhasib, İktisat Murakıbı, Hesap Uzmanı adları verilmektedir. Ülkemizde bu kapsama giren denetçiler, Yeminli Mali müşavir ve bağımsız Dış denetçi olarak adlandırılabilir. Bağımsız denetçiler işletme yönetimi

[33] Ataman, a. g. m., s.49.

[34] Nejat Bozkurt, **Muhasebe Denetimi**, 3.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, s.31.

ile işletme ilgileri arasında bir köprü görevi üstlendiklerinden toplumda çok önemli bir yere ve sorumluluğa sahiptirler.[35]

Bağımsız denetçilerin asıl görevleri, işletmelerin mali tablolarını denetlemektir. Bağımsız denetçi denetim çalışmalarının kapsamını belirlemek ve bir görüşe ulaşmak için müşteri işletmenin iç kontrol yapısını inceler ve değerler.[36] Bunun yanında yapıldıkları çeşitli hizmetlerde vardır:

- İşletmelere vergi konularında danışmanlık yapmak,
- Çeşitli konularda yönetim danışmanlığı yapmak,
- Muhasebe sistemleri kurmak veya mevcut durumu incelemek ve önerilerde bulunmak,
- İç kontrol yapısın oluşturmak,
- İşletmeler adına çeşitli kurumlarda temsil görevini üstlenmek,
- İşletmeler iş gören bulunmasında yardımcı olmak.[37]

1.3.2.1.1 Bağımsız Denetçilerin Sorumlulukları

Bağımsız denetçinin, mali tabloların denetiminde sütlendikleri görevin getirdiği sorumluluğun içeriği şöyle sıralanabilir;

- Mali tabloların denetiminde, bağımsız denetçilerden beklenen, işletmenin mali tablolarında yer alan bilgilerin temelde, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluk derecesi hakkında bir görüş belirtmektedir.
- Bağımsız denetçilerden denetlenen dönemde oluşan tüm muhasebe hareketlerini % 100 incelemeleri beklenmez. Denetçi, kendisinin belirleyeceği bir sayıda ve önemlilikte belge ve kayıtları inceleyerek genel bir görüşe ulaşır.
- Denetçinin işletme politikaları ve bunları değerlemesi ile ilgili bir sorumluluk yoktur.

[35] Bozkurt, a. g. e., s.31.
[36] Schiff and May, **What is İnternal Control? Who Owns It?,** Newyork: Management Accounting Inc. November 1990, p..9.
[37] Bozkurt, a. g. e., s.32.

- Denetim raporunda varılan sonuç, denetçinin görüşünü yansıtır. Bu işe hiçbir zaman mali tabloları kullananlar tarafından %100 güvenilirlik anlamında algılanamaz.

1.3.2.2 İç Denetçiler

İşletme örgütü içinde denetim yapmak üzere görevlendirilmiş olan işletme personeline iç denetçi denir. Yönetime hizmet amacıyla iç denetçiler, şu faaliyette bulunurlar.

- İşletme içinde hazırlanan tüm muhasebe bilgileri ve raporlarının güvenilirliğini inceleme,
- İşletme içinde kurulmuş olan uygulamadaki etkinliği gözden geçirme ve değerlendirme,
- İşletmede yönetim tarafından belirlenmiş olan politika, plan ve prosedürlere uygunluk derecesini tespit,
- İşletme yönetimi tarafından istenen özel denetim çalışmalarını yapma,
- Dış denetçilere çalışmalarında yardımcı olma,[38]

Bu çalışmalar sonunda iç denetçiler, bağlı oldukları işletmenin üst yönetimine, genellikle genel müdür veya yönetim kuruluna elde etmiş bulguları ve önerileri içeren rapor verirler. Çalışmalarının niteliğinden anlaşılacağı gibi, iç denetçilerin yürütme üzerinde kumanda yetkileri yoktur. İç denetçiler, işletmelerde diğer bölümlerde çalışanlara göre daha bağımsızdırlar. İşletmelerde gerçekleşen iş süreçleri ile ilgili doğrudan sorumlulukları olmadığı için faaliyetlere ilişkin daha objektif değerlendirmeler yapabilirler. Konumu itibariyle sorunlara ilişkin getirdiği yapıcı önlemler diğerlerine göre daha kolay kabul edilebilir.[39]

[38]Celal Kepekçi, **İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü,** Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Yayın No:251, 1982, s.4 .
[38] Uzay, a . g. e., s. 8.

İç denetçinin belirli alanlarda yeteneği olması gerekir. Bunlar ana başlıklar halinde aşağıda şöyle sunulmuştur.

A Genel Bilgi Yetenekleri

- Sonuç çıkarma ve problemi çözme yeteneği
- Sözlü ve yazılı iletişim yetenekleri

B Genel İşletme Bilgisi Yetenekleri

- Çalışanları yönetme ve değerlendirme yeteneği
- Bilgi işlem sürecini etkin kullanma ve uygulama yeteneği

C Denetim Yetenekleri

- Denetim faaliyetlerini planlama ve yürütme yeteneği
- Denetim faaliyetlerini gerekli mesleki faaliyetler ışığında idare etme yeteneği
- Verileri toplama ve değerleme yeteneği
- Hileleri tespit etme ve önleme yeteneği, gibi özellikleri taşıması gerekir.[40]

1.3.2.3 Kamusal Denetçiler

Kamusal denetçiler, kamusal örgütlere bağlı olarak çalışan denetçilerdir. Çeşitli devlet kurumları içinde kurulmuş olan denetim birimleri, kamusal ve özel işletmelerin yasaları, yönetmeliklere, devletin ekonomik politikasına ve kamu yararına bağlılık derecesin izlerler ve denetlerler,

Ülkemizde kamu kurumlarında denetçiler, iki görev yapmaktadırlar:

a) Kamu örgütlerinin faaliyetlerini denetlemek
b) Özel kesimdeki işletmelerin faaliyetlerini denetlemek

Sayıştay, Maliye Bakanlığı ve diğer Bakanlık Müfettişleri, kamu örgütlerindeki işlemleri denetlemektedirler.

[40] A. Kadir Turan, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Ankara: Türmob Yayını, Yayın No: 11, Ekim 2000, s.2.

Yüksek Denetleme Kurulu, İktisadi Devlet Teşekküllerini TBMM adına denetlemekle görevlidir.

Özel kesimdeki işletmeleri kamu adına denetlemeye yetkili kamusal denetçiler ise çok çeşitlidir. Başlıcaları şunlardır.

- Maliye Bakanları Hesap Uzmanları
- Maliye Bakanları Müfettişleri
- Maliye Bakanları Gelirler Genel Müdürlüğü Kontrolörleri
- Maliye Bakanları Yeminli Banka Murakıpları
- Sermaye Piyasası Kurulu Denetçileri
- Ticaret Bakanlığı Müfettişleri
- Sigorta Şirketleri Murakıpları
- Çalışma Bakanlığı Müfettişleri
- Sosyal Sigortalar Kurumu Müfettişleri
- Diğer Kamusal Örgütlerin Denetçileri[41]

Bu denetçilerin amaçları bağlı oldukları örgütleri ilgilendiren konularda özel işletmelerin faaliyetlerini, mali kayıt ve tablolarının incelemektir.

Bu denetçilerin amaçları bağlı oldukları örgütleri ilgilendiren konularda özel işletmelerin faaliyetlerini, mali kayıt ve tablolarını incelemektir. Örneğin Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları işletmeler ile vergi incelemelerinde bulunur.[42]

1.4.DENETİM STANDARTLARI

Denetim, bir doğruluk, uygunluk ve akılcılık sorgulaması olduğundan, denetim faaliyetinin bizzat kendisinin hakkında da kalite ve güvenilirlik sorgulamasının yapılması bir zorunluluktur. Denetimde kalite ve güvenilirliğin güvencesi ise, denetim faaliyetinin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluğuna bağlıdır. Denetim standartları bir yerde yapılan işi kalitesine ilişkin ölçütler bütünü olup, hem kişisel

[41] www.spk.gov.tr (3 Ağustos 2009).
[42] Mevlüt Özer, **Denetim**, Cilt1, Ankara: Özkan Matbaacılık Ltd. Şti., 1997, s.13.

özellikleri itibariyle denetçiyi sonuna kadar tüm denetim sürecini kapsar. Denetim standartları, denetçiye mesleki sorumluluğunu yerine getirmesinde yardımcı olan, ona denetim faaliyetinde ışık tutan genel ilkelerdir. Yapılan denetimin uygun ve geçerli kabul edilebilmesi için denetçinin bu ilklerden hiçbir şekilde ayrılmaması gerekir. Meslek örgütlerince kabul edilmiş ve denetim kuruluşları ile denetçilerin uymak zorunda oldukları standartlara 'Genel Kabul Görmüş Standartlar' denir.[43]

Denetim Standartları;

1. Genel Standartlar
2. Çalışma Sahası Standartları
3. Raporlama Standartları

olmak üzere üç ana gruba ayrılmaktadır.

1.4.1 Genel Standartlar

Denetim, muhasebe mesleği sahibi uzman kişilerce yapılmalıdır. Genel standartlar, uzman denetçilerin karakteri, davranışları ve mesleki eğitimleri ile ilgili esasları içerir.

1.4.1.1 Mesleki Eğitim ve Deneyim

Bu standarda göre; denetim faaliyeti ancak gerekli teknik ve yeteneğe sahip uzman kişilerce yürütülmelidir. Genel olarak, uzman muhasebe denetçiliği sertifikasını almış kişilerin gerekli bilgi ve yeterliliğe sahip olduğu varsayılır.[44]

Bu sertifikayı alan kişi öncelikle uzman denetçi yanında yardımcı denetçi sıfatıyla, uzman denetçinin bilgi ve tecrübesinden faydalanarak yetişir.

[43] Sezal, a.g.e., s.22.
[44] Ersin Güredin, **Denetim**, 10.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın AŞ., 2000,s.28.

1.4.1.2 Bağımsız Davranma

Bu standarda göre denetçi bağımsız düşünme mantığı içinde olmalıdır. Finansal tabloları kullananlar denetçinin bağımsız olduğuna inanırlar. Bu inanışta, denetçinin bağımsızlığına gölge düşürecek davranışlardan kaçınmalarına sebep olur.

1.4.1.3 Mesleki Özen

Denetçi görevini sürdürürken ve raporunu düzenlerken gereken mesleki özen ve titizliği göstermesi gerekmektedir. Özen ve titizliğin gösterilmesi, denetçinin tüm denetim standartlarına uyması anlamına gelmektedir.

1.4.2 Çalışma Sahası Standartları

Çalışma sahası standartları, denetçiye güvenilir bir denetim görüşüne ulaşmak için kanıt toplamaya ve değerlendirmeye yardımcı olur.

1.4.2.1 Planlama ve Gözetim

Bu standart denetim çalışmasının iyi bir şekilde planlanmasını ve varsa yardımcı denetçilere iyi bir şekilde nezaret edilmesini öngörmektedir. Denetimde planlama çalışmaları hazırlanırken işgücü planlaması, zaman planlaması ve kaynakların verimli kullanımının planlaması yapılmalıdır.[45]

Denetim görevinin yürütülmesi sırasında denetçi yardımcılarından yararlanabilir. Yardımcının faaliyeti denetimin yürütülmesinde sorumlu olan uzman tarafından kontrol edilir.

[45] Güredin, Denetim, s.29.

1.4.2.2 İç Kontrolün İncelenmesi

Bu standart, denetçinin iç kontrol sistemini gözden geçirip bir değerleme yapmasını öngörmektedir.[46]

Etkin bir İç Muhasebe Kontrol Sisteminin bulunması, yayınlanan finansal raporların doğruluk ve güvenilirlik derecesini arttırır. Ayrıca etkin bir iç kontrol sistemi, finansal tabloların hatalı olma riskini azaltır.

1.4.2.3 Kanıt Toplama

Bu standart, bir denetim görüşüne ulaşmadan önce yeterli miktarda uygun kanıt toplanmasını öngörmektedir.

Denetim kanıtları denetlenen işletme tarafından hazırlanarak denetçiye verebileceği gibi, denetçi tarafından çeşitli denetim işlemleri uygulanmak yoluyla da işletme içinden ve işletme dışından toplanır. Denetim kanıtları elde edildikleri kaynaklar açısından şöyle sınıflandırılabilir.[47]

a) Denetçinin fiziki incelemeleri sonucu elde edilen direkt kanıtlar.
b) Yönetimin yayınladığı yönergelere uygun olarak davranıldığını saptamak amacıyla denetçinin gözlemleri sonucu toplanan uygunlukla ilgili kanıtlar.
c) Denetlenen işletmenin dışındaki kişilerden alınan sözlü ifadeler.
d) Müşteri işletmeden alınan sözlü ifadeler
e) İşletme içinde hazırlanan belgesel kanıtlar
f) İşletme dışından hazırlanarak müşteriye gönderilen ve müşterinin dosyaları arasında saklanan belgesel kanıtlar
g) İşletme dışı kaynaklardan hazırlanarak denetçiye gönderilen dış belgesel kanıtlar
h) Denetçi tarafından düzenlenen analitik kanıtlar

[46] Güredin, Denetim, s.30.
[47] Güredin, Denetim, s.31.

1.4.3 Raporlama Standartları

Raporlama standartları denetim raporlarının yapısı ve hazırlanmasıyla ilgili ilkeleri içermektedir.

1.4.3.1 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uyum

Raporlama standartlarının birincisi yayımlanmış finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyum içinde hazırlanmış olduğunun açıkça belirtilmesini emretmektedir.[48]

Bu standart, denetçinin raporunda genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uyulduğunu açıkça bildirilmesini öngörür. Bu ilkelere uyulmamış olunduğu hallerde denetçi bunun sonuçlarını da açıklamakla yükümlüdür.

1.4.3.2 Devamlılık

Bu standartlara göre denetçi raporunda muhasebe ilkelerinin bu dönemde de aynen geçen dönemde olduğu gibi değişmesinden uygulanmış bulunduklarını açıkça belirtmelidir.[49]

1.4.3.3 Açıklayıcı Bilgiler

Finansal tablolar çeşitli gruplara alacakları ekonomik kararlar için gerekli olan geçerli bilgiler sunarlar. Karar alıcılar için bu bilgiler zamanlı, eksiksiz, geçerli ve tarafsız olmalıdır.[50] Finansal tablolar fazla kullanıcıya hitap etmesi açısında geniş amaçlı olarak düzenlenmelidir.

Finansal tabloların bilgi düzeni, kullanılan sınıflandırma sistemi ve başlıklar ile ilgili terminoloji açıklama ilkeleri kapsamı içindedir.

---

[48] Güredin, Denetim, s.34
[49] Güredin, Denetim, s.35.
[50]Güredin, Denetim, s.35.

1.4.3.4 Denetçi Görüşü

Bu standart, finansal tabloların bir bütün olarak ele alınarak, denetim raporunda bir denetçi görüşünün bildirilmesini veya bir denetim görüşüne ulaşılmamış olunması halinde, bu durumun nedenleri ile birlikte açıklanmasını öngörmektedir. [51]

1.5.DENETİM SÜRECİ VE İŞİN KABULÜ

Denetim süreci birbirini izleyen çeşitli aşamalardan meydana gelir. Bu süreç müşterinin seçimi ile başlar denetim çalışmalarının yapılması ile devam eder ve denetçinin raporu ile sona erer.

1.5.1 Denetim Süreci

Denetim süreci, müşterinin seçimi ve işin kabul edilmesiyle başlar, denetimin planlanması ve denetim çalışmalarının yapılması ile devam eder, denetim raporunun yazılmasıyla son bulur.

Denetim sürecinde beş safha vardır:

- Müşteri seçimi ve işin kabul edilmesi,
- Denetimin planlanması,
- İşlemlerin test edilmesi,
- Hesap kalanlarının test edilmesi,
- Denetimin tamamlanması ve denetim raporunun yazılması[52]

1.5.2 Müşterinin Seçilmesi ve İşin Kabul Edilmesi

Müşterinin seçimi ve işin kabul edilmesi sürecinde, denetlenecek müşterinin yeni bir müşteri olup olmadığı dikkate alınır. Eğer denetim isteğinde bulunan müşteri, daha önce başka bir denetim şirketi veya denetçi tarafından denetlenmişse,

[51] Güredin, Denetim, s.36.
[52] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.31.

denetçi, denetim isteğini kabul etmeden önceki denetçiyle görüşür. Denetçi, önceki denetçi ile görüşme yapması gerektiğini müşteri bildirerek yazılı izin alır.[53]

1.5.2.1 Önceki Denetçiyle Görüşme

Denetim isteğinde bulunan müşteri, daha önce başka bir denetim şirketi tarafından denetlenmiş olabilir. Eski denetçinin yönetimin dürüstlüğü, denetim görevinden ayrılmasının nedenleri, muhasebe ilkelerinin uygulanması açısından yöneticilerin davranışları, denetim sırasında karşılaşmış olduğu önemli sorunlar hakkında vereceği bilgiler, yeni işin alınıp alınmama kararına etki eder.[54]

Denetçi, önceki denetçiden şu bilgileri öncelikli olarak ister;

a)Yöneticinin dürüstlüğü,

b)Muhasebe ilkelerinin, denetim yöntem ve işlemlerinin uygulanması sırasında yönetim ile anlaşmazlığa düşülüp düşülmediği hususunda ayrıntılı bilgi,

c)Önceki denetçiye göre denetçi değişikliğine gidilmiş olunmasının sebepleri,

1.5.2.2 Kalite Kontrol Politikaları Ve Prosedürleri İle Müşteriyi Değerlendirme

Bağımsız denetçi, denetim çalışmasını yaparken, genel kabul görmüş denetim standartlarına uymak zorundadır. Denetim şirketleri de denetçilerinin bu standartlara uymalarını sağlamak zorundadır. Bunu yapmak için kendi kalite kontrol politikalarını ve prosedürlerini oluştururlar.

Yeni bir müşteri için denetim çalışmalarının kabul edilmesinden önce, müşteri hakkında gerekli inceleme ve soruşturmalarının yapılması için benimsenmiş politika ve prosedürlere kalite kontrol standartları denmektedir.

[53] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.31.
[54] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.31.

Denetçi, mevcut müşterinin denetimine devam edip etmeme kararını almadan önce müşteri işletmenin yöneticileri ile daha önceki deneyimlerini göz önüne almalıdır.

1.5.2.3 Müşteri ile Sözleşme Yapılması

Denetçi, denetim görevini kabul etmeden önce kendisine denetim görevini teklif edenlerle görüşmelidir. Bu görüşmede denetimin amacı, kapsamı, süresi belirlenir. Müşterinin denetim çalışmalarına bir sınır getirip getirmeyeceği, denetçinin nerede çalışacağı ve işletmenin olanaklarından ne şekilde yararlanacağı, denetim raporunun teslim tarihi üzerinden de denetçi ve müşterisi anlaşma sağlamalıdır. Denetim koşulları taraflarca imzalanan yazılı sözleşme ile belirlenebileceği gibi, denetçinin müşteriye denetim sözleşme mektubu yazması ve mektubun müşteri işletmeye imzalatılarak denetçiye geri gönderilmesiyle de belirlenebilir.[55]

1.5.3 Denetimin Planlanması

Planlama geniş anlamda somut bir faaliyetin gerçekleştirilmesi için izlenecek yolun belirlenmesidir. Denetim planlanması, planlamanın özel bir türü olarak, denetim görüşüne ulaşmada denetçilerin faaliyetlerine ne şekilde yürütecekleri hususundaki davranış düzenini ifade eder.[56]

Denetim planlanması bölümünde, müşterinin işi ve sosyal yükümlülükleri hakkında bilgi edinme, önemliliği ve riski değerleme, müşterinin iç kontrol sistemi hakkında bilgi edinme ve kontrol riskini değerleme ile genel denetim planının ve denetim programının yazılması işlemleri yürütülür.[57]

Hazırlanacak denetim planı esnek olmalıdır. Bu plan denetim sırasında meydana gelebilecek değişikliklere her zaman uyabilecek bir şekilde, çeşitli seçenekler dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

[55] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.32.
[56] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.32.
[57] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.32.

1.5.4 İşlemlerin Test Edilmesi

İşlemlerin test edilmesi bölümünde, denetçi kanıt toplayarak işlemleri test eder. Denetçi iki amaçla kanıt toplayacaktır:

a) Denetçinin belirlediği kontrol riski düzeyini azaltmak
b) İşlemlerin parasal doğruluğunu destekleyen kanıt toplamaktır.

İşlemlerin test edilmesiyle ulaşılan sonuçlar, hesap kalanlarının test edilmesinde yapılacak testlerin büyüklüğünü belirleyen önemli bir etken olduğundan işlemlerin testine bilanço tarihinden dört-beş ay önce başlanır.[58]

1.5.5 Hesap Kalanlarının Test Edilmesi

Hesap kalanlarının test edilmesi bölümünde, denetçi hesap kalanlarının ve mali tablolardaki dipnotlarının doğruluğunu belirlemek amacıyla yeterli ek kanıt toplar. Denetçi bu bölümde hem analitik testler yapar hem de yardımcı hesap kalanlarını test eder.

Analitik testler yardımcı hesap kalanlarının test edilmesinden önce uygulanır ve hesap kalanları testlerinin büyüklüğünü belirlemek için kullanılır. Yardımcı hesap kalanlarının test edilmesi, mali tablolardaki parasal hataları test etmek için planlanan belirli denetim prosedürlerinin uygulanması demektir.

1.5.6 Denetimin Tamamlanması Ve Denetim Raporunun Düzenlenmesi

Denetimin tamamlanması ve denetim raporunun yazılması safhasında, mali tabloların yeterli derecede doğru sunulup sunulmadığı bakımından genel bir sonuca ulaşmak için, elde edilen bilgilerin bir araya getirilmesi gerekir. Bu, subjektif bir süreçtir ve denetçinin mesleki yargısına bağlıdır.[59]

Bilanço tarihinde henüz kesinleşmemiş şarta bağlı borçlar gibi belirsizliklerin gözden geçirilmesi, bilanço tarihinden sonra fakat mali tabloların uygulanmasından

[58] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.33.
[59] Kepekçi, Bağımsız Denetim, s.33.

önce müşteri işletmede meydana gelen önemli olayların gözden geçirilmesi, denetim sonuçlarının değerlemesi ile denetim raporunun düzenlenmesi bu bölümde yer alan işlemlerdir.

Denetim raporu kısa şekilli denetim raporu ve uzun şekilli denetim raporu olmak üzere başlıca iki türdedir. En yaygın olarak kullanılanı kısa şekilli olanıdır. İlgili grupların ya da genel anlamda kamunun tamamlanan denetim çalışması ile ilgili olarak gördükleri tek belge denetçinin sunduğu rapordur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BANKALARDA İÇ DENETİM

Bankalarda iç denetim sistemi banka yönetiminin en önemli unsurudur. Aynı zamanda bankacılık faaliyetlerinin tam ve güvenli olarak sürdürülmesi için gerekli bir yapıdır. Güçlü bir iç denetim sistemi, bankanın amaçlarına ulaşılması, uzun dönemli kâr hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve güvenilir mali ve idari raporlarının sürdürülmesi için gereklidir. İç denetim sistemi aynı zamanda, bankaların hem ilgili yasa ve yönetmeliklere hem de kendi politika ve yöntemlerine uyumu olarak faaliyet göstermesine ve bankanın ticari itibarını olumsuz etkileyebilecek beklenmedik risklerin en aza indirilmesine yardımcı olur.[60]

2.1 İÇ DENETİM KAVRAMI

Özellikle iki binli yıllardan itibaren gerek dünyada gerekse ülkemizde meydana gelen bazı kurumsal ve finansal skandallar sonrası iç denetim kavramının önemi artmaya başlamıştır. ABD gibi gelişmiş, büyük piyasalarda bu skandallar sonrası iç denetim fonksiyonu ve iç denetçilerin önemleri oldukça artmış durumdadır. SOX (Sarbanes Oxley Kanunu) gibi güçlü yaptırım gücüne sahip düzenlemelerin iç denetçilerin kamuoyu nezdinde ki itibarını bir hayli arttırdığı bir gerçektir. Özellikle ABD'de başlayan ve diğer batılı ülkeler tarafından da itibar gören bu ve benzeri yasal düzenlemelerin ülkemizde de bazı yansımaları olmuştur.[61]

2000'li yılların başlarında bankacılık sektörü ile başlayan ve son 2 yıl içinde kamu idareleri ile devam eden çağdaş iç denetime yöneliş, bir süredir özel sektörün de ilgisini çekmeye başlamıştır. Aslında ülkemizde iç denetim kavramı çok da yeni bir kavram değildir. Bankacılık sektöründeki ve kamudaki teftiş kurulları geleneği neredeyse yarım asırlık bir geçmişe sahiptir. Zaman içinde teknolojideki gelişmeler, piyasaların küreselleşmesi, ticaret ve sermaye akımlarının serbestleşmesi ve iş kültürünün değişmesi, kurumların yönetsel ve örgütsel süreçlerini değiştirmiş, farklı

[60] Gürdoğan Yurtsever, "Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezinin Yeri", **Active Finans ve Bankacılık Dergisi,** Sayı 33 (Kasım-Aralık 2003), s. 52.
[61] Kaya, a.g.m, s.1.

ve yepyeni fonksiyonlara olan ihtiyacı arttırmıştır. Örneğin, 1980'lerden sonra önemi artan risk ve risk yönetimi kavramlarına paralel olarak risk tanımlama, ölçüm ve yönetim teknikleri finans sektörünün iş yapış tarz ve mekanizmalarını kökten bir şekilde değiştirmiştir. Yine örgütsel yapılar daha bürokratik ortamlardan, yatay hiyerarşiye dönük bir gelişim sergilemiştir. Teknoloji verimliliği inanılmaz boyutta arttırırken, iletişim ve iş yapış şekillerinde hız kazanılması söz konusu olmuştur. Kağıt kullanımının yerini elektronik yöntemlerin alması, yazılım ve sistemlerin iş hayatında ağırlığının artması, yeni yönetim teorilerinin tartışılmaya başlanması ve çalışanların iş sistemleri içindeki rol ve sorumluluklarının yeniden tanımlanması değişim sürecinin ana gelişim noktaları olarak dikkat çekmiştir. Böylesi büyük bir değişimden iç denetimin nasibini almaması elbette düşünülemezdi. Gerek bu ana değişimler, gerekse de bunların dolaylı etkileri sonucu ortaya çıkan yasal düzenlemeler iç denetimi geçmişe dönük ve mevzuata uygunluk eksenli bir bakış açısından ileriye dönük ve "risk odaklı" bir bakış açısına yöneltmiş, iç denetçinin bilgi ve teknoloji çağındaki rol ve sorumluluklarını yeniden şekillendirmiştir. Bugün gelişmiş ülkelerde, toplumun ve iş dünyasının, iç denetim fonksiyonu ve onu teşkil eden iç denetçilerden beklentileri net bir şekilde belirlenmiş, ortak bir anlayış ve kabul ile gerek yasal, gerekse de mesleki düzenlemelerde dile getirilmiştir.[62]

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü tarafından yapılan tanımıyla iç denetim; bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim, kurumun risk yönetim, kontrol ve kurumsal yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur. [63]İç denetim; yönetim ve diğer personel tarafından etkilenen, finansal tabloların güvenilirliğini, faaliyetlerin etkinliğini ve kanun ve yönetmeliklerle uyumluluğunu sağlayacak bir süreçtir.[64]

Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve

[62] Kaya, a. g. m, s.1.
[63] Ali Kamil Uzun, "**İç Denetim Nedir?''** http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler, (23/11/2009) s.1.
[64] Aslı Yüksel ve Volkan Demir, "**Bankalarda Denetim ve İç Kontrol Yapısı Eksikliğinin Sonucu:Finansal Kriz''**, http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum, (23.11.2009), s.2.

konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve isletmekle yükümlüdürler.[65] Bankaların kuracakları iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ve bunların işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 5411 Sayılı Bankalar Kanununa dayanılarak "Bankaların iç Sistemleri Hakkında Yönetmelik" 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.[66]

Bankalar, bünyeleri içinde kurdukları denetim organları vasıtası ile denetimlerini gerçekleştirirler.

Bankaların iç denetimi; genel kurul, yönetim kurulu, banka genel kurullarınca seçilen denetçiler ve bankaların teftiş kurulları tarafından gerçekleştirilir. Bankalarda, banka yönetiminin bir işlevi olan denetim faaliyetini gerçekleştirmek üzere, ihtiyaçtan doğan ve bu amaçla yetiştirilen kişilerden oluşan banka teftiş kurulları kurulmuştur. Genel olarak görevlerini, banka faaliyetlerinin bankacılık ilkelerine ve ilgili kanunlara uygunluğunun saptanması seklinde tanımlayabileceğimiz teftiş kurulları, bu konularda hazırladıkları raporlarla banka üst yönetiminin, faaliyet sonuçlarını değerlendirmesine, hatalı işlemlerin zamanında tespit edilip yönetime ulaştırılmasına, planlanan ve gerçeklesen hedeflerin birbirine uygunluğunun saptanmasına, uygunsuzluk durumunda ise bunun nedenlerinin araştırılmasına hizmet etmektedirler. Bu denetim teftiş kurullarına bağlı müfettişler tarafından yürütülmektedir. Banka müfettişlerinin yaptıkları denetim, bankaların iç denetiminde etkin ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Müfettişler hazırladıkları raporlarda bankaların başarılı olması yolunda önerilerde bulunurken yapıcı, banka varlıklarının korunması ve içsel düzenlemelere uygunluğunu sağlamaya çalışırlarken de koruyucu bir iç denetim söz konusudur. Ayrıca banka genel müdürlüğü ile şubelerin karşılıklı isteklerinin değerlendirilmesinde teftiş kurullarının tarafsız bir aracılık görevi üstlendiklerini de söylemek mümkündür.[67]

[65] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md. 29.
[66] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, m.1
[67] Servet Eyüpgiller, **Bankalarda Denetim**, Ankara: Kısmet Matbaası, 1985, s.2.

2.2 BANKALARDA İÇ DENETİMİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İç denetim, banka yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve diğer banka personelinin içinde yer aldığı bir işlevdir. Sadece belli bir zamana ilişkin bir politika veya uygulama değil, bankanın her seviyesinde süreklilik gösteren bir faaliyettir. Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimi etkin bir iç denetim sisteminin yürütülmesine ilişkin banka içi denetim kültürünün oluşturulmasından, etkinliğinin sürdürülmesinden ve izlenmesinden sorumludur. Ancak tüm banka personelinin de denetim işlevine katılımı gerekmektedir. İç denetim işlevinin amaçları şöyle sıralanabilir.[68]

- Faaliyetlerin verimliliği ve etkinliği (performans amaçları)

İç denetimin performansa ilişkin amaçları, banka kaynaklarının etkin ve verimli olarak kullanılması ve olası zararların önlenmesidir. İç denetim işlevi ile tüm banka personelinin banka çıkarlarını kişisel ya da diğer her türlü çıkarın üstünde tutarak, birlik ve beraberlik içinde banka amaçları doğrultusunda etkin olarak çalışması amaçlanır.

- Mali ve idari konulara ait bilginin güvenilirliği, bütünlüğü ve zamanlaması (bilgi sistemlerine ilişkin amaçları),

Bilgi sistemlerine ilişkin temel amaç, banka karar organlarına güvenilir ve doğru bilgi ile raporların zamanında temin edilmesidir. Aynı zamanda yıl sonu bilanço verileri ve diğer mali rakamların ve hissedarlara, gözetim ve denetim otoritelerine ve diğer üçüncü kişilere verilen raporların doğru ve güvenilir olması amaçlanmaktadır.

- Mevcut yasalara ve düzenlemelere uygunluk

Tüm banka faaliyetlerinin ilgili yasal düzenlemelere, gözetim ve denetim otoritelerinin belirlediği standartlara ve bankanın politika ve yöntemlerine uygun olması amaçlanır.

İç denetim sistemi;[69]

---

[68] Gürdoğan Yurtsever, **Bankacılığımızda İç Kontrol,** Yayın no:256, İstanbul: TBB Yayınları, 2008, s.40.

[69] Mehmet Takan**, Bankacılık**, Genişletilmiş 2.baskı., Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002, s. 503.

Banka faaliyetlerinin yasal düzenlemelere, yönetim kurulunca kurulmuş strateji ile politikalara uygun olarak basiretli, düzgün ve maliyet boyutu dikkate alınarak etkin bir şekilde planlanması ile yürütülmesinin kontrolünü,

İşlemlerin ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin genel veya özel yetkilere dayanarak gerçekleştirilmesini,

Faaliyetlere ilişkin olarak yönetim kurulunun bankanın varlıklarını güvence altına alabilmesini ve yükümlülükleri kontrol edebilmesini,

Usulsüzlükler ile hatalardan kaynaklanan risklerin asgariye indirilmesi için risklerin tanımlanabilmesini ve gerekli önlemlerin alınmasını,

Kayıtların tam, doğru ve zamanında bilgi sağlamasını,

Yönetim kurulunun, bankanın sermaye yeterliliğini, likiditesini, aktiflerinin kalitesini, bütçesine uygun karlılık performansını, bankacılıkla ilgili mevzuat hükümlerine uygunluğunu düzenli ve zamanında izlemesini,

Yönetim kuruluna, zarara uğrama riskini tanımlama, düzenli olarak gözden geçirme ve mümkün ise sayısallaştırma imkanı vermesi bakımından risk yönetim sisteminin etkin bir biçimde çalışmasını temin edecek şekilde oluşturulur.

2.3 BANKA İŞLETMELERİNDE İÇ DENETİM İLKELERİ

Etkin bir iç denetim sistemi, banka yönetiminin en önemli unsuru ve aynı zamanda bankacılık faaliyetlerinin tam ve güvenli olarak sürdürülmesi, bankanın amaçlarına ulaşılması, uzun dönemli kar hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve güvenilir mali ve idari raporlamanın sürdürülmesi için gereklidir. Bankalarda iç denetim konusu, pek çok bankanın önemli miktarlardaki zararları neticesinde daha da önem kazanmıştır. Özellikle ülkemizdeki bankacılık sisteminde bu konunun önem derecesi daha da yüksektir. Banka zararlarına yol açan problemler analiz edildiğinde, etkin bir iç denetim sistemiyle bu gibi zararların önlenebileceği sonucu ortaya çıkmıştır Bankaların iç kontrol ve denetimi konularında çalışmalar yapan bazı uluslararası kuruluşlar bulunmasına rağmen, bunların içinde en önemlisi olarak görülebilecek olan Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision)'dir. Bu komite bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliği sağlamak amacıyla G-10 ülkeleri Merkez Bankaları Guvernörleri tarafından 1974 yılının Aralık ayında "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi"

(Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) adıyla oluşturulmuştur. Komitede ülkeler (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD) ulusal bankacılık gözetim ve denetim otoriteleri ve merkez bankaları üst düzey yetkilileri tarafından temsil edilmektedir. Komite üyeleri her üç ayda bir İsviçre'nin Basel kentinde toplanmaktadır.[70] Bankacılıkta gözetim ve risk yönetimi konusunda sürdürülen çalışmalar çerçevesinde Basel Bankacılık Gözetim Komitesi iç denetim sistemlerinin değerlendirilmesine ilişkin olarak bir dizi prensip oluşturmuştur. Buna göre iç denetim ilkeleri şöyle sıralanabilir.[71]

- Süreklilik
- Bağımsız İşlev
- Denetim Tüzüğü
- Yansızlık
- Profesyonel Yeterlilik
- Faaliyetin Kapsamı

2.3.1 Süreklilik

Bir bankada iç denetim daimi bir işlev olmalıdır. Üst yönetim görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, bankanın büyüklüğüne ve faaliyetinin niteliğine uygun ve yeterli bir iç denetim işlevine sürekli itibar edebilmesini sağlamak için gerekli bütün tedbirleri almalıdır.

2.3.2 Bağımsız İşlev

Bankanın iç denetim bölümü, denetlenen faaliyetlerden bağımsız olmalıdır. Bölüm aynı zamanda gündelik iç kontrol sürecinden de bağımsız olmalıdır. Bu, iç denetim bölümüne banka içinde uygun bir konum verilmesi ve görevlerini nesnel ve tarafsız bir biçimde yerine getirmesi anlamına gelir.

---

[70] http://www.bankaciyiz.biz/Makale-op-print-id-11.html (2.11.2009)

[71] BANKACILAR DERGİSİ, ''Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler İle İlişkisi'', **Bankacılık Gözetimine İlişkin Basel Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi**, İstanbul: TBB Yayınları, sayı:34, (Eylül 2007), s.102.

İç denetçiler denetleme faaliyetlerini bağımsız bir şekilde yürütmelidirler. Denetim faaliyetini objektif ve özgür olarak yapabilen iç denetçiler bağımsızdırlar. İç denetim elemanları, denetimin müdahalesiz yapılabilmesi için denetlenen ile işbirliği yapabilmeli ve üst yönetimin desteğine sahip olmalıdır.

-Organizasyonel Statü: İç denetim biriminin kurumsal yapısı, birimin denetim sorumluluklarını yerine getirebilmesine olanak verebilecek nitelikte olmalıdır

-Objektiflik: İç denetim elemanları denetim faaliyetlerini yürütürken tarafsız olmalıdırlar. Eğer iç denetçilerin görevlerini yerine getirirken objektif kararlar veremeyecekleri anlaşılırsa görevlendirilmemeleri daha doğrudur.[72]

2.3.3 Denetim Tüzüğü

Denetim tüzüğü, iç denetim bölümünün banka içindeki konumunu ve yetkisini garantiye alır. Denetim tüzüğü, iç denetim hedeflerini ve kapsamını, iç denetim bölümünün kuruluş içerisindeki yetki ve sorumluluklarını, iç denetim bölümünün başkanının hesap verme sorumluluğunu belirler. Tüzük iç denetim bölümü tarafından hazırlanarak üst yönetim tarafından onaylanmalıdır.

2.3.4 Yansızlık

İç denetim bölümü nesnel ve yansız olmalı, yani görevlerini müdahaleye uğramaksızın ön yargısız olarak yapabilecek konumda olmalıdır. İç denetçi, çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarından uzak kalmalıdır.

2.3.5 Profesyonel Yeterlilik

Profesyonel yeterlilik, her elemanın düzenli olarak sürekli eğitime tabi tutulması yoluyla sürdürülmelidir. Personelin rutin işlemler yapmaması için rotasyona tabi tutulmaları da önemlidir.

---

[72] BANKACILAR DERGİSİ, ‘’Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler İle İlişkisi’’, **Bankacılık Gözetimine İlişkin Basel Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi**, İstanbul: TBB Yayınları, sayı:34, (Eylül 2007), s.103.

2.3.6 Faaliyetin Kapsamı

Bankanın her faaliyeti ve her birimi iç denetim kapsamına girmelidir. Şube veya bağlı kuruluşlar ile dış kaynaklardan temin edilen faaliyetler de dahil olmak üzere bankaların hiçbir faaliyeti ve birimi iç denetim biriminin kontrol kapsamı dışında tutulamaz.

2.4 BANKALARDA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL UNSURLARI

Başlangıçta dolandırıcılık, suistimal ve hata olasılıklarını en aza indirmek için öngörülen bir işlev olan iç denetimin kapsamı zamanla daha da genişlemiş ve bir bankanın karşılaşabileceği her türlü riski ortaya çıkarabilen bir sistem haline gelmiştir. Banka amaçlarının gerçekleştirilmesi ve faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için iç kontrol sistemi önem arz etmektedir.[73]

İç denetim sistemi birbiriyle ilişkili beş temel unsurdan oluşmaktadır.

a) Banka yönetiminin gözetim faaliyetleri ve kurum içi kontrol kültürü
b) Risk tanıma ve değerlendirme
c) Kontrol faaliyetleri ve fonksiyonel ayrım
d) Bilgi erişim sistemi ve kurum içi iletişim
e) İzleme faaliyetleri ve iç kontrol sisteminde hataların düzeltilmesi

2.4.1 Kültür, Kurum Kültürü Ve Kurum İçi Denetim Kültürü

Kültür, tarihsel toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanabilir.[74]Sosyolojik olarak kültür bizi saran, insanlardan öğrendiğimiz toplumsal mirastır.[75]

[73] Yurtsever, Bankacılığımızda İç Kontrol, s. 41.
[74]Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[75] http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCr(23 Eylül 2009).

Kurum kültürü; Bir örgütte çalışanların davranışlarını yönlendiren normlar, değerler, inançlar ve alışkanlıklar sistemi olarak tanımlanabilir. Kurum kültürü, örgüt üyelerine değişik bir kimlik sağlar ve sosyal kültürün birçok özelliklerini yansıtır. Bir kurumdaki insanların, çevresel koşullara uyumu ve içsel bütünleşmeyi sağlamak üzere yarattıkları geliştirdikleri ve geçerli olduğu anlaşıldığında da yeni üyelere aktardıkları değer ve davranış biçimleridir.[76]

Kurum kültürü birçok alt kültürün birleşiminden oluşur. Kurum içi kontrol kültürü de kurum kültürünün bir alt kültürüdür. Kurumda gelişmiş etik standartların varlığını, çalışanların yaptığı işlem ve eylemlerin kendisi ve kurumu açısından yaratabileceği riskleri derlendirebilmesi, öngörebilmesi ve davranışlarında temel olarak bu saiklerle hareket etmesi gibi her çalışanın yaptığı işlemlerin ilk kontrol sorumluluğunun kendisinde başladığının bilincinde olmasını ve her çalışanın kurumun kontrol yapısının etkin bir üyesi olmasını içermektedir. Kontrol faaliyetlerinin günlük faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası şeklinde düzenlenmesi, bu faaliyetlerin yalnızca kontrol ve denetim organları tarafından yürütülmesi gereken faaliyetler olarak algılanmaması, faaliyetlerin yürütüldüğü birimlerin kendi iç yapılarındaki kontrol noktalarının etkinleştirilmiş ve işler halde olması kurum içi kontrol kültürünün varlılığının temel göstergelerindendir.[77]

Kurum içi kontrol kültüründe önemli olan, kontrollerin işlemi yapan tarafından, işlemin yapılma aşamasında gerçekleştirilmesi, mekanizmaların bu yönde oluşturulması ve eksiklik ile aksaklıkların bu aşamada tespit edilerek zararın oluşmasının engellenmesidir. [78]

2.4.2 Kurum İçi Denetim Kültürünün Temel Unsurları

Basel Komite Dokümanında kurum içi kontrol kültürünün temel unsurları şu şekilde sınıflandırılmıştır;

- Yüksek etik standartların geliştirilmesi

[76] www.aregem.**kultur**turizm.gov.tr/.(23 *Eylül 2009)*
[77] Gürdoğan Yurtsever, "Bankalarda Kurum İçi Kontrol Kültürü'', **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, sayı.40, (Ocak-Şubat 2005), s. 33 .
[78] Yurtsever, Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezlerinin Yeri, s.73.

- Her seviyedeki personelin iç kontrolün önemini ve üzerine düşen yükümlülükleri özümsemesi

2.4.2.1 Yüksek Etik Standartların Geliştirilmesi

Etik; çeşitli meslek kollarında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir.[79]Bankaların etik ilkeler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmesi ve personelin ahlaki davranış tarzını göstermesi, temelde güvene dayalı kurumlar oldukları için çok önemlidir.

Bankalar Birliği tarafından 01.11.2001 tarihinde " Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık Etik İlkeleri'' adı altında 22 maddeden oluşan tebliğ şeklinde bir doküman yayınlanmış olup, söz konusu etik ilkelere uyum bankalarda kurum içi kontrol kültürünün oluşturulması yönünde oldukça önemlidir.[80]

Bu dokümanda etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi ahlaki açıdan araştırılan ölçüler bütünü olarak tanımlanmıştır. Meslek etiği, meslek grubunu oluşturan bireylerin kendi aralarında ve toplum ile olan ilişkilerini düzenlerken; örgütsel etik, örgütün içinden ve dışından kaynaklanan sorunların çözümünde belli kurallar getirerek örgüt içi davranış kültürünü tanımlar.[81]

Etik ilkelerin temel amacı; bankacılık mesleğine toplumda mevcut saygınlık duygusunun sürekliliğinin sağlanması, meslek onuru olarak adlandırılan bu saygınlık duygusunun geliştirilerek sürdürülmesi ve bankacılık sektöründe istikrar ve güvenin korunmasıdır. Türk bankacılık sektörünü oluşturan bankalar gerek birbirleri, gerek müşterileri, gerekse de çalışanları ve diğer kurumlar arasındaki her türlü iş ve işlemlerde Bankacılık Etik İlkelerine uygun hareket etmek üzere bu ilkeleri benimsemişlerdir.[82]

---

[79] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[80] Yurtsever, Bankacılığımızda İç Kontrol, s.61.
[81] Bankacılık Etik İlkeleri, Türkiye Bankalar Birliği, 01.11.2001, http://www.tbb.org.tr/ s.1 (02.11.2009).
[82] Bankacılık Etik İlkeleri, s.1.

Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması, mali piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak, mevduat ve kredi sistemlerinin etkin şekilde çalışmasının sağlanması, ekonomide önemli zararlar doğurabilecek işlem ve uygulamalarının önlenmesinin yanı sıra toplumsal yararın gözetilmesi ve çevrenin korunması amacıyla bankaların aşağıda belirtilen genel ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermesi gerekmektedir.[83]

- Dürüstlük: Faaliyetlerini yerine getirirken müşterileri, çalışanları hissedarları, grup şirketleri ve diğer banka, kurum ve kuruluşlar olan ilişkilerinde dürüstlük ilkesine bağlı kalırlar
- Tarafsızlık: "İnsana saygının başarının temeli olması'' ilkesinden hareketle gerek çalışanları gerekse müşterileri arasında ayrım gözetmez, önyargılı davranışlardan kaçınırlar.
- Güvenilirlik: Tüm hizmet ve işlemlerde, müşterilere karşılıklı güven anlayışı içerisinde açık, anlaşılır ve doğru bilgi verirler, müşteri hizmetlerini zamanında ve eksiksiz yerine getirirler.
- Saydamlık: Müşterilerini, kendilerine sunulan ürün ve hizmetlere ilişkin hak ve yükümlülükler, yarar ve riskler gibi konularda açık ve net biçimde bilgilendirirler.
- Toplumsal Yararın Gözetimi Ve Çevreye Saygı: Tüm faaliyetlerinde karlılık yanında, toplumsal yararın gözetilmesi ve çevreye saygı ilkeleri ışığında sosyal ve kültürel etkinliklere destek sağlamaya özen gösterirler.
- Karaparanın Aklanması İle Mücadele: Uluslar arası normlar ve ulusal mevzuat hükümleri çerçevesinde, karaparanın aklanması, yolsuzluk ve benzeri suçlarla mücadeleyi önemli biri ilke olarak benimseyerek gerek kendi aralarında, gerekse konuyla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla ve yetkili mercilerle işbirliği yapmaya özen gösterirler. Kendi iç bünyelerinde de bu amaca yönelik gerekli önlemleri alır ve personeli için eğitim programları düzenlerler.

Tebliğde yer alan diğer ilkeleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.[84]

[83] Bankacılık Etik İlkeleri, m.3.
[84] Bankacılık Etik İlkeleri, s.2-6.

- Mevzuat hükümleri çerçevesinde, müşteri sırrını ve bankacılık sırrını ihlal etmemek kaydıyla, kendi ararlarında her konuda dürüst ve sistematik bilgi alışverişini gerçekleştirirler.
- Personel istihdamı konusunda haksız rekabete yol açacak her türlü uygulamadan kaçınırlar.
- Rekabeti, bankacılık sektöründeki tüm bankalar arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan, mevzuata uygun bir yarış olarak kabul ederler. Bu nedenle serbest piyasa ekonomisi içerisinde sürdürdükleri faaliyetlerinde kendi menfaatlerinin yanı sıra, genel olarak bankacılık sektörüne olan güvenin sürekli olması, sektörün gelişimi için çaba sarf edilmesi, ortak menfaatlerin gözetilmesi ilkeleri çerçevesinde haksız rekabet oluşturacak davranışlardan kaçınırlar.
- Gerek kendi mali yapılarının gerekse bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtım ve pazarlamasına ilişkin duyuru, ilan ve reklamlarında yasalara ve genel ahlaka uygun, dürüst ve gerçekçi davranır, bankacılık mesleğinin, saygınlığına zarar verebilecek her türlü hareketten kaçınırlar.
- Müşterilerine sundukları her türlü ürün ve hizmetlere ilişkin olarak hizmet ilişkisinin her aşamasında ve her konuda doğru, eksiksiz ve zamanında bilgi aktarımı yaparlar.
- Mevzuat gereğince bilgi ve belge istemeye yetkili kişi ve mercilere yasal olarak verilmesi gereken bilgi ve belgeler dışında, müşterilere ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri gizli tutmak ve özenle saklamak zorundadırlar.
- Hizmet kalitesini, müşteri ihtiyaç ve beklentilerinin verilecek nitelikli hizmetle karşılanabilmesinin ön koşulu sayarlar.
- Müşterilerin her konudaki yakınmalarını incelemek, değerlendirmek ve sonuca bağlamak suretiyle yanıtlamak için Genel Müdürlükleri bünyesinde bir mekanizma oluştururlar.
- Güvenlik kavramının bankacılık sektöründe fiziksel anlamda müşterilerin ve bankaya ait hizmet ortamlarının her türlü olumsuzluğa karşı korunmasına ilişkin önlemlerin yanı sıra, müşterilere sunulan hizmetlerde teknik olarak zarar doğurabilecek her türlü ihlalin engellenmesini de içerdiğini kabul ederler. Güvenlikten ödün vermezler.

- Çalışanlarının, bankacılığın toplumdaki saygınlığını korumaya dikkat ederek çalışacak olanların, görevlerinin gerektirdi bilgi, birikim ve sorumluluk duygusuna sahip kişilerden oluşmasına özen gösterirler.
- Çalışanların tamamına, ayrım gözetmeksizin, gerek işe alınmada, gerekse kariyer gelişiminde eşit olanaklar sağlamaya özen gösterirler.
- Çalışanlarının, bankacılık mesleğinin gerektirdiği bilgi düzeyine ulaşmaları için eğitim, kurs seminer ve benzeri olanaklar sağlamak suretiyle destek olurlar.
- Çalışanlarının, bankacılık mesleğinin saygınlığına uygun şekilde ve bankayı temsil ettiklerinin bilincinde temiz ve bakımlı giyinmelerini teminen iç düzenlemeler yaparlar.
- İş yoğunluna uygun sayıda çalışan istihdamına özen gösterirler. Çalışanların mesai saatinde maksimum verim alma yönünde organize eder, mesai saati dışına çıkılmaması ve çalışanlarının düzenli izin kullanmaları konusunda azami çaba gösterirler.
- Çalışanlarının, müşterilerle borç-alacak, kefalet ve müşterek hesap açtırmak gibi etik ilkelerle bağdaşmayan ilişkilere girmelerini, mevcut yada potansiyel müşterilerden hediye almalarını, konumlarını kullanarak, gerek kendi iş ortamlarından gerekse müşterilerinin iş olanaklarından kişisel çıkar sağlamalarını engelleyici iç düzenlemeler gerçekleştirirler.
- Çalışanlarının tabi olduğu mevzuat hükümlerinden doğan haklarının zamanında ve eksiksiz olarak sağlanmasına özen gösterirler.

2.4.2.2 Her Seviyedeki Personelin İç Denetimin Önemini Ve Üzerine Düşen Yükümlülüğü Özümsemesi

Kontrol ve denetim faaliyetlerinin genellikle bu konuyla görevli olan organ ve bu organlarda görevli çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi gerekliliğine yönelik anlayışı bankacılığımızın geleneksel yapısı içerisinde birçok nokta görülür. Oysa, kontrolün başladığı ve hatta en önemli noktası işlemi gerçekleştiren kişinin, işlemi gerçekleştirme aşamasında yapacağı işlemin bütün sonuçlarını, riskleri değerlendirmesi ve işlemi bu konudaki değerlendirmeden sonra gerçekleştirmesidir. Bu yüzden her personelin konunun farkına varması veya farkına varmasının

sağlanması, her personelin iç kontrolün önemini ve üzerine düşen yükümlülüğü özümsemesi üzerine önemle durulması gereken bir konudur.[85]

İç kontrol konusunda personele düşen görevlerin banka tarafından yazılı halde sunulması ve personele ulaştırılması gerekir. Bu şekilde çalışanların kendi sorumluluklarını yerine getirmesi ve görevleri dolayısıyla karşılaştıkları yasal olmayan uygulamalar gibi hususları uygun iletişim kanalları aracılığıyla üst yönetime aktarmaları hem etkin bir kontrolün sağlanmasına neden olacak, hem de kişilerin iç kontrolün önemini ve üzerine düşen yükümlülüğü özümsemesine yardımcı olacaktır.[86]

Bankada çalışan bir personel yetki ve sorumlukları ile görev tanımının çerçevesini çok iyi bir biçimde bilmeli, herhangi bir sorunla karşılaştığında hangi iletişim kanalını kullanarak hangi yetkili veya birime ulaşacağını bilmeli ve gerekli gördüğünde kullanabilmeli, yaptığı işlemin ilk kontrol sorumluluğunun kendisinde olduğunun ve banka içi kontrol kültürünün etkin bir üyesi olduğunun fakında olmalı, işlemin kontrol edilmesinin işlemi gerçekleştirmek kadar önemli olduğunun farkına varmalı, yaptığı işlemin mahiyetini ve risklerini bilecek ve öngörebilecek nitelikte olmalı, eğitim ile eksiklikleri giderilmeli, iç ve dış mevzuatı takip etmenin önemini kavramalı ve uygulamaları ile bunu desteklemelidir. Bunların gerçekleştirilmesi için hem ilgili personele hem de bankaya önemli sorumluluklar düşmektedir.[87]

2.5 BANKACILIĞIMIZDA İÇ DENETİM ALANINDAKİ YAPISAL DÜZENLEMELER

Bankaların denetimleri önemli hale gelince, yasa koyucu ilk yükümlülüğü, bankacılık faaliyetleri yoluyla kar elde eden banka anonim ortaklıklarına yüklemiştir.

01 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun İç Sistemler konu başlığı altındaki ikinci bölümün 28-32 maddelerinde bankalar tarafından oluşturulması gereken iç sistemler hakkında çeşitli yükümlülükler düzenlenmiştir.5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 29.maddesi şöyle hükmetmiştir.

[85] Yurtsever, Bankalarda Kurum İçi Kontrol Kültürü, s. 37.
[86] Yurtsever, Bankalarda Kurum İçi Kontrol Kültürü, s.37.
[87] Yurtsever, Bankacılığımızda İç kontrol, s. 67.

"Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdürler. İç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin kuruluşuna, işleyişine, yeterliliğin oluşturulacak birimlere, icra edilecek faaliyetlere, üst yönetimin görev ve sorumlulukları ile Kuruma yapılacak raporlamalara ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir."

Kanun'un 30., 31. ve 32. maddeleri ise iç kontrol sistemi, risk yönetimi sistemi ve iç denetim sistemine ilişkin hükümlerdir;

"Bankalar, iç kontrol sistemi kapsamında, faaliyetlerinin mevzuata, iç düzenlemelerine ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve raporlama sisteminin bütünlüğünü, güvenilirliğini ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini her seviyedeki personeli tarafından uyulacak ve uygulanacak sürekli kontrol faaliyetleri ile sağlamak, görevlerin fonksiyonel ayrımlarını, yetki ve sorumlulukların paylaşımını, fon ödemelerini, banka işlemlerinin mutabakatını, varlıkların korunmasını ve yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını temin etmek, maruz kalınan her türlü riskin tanınması, değerlendirilmesi ve yönetimi için gerekli alt yapıyı hazırlamak ve yeterli iletişim ağını oluşturmak zorundadır. İç kontrol faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak iç kontrol birimi ve personeli tarafından yürütülür" (Bankacılık Kanunu m. 30).

"Bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür" (Bankacılık Kanunu m. 31).

"Bankalar bütün birim, şube ve konsolidasyona tabi ortaklıklarını kapsayan bir iç denetim sistemi kurmak zorundadır. Bu çerçevede, faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye, iç düzenlemelere ve bankacılık ilkelerine uygunluğu, banka müfettişleri tarafından denetlenir. İç denetim faaliyetleri, tarafsız ve bağımsız bir şekilde, gerekli mesleki özen gösterilerek, yeterli sayıda müfettiş tarafından yerine getirilir" (Bankacılık Kanunu m. 32).

Bankaların iç sistemleri hakkında BDDK tarafından yönetmelik düzenlenmiş 01.11.2006 tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre;

Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünün sağlanması amacıyla, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve birimleri ile Kanun'a istinaden yürürlüğe konulan düzenlemelere göre konsolidasyona tabi tutulan ortaklıklarını kapsayan, yeterli ve etkin iç sistemler kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.

2.6 BANKALARDA İÇ DENETİM SÜRECİ

İç denetim süreci, iç denetim planlanması ile başlar ve bulguların ilgili şube/birim hakkında raporun yazılması sona erer. İç denetim aşamaları şu şekilde sıralanabilir.[88]

a) İç denetimin planlaması
b) İç denetim programının yürütülmesi
c) İç denetimin tamamlanması ve rapor hazırlanması

Denetim plan ve programının hazırlanmasında; denetçilerin nitelikleri, sayı ve çalışma süreleri ile risk değerleme sonuçları esas alınır. Ayrıca denetim alanlarına ilişkin olarak, yönetim kademelerinden ve dış denetçilerden elde edilen bilgilerden de yararlanılır. Denetim plan ve programı iki ayrı bölümden oluşmalıdır. Birinci bölümde denetim planına alınması kararlaştırılan denetim faaliyetlerine, ikinci bölümde danışmanlık faaliyetleri ve denetim dışı diğer faaliyetlere yer verilmelidir.

Denetim programı, denetim planının yazılı hale getirilmiş şeklidir. Denetçilerin yapacakları işleri gösterir. Bankalar iç yapılarına göre farklı denetim raporu kullanabilirler. Denetim planı müfettişlere paylaştırılarak birimlere haberli teftiş formatı gönderilir. Bu formatta denetlenecekleri bildirilir.

01.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların İç

[88] Hikmet Tosun ve A. Uğur Cebeci, **5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında Güncel Mali Sorunlar**, 1. Basım, Ankara: Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, 2006, s.172.

Sistemleri Hakkında Yönetmelik gereği Bankalar yönetmelik ekinde yer alan formata uygun olarak Temel Risk Matrisleri hazırlamakla yükümlüdürler. Bu matrise bankanın genelini kapsayan ve denetim plan ve programlarında yer alan riskler temel düzeyde belirlenir. Bununla birlikte denetimi yapılacak her faaliyet alanını kapsayacak şekilde alt risk matrisleri hazırlanır. Bu matrislerin içerisinde denetim süreci ile ilgili tüm kontrol noktaları ana hatları ile belirlenir. Denetime başlanılmasıyla birlikte alt risk matrisleri dahilinde adım adım denetim süreçlerinin uygulanmasına devam edilir. İç Denetim Birimi elamanı belirlenen ana süreçler ve alt süreçlerdeki risklerin etki ve olasılıklarını belirler. Bununla birlikte denetim bulguları ile iç kontrol süreçlerinin yeterliliğini değerlendirilmesi ile birlikte ilgili kontrol noktası itibariyle denetime başlamadan önce belirlenmiş olan brüt risk düzeylerinden net risk düzeyine ulaşır. İlgili denetim süreci ile ilgili tüm kontrol noktalarının denetlenmesi ve akabinde denetçinin ilave olarak öngördüğü kontrollerin yapılması ile denetim raporları aşamasına geçilir.

Denetim çalışmaları bitince denetim görüşünün oluştuğu ve bulgulara göre denetim raporunun yazıldığı aşamaya geçilir. Rapora yazılan bulguların denetlenenler tarafından kabul edilmiş olması ve hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde oluşturulması gerekir.

2.7 BANKA İÇ DENETİM SİSTEMİNİN TEMEL AKTÖRLERİ

BDDK' nın iç sistemler yönetmeliği ile getirilen düzenlemeler ve Bankacılık Kanunu dikkate alındığında banka iç kontrol sisteminin temel aktörlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

2.7.1 Yönetim Kurulu

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 23. maddesine göre bankaların yönetim kurulları genel müdür dahil beş kişiden az olamaz. Genel müdürlük ve yönetim kurulu başkanlığı görevleri aynı kişi tarafından icra edilemez. Bununla birlikte iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin ilgili mevzuata uygun olarak tesis edilmesi, işlerliğinin, uygunluğunun ve yeterliliğinin sağlanması, finansal raporlama

sistemlerinin güvence altına alınması, banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi yönetim kurulunun sorumluluğundadır.

2.7.2 İç Sistemler Sorumlusu

İç sistemler kapsamındaki birimler banka organizasyonu içinde yönetim kuruluna bağlı olarak kurulur. Yönetim kurulu iç sistemler kapsamındaki görev ve sorumluluklarını kısmen veya tamamen iç sistemler sorumlusuna devredebilir. Bankada iç sistemler sorumlusu, sorumluları veya iç sistemler komitesi belirlenmesi mümkündür. İç sistemler sorumlusunun görev ve sorumluluklarının açık bir şekilde belirlemek ve faaliyetlerini izlemek yönetim kurulunun sorumluluğundadır. Bu kapsamda iç sistemler sorumluluğuna ilişkin bir yönetmeliğin yada dokümanın hazırlanarak yönetim kurulu tarafından onaylanması gerekir.[89]

2.7.3 Denetim Komitesi

TTK'ya göre anonim şirketlerde Denetim Kurulu yer alırken 19.10.2005 Tarih ve 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 24. maddesinde yer alan aşağıda belirtilen ifadeler banka organizasyon yapısına yönetim kuruluna bağlı Denetim Komitesinin bulunması zorunluluğunu getirmiştir.

"Bankaların, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icraî görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir.

Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin bu Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak

[89] Yurtsever, Bankacılığımızda İç Kontrol, s. 118.

izlemek, bu Kanun kapsamında ana ortaklık niteliğindeki kuruluşlarda, konsolide denetime tâbi kuruluşların iç denetim işlevlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur.

2.7.4 Üst Düzey Yönetim

Banka üst düzey yönetimin iç kontrol sistemi bakımından, yönetim kurulu tarafından onaylanan politika ve stratejilerin yürütülmesi, bankanın karşı karşıya olduğu önemli riskler konusunda yönetim kuruluna zamanında ve güvenilir raporlama yapılması, değişen koşullara göre gerekli düzenleyici tedbirlerin alınması, bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntemlerin geliştirilmesi, sorumlu oldukları birimlerde yetki ve sorumlulukların açık olarak belirlenmesi ve sürdürülmesi, eksiklik ve hataların çözümlenmesi, alınması gerekli görülen önlemler ile ilgili iç sistemler sorumlusuna rapor edilmesi gibi sorumlulukları vardır.[90]

2.7.5 Banka Teftiş Kurulu

Genel Müdürlüğün, merkez ve şubelerdeki imza atmaya yetkili yöneticiler üzerinde yaptığı gözetim ve denetim faaliyetini teftiş kurulu gerçekleştirir. Banka teftiş kurulu, banka idare meclisi ve genel müdürü tarafından çıkarılan ve yürürlüğe konulan yönetmelik hükümlerine göre atanan ve banka iç inceleme-gözetim ve denetimi ile görevli kılınan, Kurula bağlı müfettişlerden oluşan bir iç denetim organıdır. Bu kurul doğrudan idare meclisi ve genel müdüre bağlı olarak görevlerini yürütür ve teftiş ve inceleme raporlarını bu organlara sunar. Teftiş Kurulu, banka müfettişleri vasıtasıyla bankanın günlük faaliyetlerinden bağımsız, yönetimin ihtiyaçları ve bankanın yapısına göre, finansal faaliyet ve uygunluk denetimlerini, bankanın tüm faaliyetleri, birimleri ve personeli üzerinde yapan, değerlendirmelerde kullanılan kanıt ve bulguları raporlama, izleme ve mütalaa hazırlayan; banka işlemlerinin mevzuat ile banka içi yönetmelik ve talimatlara uygunluğunu denetleyen bir iç denetim kurulusudur. [91]

[90] Yurtsever, a. g. e., s.126.
[91] Yurtsever, a. g. e., s.126.

2.7.6 Tüm Personel

Tüm banka personeli, iç kontrol faaliyetine doğrudan ya da dolaylı olarak katılmaktadır. Tüm alışan personelin bu görevi yerine getirmesi için gerekli şekilde eğitim almış olmaları gerekir. Bu görevi nasıl ifa edecekleri kendilerine banka tarafından yazılı olarak bildirilmesi gerekmektedir. Banka içi tüm personelin iç denetimin önemini anlamış olmaları ve aktif olarak bu sürece katılıyor olmaları gerekmektedir.

2.7.7.Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçiler

Bağımsız denetçiler bankanın kendi personeli olmamakla beraber denetim komitesi ve üst düzey yöneticilerle yapılan toplantılarda iç denetimin iyileştirilmesi amacıyla verdikleri görüşler sebebiyle iç denetimin niteliğinin artırılmasında önemli bir etkiye sahiptir.

2.7.8 Banka Risk Yönetim Merkezi

Risk, kurumun hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyecek her türlü olay veya durumlardır. Risk gelecekte oluşabilecek potansiyel problemlere, tehdit ve tehlikelere işaret eder. Risk Yönetimi ise kurum hedeflerine ulaşılmasını olumsuz etkileyebilecek her türlü riskin tanımlanması, gerçekleşme olasılığı ve olumsuz etkilerinin ölçülmesi ve uygun iç kontrol yöntemleriyle azaltılmasını içeren sistematik bir yönetim biçimidir.[92]

Banka işletmelerinin karşı karşıya kaldığı risk türleri olan kredi riski, işlemin sonuçlandırılmaması riski, işlemin sonuçlandırılması öncesi oluşan risk, ülke riski, transfer riski, likidite riski, piyasaya ilişkin likidite riski, fonlamaya ilişkin likidite riski, piyasa riski, operasyonel risk, mevzuata ilişin yetersiz bilgi riski, itibar riski düzenlemelere uyulmama riski gibi riskler bankanın risk yönetim merkezi tarafından banka üst düzey yönetimi ile birlikte belirlenir.

[92] Meryem Fikirkoca, **Bütünsel Risk Yönetimi**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003, s.25.

2.8 BANKALARDA İÇ KONTROL SİSTEMİ

İç kontrol sistemi, iç kontrol sistemi kayıtlarının ve kayıtlara dayanarak çıkartılan mali tabloların sağlıklı olmasını sağlayan bir sistemdir. Genel anlamda iç kontrol yönetsel veya muhasebesel nitelikteki kontrolleri içerir.[93]Bankalarda işletme aktiflerinin korunması ve cari faaliyetlerinin etkili şekilde yönetilmesi için yapılan planların finansal yönden kontrolüne "iç kontrol'' denir.[94]İç kontrol sistemin varlığı ve doğruluğu denetçinin hata yapma riskini azaltır ve sağlıklı bir iç kontrol sistemi kolay denetim yapılmasını sağlar.

Denetim ile kontrol arasında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıkları şöyle sıralayabiliriz;[95]

- Kontrol devamlı bir faaliyettir, denetim belirlenen periyotta yapılır
- Kontrol eşanlı olarak yürütülür, denetim geçmişe yöneliktir
- Kontrolde işletmeden bağımsız olmak gerekmez, denetimde bağımsızlık esastır.

Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolünün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve isletmekle yükümlüdürler.[96]

Bankaların kuracakları iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ve bunların işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 5411 Sayılı Bankalar Kanununa dayanılarak "Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik" 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İç kontrol sisteminin amacı, bankanın varlıklarının korunmasını, faaliyetlerin

[93] Güredin, Denetim, s. 166.
[94] Yurtsever, a .g .e., s. 16.
[95] Yurtsever, a. g. e., s. 16.
[96] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, m. 29.

etkin ve verimli bir şekilde Kanuna ve ilgili diğer mevzuata, banka içi politika ve kurallara ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve finansal raporlama sisteminin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamaktır. Bankalar iç kontrol sisteminin etkin bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla,

- Banka bünyesinde işlevsel görev ayrımının tesis edilmesi ve sorumlulukların paylaştırılması,
- Muhasebe ve finansal raporlama sisteminin, bilgi sisteminin ve banka içi iletişim kanallarının etkin çalışacak şekilde tesis edilmesi,
- Acil ve beklenmedik durum planı hazırlanması,
- İç kontrol faaliyetlerinin oluşturulması,
- Bankanın iş süreçleri üzerinde kontrollerin ve iş adımlarının gösterildiği iş akım şemalarının oluşturulması zorunludur.

2.9 BASEL KOMİTESİ VE BANKALARIN İÇ DENETİMİNE YÖNELİK GETİRDİĞİ DÜZENLEMELER

Bu bölümde genel olarak Basel Komitesinin kuruluş amacı ve Komitenin bankalarda iç denetim sistemlerine yönelik yayınladığı temel prensipleri ele alınacaktır.

2.9.1 Basel Komitesi'nin Kuruluşu ve Amacı

Bankaların iç denetim ve kontrolleri üzerine çalışma yapan en önemli Uluslar arası kuruluş Basel Bankacılık Denetim Ve Gözetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision)' dır. Ülkelerin Merkez Bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları bir kuruluş olan BIS " Bank For International Settlements" 1974 yılında Basel Komitesini oluşturmuştur. Basel Komitesi 1988 yılında Basel-1 standartlarını yayınlamıştır. Bu standartlar bankaların uyması gereken çalışma kriterlerini oluşturmuştur. Basel Komitesi tarafından uluslararası platforma duyurulan sermaye yeterliliği düzenlemesi, pek çok ülkede farlı normlarla uygulanan sistemleri tek düze haline getirmiş ve söz konusu düzenlemeye 1996 yılında piyasa riski hesaplaması dahil edilmiştir. Basel I G10 ülkeleri başta olmak üzere birçok ülke

denetim otoritelerince kabul görmüştür.[97]Zamanla mali piyasaların gelişmesi sonucu bu standartlar yetersiz kalmış ve Basel-II standartları oluşturulmuştur.[98]

Basel II 'nin amaçları şu şekilde sıralanabilir.[99]

– Finansal sistemde güven ve sağlamlığı sağlamak
– Rekabet ve eşitliğini artırmak
– Riskin ele alımında daha kapsamlı ve risk odaklı yaklaşımları ortaya koymak
– Tüm önemli bankalara ulaşacak şekilde sistemi geliştirmek

Bankaların kendi risklerinin değerlemeleri ve yönetimi açısından iç denetimin Basel II düzenlemelerindeki yeri son derece önemlidir. Basel II ye geçiş, tüm gelişmekte olan ülkeler için uluslararasılaşma açısından oldukça önem taşımaktadır. Tüm iş kollarında hızlı bir uluslararasılaşma yaşayan Türkiye, bankacılık ve finans sektöründe hızla Uluslar arası standartlara uyum sağlamaktadır. Bu kapsamda AB uyum süreci ve Basel II oldukça önemlidir.[100]

2.9.2 Basel Komitesinin İç Denetim Tavsiyeleri

Basel II düzenlemeleri bankaların kendi risklerini değerlemesi açısından ve firmaların kredibilitesi açısından etkileri söz konusudur. Basel II uygulamasında kredi fiyatının firmanın taşıdığı riske göre belirlenmesi ve banka tarafından riske göre kredi teklifi edilmesi gerekir. Bu gereklilik, yüksek kredi riskinin bankanın kendi taşıdığı riski de yükselterek daha fazla sermaye bulundurma ihtiyacı doğurması ve bankanın bu maliyeti kredi fiyatını belirlerken hesaba katmak zorunda olması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Düzenlemede sermayenin uygun olmayan risk kontrol mekanizmaları için bir ikame olmadığı, dahili limitlerin uygulamaya sokulması, karşılık seviyelerinin yükseltilmesi ve iç kontrollerin arttırılması gibi yöntemlerle risk yönetiminin güçlendirilmesinin şart olduğu vurgulanmaktadır.[101]

---

[97]İbrahim Arslan, ‘’Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri’’, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı:18, 2007, s:50.

[98]http://www.qatechnic.com/belgeler/BaselII%20hakk%C4%B1nda%20bilinmesi%20gerekenler.pdf (2 Şubat 2010).

[99]http://www.qatechnic.com/belgeler/BaselII%20hakk%C4%B1nda%20bilinmesi%20gerekenler.pdf(2 Şubat 2010).

[100]Faik Çelik ve İhsan Kızıl, ‘’Banka Sermaye Yeterliliğinde BaselII Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı’’, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 9(1), 2008, s:25.

[101]Arslan, a .g. e., s.61.

Türkiye Basel II kriterlerine uyum açısından iç denetim ile ilgili düzenlemeler yapmıştır. Son düzenleme 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik" bankaların risklerinin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak kuracakları iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ve bunların işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Basel II ile etkin bir risk yönetimi ve denetim anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Yeni dönemde, risklerini iyi değerlemeyen ve etkin bir iç kontrol sistemi olmayan bankaların bu konudaki alt yapılarını sağlamlaştırmaları ve risk yönetim ve denetim kültürünü geliştirmeleri gerekli olup, bankalar bu konudaki çalışmalarını sürdürmektedir. Bütün bunlar, getirilen düzenlemelerle sağlanacak etkili bir risk yönetimi ile ticari bankaların verimliliğini artırılacağını, doğru değerlenerek sağlanan kredilerin yaygın ve verimli kullanılması sayesinde de ekonomiye katkılarının artacağını göstermektedir. [102]

Bankacılık denetimine ilişkin Basel Komitesi tarafından yayınlanan belgeye göre iç denetim, farklı sorumluluklar taşımakla beraber tüm banka personelinin içinde yer aldığı bir işlevdir. Tüm banka personeli iç denetim işlevine doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunacak bir bilgi üretmektedir. Banka içindeki tüm personelin iç denetimin önemini anlaması ve etkin olarak katılması gerekir.[103]

Basel Bankacılık Komitesi'nin denetim faaliyetlerine ilişkin görev dağılımı şu şekilde sıralanabilir;[104]

– Üst düzey Yönetimin İncelemeleri: Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticiler banka personelinden sık sık görevleriyle ilgili rapor ve sunum yapmalarını isteyerek bankanın amaçları doğrultusunda gelişmeleri inceler.

– Faaliyet denetimi: Birim yöneticileri olağanüstü durumlar hakkında günlük haftalık ve aylık raporlar ile genel performans raporlarını inceler ve değerlendirir.

– Fiziksel denetimler: Daha çok bankaya ait maddi varlıkların kullanımına yönelik sınırlamaları içerir.

---

[102] Deloitte, **''Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim"**, 2007, s.1. http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/%C4%B0%C3%A7%20Denetim/Basel%20II%20Bankac%C4%B1l%C4%B1k%20D%C3%BCzenlemeleri%20Ve%20%C4%B0%C3%A7%20Denetim.pdf (2 Şubat 2010), s.1-5.

[103] **''Research At BIS"**, www.bis.org/publ/bcbs.pdf.(3 şubat 2010).

[104] **''Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler ile İlişkisi"**, http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/denetim.doc.(3 Şubat 2010).

– Tanınan limitlere uygunluk: Bankacılığa ilişkin genel risk sınırlarına bağlı kalınması risk yönetimin bir gereğidir.

– Onay ve yetki: Belli limitlerin üzerinde işlemler için onay ve yetki gerekliliği üst yönetim seviyelerinin söz konusu işlemlerden haberdar olmasına izin verir ve kendilerine sorumluluk yükler.

– Sorgulama ve mutabakat: İşlem detaylarının ve kullanılan risk yönetim modellerine ait çıktıların sorgulanması önemli bir denetim faaliyetidir. Periyodik olarak yapılan mutabakat toplantıları işlem ve kayıtların doğrulanmasına imkan verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BANKALARDA DIŞ DENETİM

Bankaların temelde iki önemli fonksiyonu vardır; birincisi, bankalara verilen tasarrufların korunması; ikincisi ise toplanan kaynakların etkin ve evrimli bir biçimde, ekonomik ihtiyaçları yerinde, en uygun şekilde kullanılmasıdır. Bankaların taşıdığı bu fonksiyonlardan dolayı bankalar, özel düzenlemeye konu olmakta, sürekli kontrol altında tutulmakta ve çok sıkı denetlenmektedir. Birçok ülke, geleneksel bir bakış açısıyla banka denetimlerinin diğer ticari kuruluşlardan farklı bir nitelik taşıdığından ve daha önemli olduğuna inanmaktadırlar. Bu inancın temelinde bankacılık faaliyetlerinde meydana gelen olumsuzluklara karşı ekonomik hayatın daha duyarlı olması yatmaktadır. Çünkü bunlar ödenmiş sermayelerinin çok üzerinde, kendi mal varlıklarına ve yabancı parasal büyüklükle hükmetmektedir ve bu nedenle bankacılık sektörü her zaman diğer ticari şirketlere göre daha geniş kapsamlı bir denetime tabi olmuştur.[105]Dış denetim kısmen iç denetim baz alınarak yapılır.[106]

Bankalar üzerindeki denetimi başlıca amacı, emanet edilen tasarrufların zamanında sahiplerine geri verilmesi bankacılık işlemlerinin ekonomiye zarar vermeyecek biçimde aksamadan yürütülmesini sağlamaktır. Bir diğer amacı, bankaların kamu kesimine finansman olanakları yaratmak ve bankaların karlılıklarını etkilemektir. Bankalar üzerindeki denetimin bir amacı da, mali sistemde verimlilik ve rekabeti teşvik etmektir.[107]

Bankaların denetlenmesinin tarihi, paranın ve bankaların ekonomiye girmesiyle başlar. Ancak bugünkü ortamda denetim modern bankaların kurulduğu 16. Yüzyılda başlamıştır. Tarihi gelişim içerisinde bankaların denetlenmesinde üç farklı uygulama görülmüştür. Bunlar;[108]

---

[105] Michael Gruson and Ralph Reisner, **Regulation of Banks-United States and İnternational**, Newyork: Butterwoth Legal Publisher, 1991, p.13.
[106] David Shand, **Auditing And Poverty Reduction**, Ethiopia: WBI Regional Workshop, 2003,s.6.
[107] İhsan Uğur Delikanlı, ‘’Bankaların Denetim ve Gözetimi : Türkiye ve Avrupa Birliği Uygulamaları’’, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, sayı 1(Haziran-Temmuz 1998), s.32.
[108] Mikail Altan, **Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001, s.297.

- Denetleme yetkisinin hükümetlere bırakılması,
- Denetimin bu amaçla kurulmuş Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumlarına bırakılması,
- Merkez Bankalarına bırakılması

Türkiye'de ise bankaların devletçe denetlenmesini öngören ilk kanun, 1936 yılında çıkarılan 2999 sayılı Bankalar Kanunu'dur. 25.04.1985 tarihinde kabul edilen 3812 sayılı Bankalar Kanunu'nda Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların dış denetimi esas olarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bırakılmıştır. Bankaların bazı konularda kısmi olarak denetimi Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Türkiye Bankalar Birliğine bırakılmıştır. 18.06.1999 tarihinde kabul edilen 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda bankaların dış denetimi esas olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na bırakılmıştır. Ayrıca ilgili Kanunla bankaların etkin bir iç denetim sistemi kurabilmesi için bankaların yeteri kadar denetçi çalıştırması zorunluluğu getirilmiştir.[109] Bu düzenlemelerin ardından ülkemizde yaşanan banka iflasları neticesinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından bankaların faaliyetlerinin güven ve açıklık içinde sürdürülmesi amacıyla 31.01.2002 Tarih ve 24657 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik ve bankaların karşılaştıkları riskleri risklerin izlenmesini ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları iç denetim sistemleri ile risk yönetim sistemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemeyi amaçlayan, 08. 02.2001 Tarih ve 24312 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girerek bankalarda iç denetim ve bağımsız denetim faaliyetlerine yeni bir düzenleme getirilmiştir.

Bankacılık sektörüyle ilgili son yasal düzenleme ise 01.11.2005 Tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'dur. Bu düzenleme ile birlikte Bankalarda Denetim Komitesi oluşturulmuştur ve bağımsız denetim, derecelendirme, değerleme kuruluşları için mesleki sorumluluk sigortası hükümleri getirilmiştir.

[109] Altan, a .g. e., s.297-298.

Türkiye'de mevzuata göre bankaların denetimi ve bu denetimi yapan organlar şu şekilde sıralanabilir.[110]

1-) İç Denetim
- Genel Kurulca Seçilen Denetçiler
- Banka Müfettişleri

2-) Dış Denetim

a-) Bağımsız Denetim
- Sermaye Piyasası Kurulu
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Yeminli Mali Müşavirler
- Özel Denetim Firmaları

b-) Devlet Denetimi
- Hesap Uzmanları ve Maliye Müfettişleri
- T.C. Merkez Bankası
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu
- Devlet Denetleme Kurulu

3.1 BANKALARDA DIŞ DENETİMİN TANIMI DIŞ DENETİMLE YETKİLİ KURUM VE KURULLAR

24 Ocak 1980'de serbest piyasa ekonomisine geçişin ardından Türkiye'de kaynak dağılımı bankacılık sektörü aracılığı ile gerçekleşmeye başladı. 1980'li yılların başında kaynak dağılımında yasal boşluklardan yararlanan bankerler boy göstermeye başladı. Yasal boşluklarla beraber denetimsizlik 1982 yılında bankerler krizinin yaşanmasına sebep oldu. 1985 yılından itibaren bankalara "Bağımsız Dış Denetim'' zorunluluğu getirilmiştir.[111]

2001 yılında yaşanan krizde 19 banka, öz kaynaklarının erozyona uğraması dolayısıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna alınmış, bu durum bankacılık

[110] Altan, a. g. e., s.298.
[111] Masum Türker**, ''**Bankalar Mevzuatındaki Son Değişiklikler İle Bağımsız Denetim Esasları ve Uygulamaları '', **TÜRMOB Paneli Bildirisi**, (Ankara, 02.04.2002), s.7.

sektöründe şeffaflığın sağlanamadığını ortaya koymuştur. Bankaların sermayelerini güçlendirilmesi amacıyla yapılan yasal değişikliğe uygun olarak; 01 Şubat 2002 tarihinde BDDK, bankacılık sektörünü güçlendirmek ve bankalardan beklenen şeffaflığın sağlanması amacına yönelik düzenleme yapmıştır. Buna göre bağımsız denetim yeniden düzenlenmiş ayrıca mevcut bankaların makyajlarından arındırılarak 2001 yılı sonu itibariyle bağımsız denetiminin belirlenen yeni kurallara göre tamamlanması ve başka bir bağımsız denetim şirketi tarafından da ikinci bir denetime tabi tutulması şeklinde bir yapı oluşturulmuştur[112].

01.11.2005 Tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 2. Maddesinde, Türkiye'de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankaclık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bunların faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tâbi olduğu belirtilmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun bağımsız denetim kuruluşlarına ilişkin 33. maddesinde "Bu Kanun'un 15. maddesine göre yetkilendirilecek bağımsız denetim kuruluşlarının çalışmalarına ilişkin esaslar Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, Türkiye Muhasebe Standartları Kurul, Merkez Bankası ve kuruluş birliklerinin görüşü alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından düzenlenir" denilmektedir. Dolaysıyla bankacılık alanında düzenleme, gözetim ve denetim yapan kurumların en önemlisi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'dur. Kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur. Kurumun merkezi Ankara'dadır. Kurum, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ile Başkanlıktan oluşur. Kurum, bu Kanunla ve mevzuatla kendisine verilen düzenleme ve denetlemeyle ilgili görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Kurumun kararları yerindelik denetimine tâbi tutulamaz. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi Kurumun kararlarını etkilemek

[112] Serpil Bostancı, **" Bankalarda Bağımsız Denetim''**, www.archive.ismmo.org.tr, (30 Kasım 2009), s.1.

amacıyla emir ve talimat veremez.[113] Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Kurumun karar organıdır. Kurul; biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşur. Kurul Başkanı Kurumun da başkanıdır. Başkanın izin, hastalık, yurt içi ve yurt dışı görevlendirme ve görevde bulunmadığı diğer hâller ile görevden alınması durumunda ikinci başkan, onun da bulunmadığı hâllerde Kurul tarafından belirlenecek bir üye Başkana vekâlet eder.[114] Kurul bu Kanun ve diğer mevzuatta belirtilen görevler yanında aşağıdaki görevleri yapar ve yetkileri kullanır.[115]

a) Düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu sektör veya alanla ilgili uluslararası ilke ve standartlarla uyumlu ikincil düzenlemeleri yapmak ve kararlar almak.

b) Kurumun stratejik plânını, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak, Kurumun hizmet birimleri ve bunların görevleri hakkında öneride bulunmak.

c) Kurumun stratejik plânı ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak.

d) Kurumun performansını ve malî durumunu gösteren raporları onaylamak.

e) Başkanın önerisi üzerine, başkan yardımcıları ve daire başkanlarını atamak.

f) Taşınmaz alımı, satımı, kiralanması konularındaki önerileri görüşüp karara bağlamak.

g) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Kurum, bu Kanun ve ilgili diğer mevzuatın verdiği yetkiler çerçevesinde finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, malî sektörün gelişmesi, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması için;[116]

a) Bankalar ve finansal holding şirketleri ile diğer kanunlarda ve ilgili mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla finansal kiralama, faktoring ve

[113] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu; Md.82.
[114] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu; Md.83.
[115]5411 Sayılı Bankalar Kanunu; Md.88.
[116] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md.93.

finansman şirketlerinin; kuruluş ve faaliyetlerini, yönetim ve teşkilat yapısını, birleşme, bölünme, hisse değişimini ve tasfiyelerini düzenlemek, uygulamak, uygulanmasını sağlamak, uygulamayı izlemek ve denetlemek,

a) Yurt içi ve yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslararası malî, iktisadî ve meslekî teşekküllere üye olmak, görev alanına giren hususlarda yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalamak

b) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak ile görevli ve yetkilidir

Kurum, tasarruf sahiplerinin haklarını ve bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamakla yükümlü ve yetkilidir.

Kurum; her türlü faaliyetinde, kuruluş kanununda verilen yetkiler saklı kalmak kaydıyla kalkınma plânı, programlar ve hükümet programında yer alan ilke, strateji ve politikalara uyar.

Kurum, bu Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde kendisine verilen yetkilerini, düzenleyici işlemler tesis ederek veya özel nitelikli kararlar alarak kullanır. Kurum, Kurul kararıyla bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler ve tebliğler çıkarmaya yetkilidir.

Kurum, iç düzenlemeleri dışındaki düzenleyici işlemlerini yürürlüğe koymadan önce sektör stratejisi ve politikaları ile ilişkisinin kurulması bakımından ilişkili Bakanlığın, kalkınma plânı ve yıllık programla ilişkisinin kurulması açısından Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü alır. İlişkili Bakanlık ve Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı en geç yedi gün içinde cevap vermezse olumlu görüş verilmiş sayılır.

Kurumun hazırlayacağı ikincil düzenleme taslakları en az yedi gün süreyle Kurumun internet sayfası başta olmak üzere uygun vasıtalarla kamuoyunun bilgisine sunulur.

Özel nitelikli kararlardan gerekli görülenler doğrudan ilgili kişi ve kuruluşlara ve uygun görüldüğü takdirde Kurumun haftalık bülteni ile duyurulur.

Kamu kurum ve kuruluşları, Kanun ile belirlenmiş görev alanlarında Kuruma gerekli yardımı sağlamakla yükümlüdür

.

Kurum, finansal hizmetler sektörünün geliştirilmesi amacıyla;[117]

a) İşlem ve aracılık maliyetlerinin azaltılarak bankaların kârlı, verimli ve rasyonel çalışmalarının ve finansal piyasaların tarafları arasında rekabet ortamının sağlanması,

b) Finansal sisteme rekabet gücünün kazandırılması, finansal piyasalara ilişkin diğer düzenlemeler ve uygulamalar ile bütünleşmenin gerçekleştirilmesi ve piyasanın daha etkin işleyişinin sağlanması suretiyle etkin ve şeffaf bir finansal sistemin oluşturulması,

c) Denetim ve faaliyet alanları bakımından uluslararası bankaların durumunun yakından izlenmesi, tecrübelerinden yararlanılması,

d) Birimler, kurumlar, meslek mensupları ve uluslararası diyalog ve işbirliğinin artırılması suretiyle malî piyasalarda meslek mensupları arasında bütünleşmenin sağlanması,

e) Malî piyasalara ilişkin düzenlemelerin ilgili taraflarla istişare edilerek hazırlanması,

Hususlarında strateji belirlemeye yetkilidir.

Dış denetime yetkili kuruşlardan biri T.C.Merkez Bankasıdır. Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler. Banka, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla

[117] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md.94.

Hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekler. Bankanın temel görev ve yetkileri şunlardır;[118]

1. Bankanın temel görevleri;

a) Açık piyasa işlemleri yapmak,

b) Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karsısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirasının yabancı paralar karsısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak

c) Bankaların ve Bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disponibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

d) Reeskont ve avans işlemleri yapmak,

e) Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,

f) Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz islemesini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

g) Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,

h) Mali piyasaları izlemek,

ı) Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemektir.

2. Bankanın temel yetkileri;

a) Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.

b) Banka, Hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasında tek yetkili ve sorumludur.

[118] TCMBK, Md.4.

c) Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla bu Kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.

d) Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda, belirleyeceği usul ve esaslara göre bu Fona avans vermeye yetkilidir.

e) Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme islerini yürütür.

f) Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.

g) Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemeye ve istatistikî bilgi toplamaya yetkilidir.

3. Bankanın baslıca müşavirlik görevleri;

a) Banka, Hükümetin mali ve ekonomik müşaviri, mali ajanı ve haznedarıdır. Bankanın Hükümetle ilişkisi, Başbakan aracılığı ile sağlanır.

b) Banka, finansal sistemle ilgili olarak istenilecek hususlarda Hükümete görüş verir.

c) Banka, bankalar ve uygun göreceği diğer mali kurumlar hakkındaki görüşlerini ve tespitlerini Başbakanlık ile bu kurum ve kuruluşları düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kuruluşlara bildirebilir.

Banka, bu Kanunla ve mevzuatla kendisine verilen yetki ve görevlerle ilgili olarak düzenlemeler yapmaya ve bunları uygulamaya, bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşlar nezdinde bunlara uygun hareket edilip edilmediğini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemeye görevli ve yetkilidir. Banka, bu Kanun ile kendisine verilen görev ve yetkileri, kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Banka, para politikası araçlarının kullanımı sırasında işlem yaptığı banka, kişi veya kurumun iflası halinde, alacaklı olduğu miktar ve faizi için iflas masasına imtiyazlı alacaklı sıfatıyla iştirak eder. Banka

mensuplarının görevlerini yerine getirmelerinden doğan tazminat davaları ancak Banka aleyhine açılabilir. Bankanın rücu hakkı saklıdır.

Dış denetim yapan kurumlardan biri TBMM' dir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beste üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.[119]

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu denetim organlarından biridir. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, denetim alanına giren kamu bankalarını iktisadi, mali, idari, hukuki ve teknik yönden devalı olarak denetim ve gözetim altında tutmaktadır.

Dış denetim ile görevli bir diğer kuruluş Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu(TMSF)'dur. Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile verilen yetkiler çerçevesinde tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, fon bankalarının yönetilmesi, malî bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satısı, tasfiyesi, fon alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ve Kanunla verilen diğer görevlerin ifası için kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. Fon görevini yaparken bağımsızdır. Fonun kararları yerindelik denetimine tâbi tutulamaz. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Fon Kurulunun kararlarını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez. Fon, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu ile Başkanlıktan oluşur.[120] Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

[119] Türkiye Cumhuriyet Anayasası; Md.88.
[120] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md.111

Kurulu, Fonun karar organıdır. Fon Kurulu, biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşur. Fon Kurulu Başkanı Fonun da başkanıdır. .Fon Kurulu Başkan ve üyelerinin görev süresi altı yıldır. Süreleri biten başkan ve üyeler yeniden atanamazlar.[121] Fon Kurulu, bu Kanun ve diğer mevzuatla verilen görevler yanında ayrıca aşağıdaki görevleri yapar ve yetkileri kullanır:[122]

a) Fonun ana stratejisini, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak, Fonun hizmet birimleri ve bunların görevleri hakkında öneride bulunmak.

b) Fonun ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak.

c) Fonun performansını ve malî durumunu gösteren raporları onaylamak.

d) Fon Başkanının önerisi üzerine, başkan yardımcıları ve daire başkanlarını atamak.

Bankalar Yeminli Murakıplar Tarafından Gerçekleştirilen Denetim ise; Bankalar yeminli murakıpları, kurumun meslek personeli olarak, kurum adına dış denetim ve gözetim görevi yapmaktadırlar. Bu elemanlar denetledikleri banka ve diğer mali kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi talep etme yetkisine sahiptirler.[123]

Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından da bankaların denetim gerçekleştirilir. Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları, tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğinde meslek kurulusu olan Türkiye Bankalar Birliğine; katılım bankaları ise aynı nitelikteki Türkiye Katılım Bankaları Birliğine, faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde üye olmak zorundadır.[124] Birliklerin görev ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır[125]:

a) Mesleğin gelişmesini temin etmek,

[121] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md.112.
[122] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md.117.
[123] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md. 95.
[124] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md. 79.
[125] 5411 Sayılı Bankalar Kanunu, Md. 80.

b) Meslek ilkelerini belirlemek suretiyle üyelerin birlik ve mesleğin gerektirdiği vakar ve disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,

c) Üye banka mensuplarının uyacakları meslek ilkeleri ve standartlarını Kurumun uygun görüşünü alarak belirlemek,

d) İlgili mevzuat uyarınca alınan kararlar ile Kurumca alınması istenilen tedbirlerin uygulanmasını takip etmek,

e) Üyeleri arasında haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli her türlü tedbiri almak ve uygulamak,

f) Üyelerin ilân ve reklâmlarında uyacakları esas ve şartları tür, sekil, nitelik ve miktarları itibarıyla Kurumun uygun görüsünü alarak tespit etmek,

g) Kurum ile işbirliği yapmak suretiyle bankalar arasında ortak projelere ilişkin işbirliğini temin etmek,

h) Üyelerinin ortak menfaatlerini ilgilendiren konularda yönetim kurulu kararına istinaden dava açmak,

i) Müşteri haklarına dair hükümlerde öngörülen sözleşmelerin şekil ve içeriklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek,

j) 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri ve diğer kanunlarla tanınmış müracaat hakları saklı kalmak kaydıyla üyeler ve bireysel müşterileri arasındaki ihtilafların değerlendirilmesi ve çözüme kavuşturulmasını temin etmek üzere hazırlayacakları ve Kurulca onaylanan usul ve esaslar dâhilinde hakem heyeti oluşturmak ile görevli ve yetkilidir.

3.2 BANKALARDA BAĞIMSIZ DENETİM

Bankalarda dış denetim BDDK tarafından yetkilendirilmiş bağımsız dış denetim şirketler tarafından yapılır. Bankalarda bağımsız denetim yapacak şirketlerin bu görevi yapacak personelin, BDDK tarafından yayınlanan yönetmeliğe göre şu özelliklere haiz olması gerekir.[126]

[126] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, madde.14.

a) Anonim şirket şeklinde kurulmuş ve hisse senetlerinin tamamının nama yazılı olması,

b) Ticaret unvanlarında Yeminli Mali Müşavir veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ibarelerinin bulunması

c) Esas sözleşmelerinin ilgili mevzuata ve 3568 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan mevzuata aykırı hükümler taşımaması,

ç) 3568 sayılı Kanuna göre kurulmuş bulunan ilgili meslek odasına kayıtlı olduğunu belgeleyen oda faaliyet belgesi ve TÜRMOB'dan denetim şirketi tescil belgesi alınmış olması,

d) Bu Yönetmelik kapsamında bağımsız denetimi gerçekleştirebilecek ölçüde yönetim yapısına, yeterli sayı ve nitelikte bağımsız denetçiye, gerekli teknik donanıma, belge ve kayıt düzenine sahip olması ve kalite güvence sistemine ilişkin yapının ve yazılı politikaların oluşturulması,

d)Verdikleri hizmetlerden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla mesleki sorumluluk sigortası yaptıracaklarını taahhüt etmeleri,

f) Yurt içinde veya yurt dışında bağımsız denetim yapma yetkilerinin iptal edilmemiş olması,

g) Esas sermayesinin asgari yüzde elli birinin sorumlu ortak baş denetçilere ait olması,

ğ) (Ek bent: 24/07/2007- 26592 S.R.G Yön/5.md.) Ortaklarının, yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, yöneticilerinin ve denetçilerinin bağımsız denetim faaliyeti sırasında bağımsızlıklarının ortadan kalkması durumunda bankaya verilen bağımsız denetim hizmetinden çekileceğini taahhüt etmesi şarttır.

3.3 BANKALARDA BAĞIMSIZ DENETİM FAALİYETİ

Bankaların bağımsız denetiminde esas alınacak ilke ve kurallar aşağıdaki gibi sıralanabilir;[127]

[127] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik.

1)Bağımsız Denetim İlkeleri

a) Bağımsızlık

Bağımsızlık, yetkili denetim kuruluşlarının ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, denetçileri ile yöneticilerinin ve istihdam ettikleri bağımsız denetçilerin mesleki faaliyetlerini doğruluk tarafsızlık ve mesleki şüphecilik ilkeleri çerçevesinde yürütmelerini sağlayacak davranışlar ve anlayışlar bütünüdür.

b) Mesleki Özen ve Titizlik

Denetçiden beklenen uzmanlığını titizlik ile ortaya koymasıdır. Mesleki özen ve titizlik dikkatli ve basiretli bir denetçinin aynı koşullar altında ayrıntılara vereceği önemi, göstereceği dikkat ve çabayı ifade eder.

c) Bağısız Denetimde Kalite Kontrol İlkeleri

Denetçi, kaliteli bir kontrol göstermek için azami gayret etmek zorundadır. Denetçi aşağıda belirtilen kalite ilkelerine uymak zorundadır. Kalite ilkeleri,

1) Mesleki gereklilikler: Kuruluşun ve denetçinin bağımsızlık, dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik ve profesyonel davranış ilkelerine uygun davranması.
2) Mesleki Yeterlilik: Kuruluşun ve denetçinin, sorumluluklarını doğru bir biçimde yerine getirilmesi için gerekli teknik bilgiye ve mesleki yeterliliğe sahip olması
3) Görev Dağılımı: Denetim çalışmasının gerekli düzeyde teknik bilgi, mesleki yeterlilik ve beceriye sahip olan denetim elemanları tarafından gerçekleştirilmesi
4) Yönlendirme: Denetimin istenen kalitede olabilmesini ve denetim sonunda tam ve doğru bir görüş bildirilebilmesini teminen yapılan işin her seviyede gözden geçirilmesi ve denetçinin görevleri konusunda yönlendirilmesi
5) Görüş Alma: Gerekli olduğunda konuyla ilgili deneyimi ve bilgisi bulunan kişilerden görüş alınması

6) Görev Kabulü ve Devamlılık: Yeni görev kabulü için veya gelecek dönemlerde denetime devam edilebilmesi için değerlendirme yapılması, yapılacak değerlendirmede kuruluşun durumunun özellikle bağımsızlık ilkelerine uygunluk ve verilecek hizmetin kapsam ve boyutu yönünden değerlendirilmesi
7) İzleme: Kalite kontrol metotlarının yeterliliği ve işlevselliğinin izlenmesi

d) Önemlilik

Bir bilginin, mali tablolara dahil edilmesinin veya mali tablolarda yanlış ifade edilmesinin, kullanıcıların mali tablolardaki bilgilerden yola çıkarak aldıkları ekonomik kararları etkileme düzeyi, o bilginin mali tablolar açısından önemlilik düzeyinin göstergesidir.[128]

e) Hata ve Suistimal

Hata; finansal tablolardaki, bir tutarın veya açıklamanın yanlış olması da dahil olmak üzere, değerleme, muhasebeleştirme, sınıflandırma, dipnot ve açıklama ya da sunum ile ilgili belirlenen kuralların sehven ya da yorum farklılığı nedeniyle doğru olmayan bir şekilde uygulanması, muhasebe verilerinde ve kayıtlarında kasıtlı olmayan yanlışlıklar yapılması veya bunlara benzer uygulamalarda bulunulmasıdır.

Suistimal; banka yönetiminin, personelinin ya da üçüncü kişilerin birlikte ya da tek başlarına kendilerine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla belge veya kayıtları kasten gerçek mahiyetlerine uygun olmayan şekilde düzenlemesi, içeriğini değiştirmesi veya tahrif etmesi, varlıklarını, yükümlülüklerini veya özkaynaklarını yanlış tasnif etmesi, kayıtlarda ve belgelerde yer alan işlemlerin sonuçlarını hesaplara yansıtmaması ve muhasebe politikalarını belirli bir amaca yönelik olarak kasten yanlış uygulaması veya bunlara benzer uygulamalarda bulunmasıdır.

f) Tarafların Sorumlulukları

Faaliyetlerin mevzuata uygunluğu, hata ve suistimalin önlenmesi ve ortaya çıkarılması denetlenenin sorumluluğundadır.

[128] Bostancı, a. g. m., s. 3.

3.4 BANKALARDA BAĞIMSIZ DIŞ DENETİM SÜRECİ VE PLANLAMASI

Bağımsız dış denetim, işletmelerin mali tablolarının ve bunların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin, bağımsız dış denetçiler eliyle denetlenmesi, denetim sonucu elde edilen bilgilerin gerçekliği ve güvenilirliği hakkında görüş bildirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bağımsız denetim kuruluşları hizmetlerinden iki yönlü yarar sağlayan kurumlar bankalardır. Bankalar kredi ilişkilerinde müşterilerinin güvenilirliğini belirleyebilmek için denetlenmiş finansal tablolara gereksinim duyarlar, dolayısıyla bağımsız denetimden yararlanan taraf durumundadırlar. Bankalar aynı zamanda kendi finansal tablolarını denetlettirmek yolu ile bağımsız denetim kurumlarının hizmetini kullanan kurumlardır. Bankalarda bağımsız dış denetim, bankaların ve kayıt düzeni ile finansal tablolarının doğruluğunun, güvenirliğinin, bankacılık düzenlemelerine uygunluk derecesinin araştırılması ve sonuçların ilgili taraflara bildirilmesi amacıyla kanıt toplanması ve bu kanıtların değerlendirilerek görüş oluşturulup rapora bağlanmasıdır.

3.4.1 Bağımsız Denetim Süreci

Denetim süreci, müşteri seçimi ve isin kabulü ile baslar, denetim çalışmalarını yürütülmesi ile devam eder ve denetim raporunun sunulması ile sona erer.

Bankalarda denetim süreci aşağıdaki aşamalardan oluşur:[129]

a) Banka, bankanın faaliyetleri ve finansal tabloları üzerinde önemlilik arz edecek ölçüde etkisi olabilecek olay, işlem ve uygulamalara ilişkin gözlemlerde bulunulur, ilgili personel hakkında bilgi toplanır, ilgili tüm belge ve dokümanlar incelenir.

[129] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, m.30.

b) Denetim riskini değerlendirmek üzere risk değerlendirme tekniklerinin uygulanması ve önemlilik arz edecek seviyenin belirlenmesi amacıyla bankanın faaliyet sonuçları ile finansal durumu analitik yöntemle incelenir.

c) Bankanın hesap ve kayıt düzeni hakkında bilgi edinilmesi, iç sistemlerinin değerlendirilmesi amacıyla bankanın iş akışları, iç kontrol sistemi ve muhasebe sisteminin işleyişi gözlemlenir ve bu hususlar ile ilgili bilgi toplanır.

d) Bağımsız denetçi, finansal tablolarda yer alan tutarların ve bunlarda meydana gelen hareketlerin maddi test teknikleri uygulanarak doğruluğunun araştırılmasında ne dereceye kadar güvenilir kontrol mekanizmalarının oluşturulduğunu veya kontrol açısından hangi önemli eksikliklerin bulunduğunu belirleyerek iç kontrol sisteminin ön değerlendirmesini yapar.

e) Muhasebe sisteminde üretilen kayıtlara ve hesap bakiyelerine ilişkin verilerin doğruluğunun, geçerliliğinin ve eksik olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla dış kaynaklardan teyit alma, yeniden hesaplama, kayıt sistemini yeniden izleme gibi detaylı testlerden ve özel analitik incelemeden oluşan maddi doğrulama testleri uygulanır.

3.4.2 Denetimin Planlanması

Denetim planlaması, denetim görüşüne ulaşmada denetçilerin faaliyetleri ne şekilde yürütecekleri hususundaki davranış düzenini ifade eder. Bağımsız denetim planı kapsamında asgari olarak; [130]

- Denetlenen organizasyon yapısı, iç kontrol ve risk yönetim sistemleri çalışma tarzı, iş akışı ve diğer hususlarda gerekli araştırmaların yapılmış olması
- Mali tablolar, önceki döneme ait çalışma kağıtları ve denetim raporları ile denetlenenin haberleşme dosyalarının gözden geçirilmesi
- Denetlenenin iç kontrol ve risk yönetim sistemlerinin güvenilirliği ile denetim riski ve önemlilik sınırının tespit edilmesi

[130] Bostancı, a. g. m., s. 4.

- Muhasebe politikalarının ayrıntılarıyla incelenmesi, muhasebede, bağımsız denetim, uygulamalarında veya mevzuatta meydana gelen ve mali tabloları etkileyebilecek olan değişikliklerin araştırılması
- Yapılacak bağımsız denetim faaliyetinin türü, kapsamı ve zamanlamasının yöneticiler ve diğer ilgili personel ile tartışılması
- Bağımsız denetim faaliyeti sırasında, denetçilere bilgi verecek ve veri hazırlayacak personelin belirlenmesi ve bunlar arasında koordinasyon sağlanması
- Yazılı bir bağımsız denetim programının hazırlanması
- Önceki döneme ait bağımsız denetimin farklı bir kuruluş tarafından yapılmış olması halinde, söz konusu kuruluşun denetim faaliyetine ilişkin çalışma kağıtlarının incelenmesi şarttır.

3.5 DENETİM PROGRAMININ YÜRÜTÜLMESİ

Bu safha denetim çalışmalarının yapıldığı, kanıtların toplanıp değerlendirildiği safhadır. Denetim kanıtı, denetçinin görüsünü dayandırdığı sonuçlara ulaşmak amacıyla kullandığı tüm bilgilerdir.

Bağımsız denetim programı çerçevesinde yapılacak görevlendirmelerde ekip elemanlarının sorumluluk, mesleki teknik bilgi, yetenek ve deneyimleriyle ilgili hususlara dikkat edilir ve görevleri açıklıkla belirlenir.

3.6 DENETİM SONUÇLARININ RAPORLANMASI

Bağımsız denetim raporu, bağımsız denetim sonucunda denetçi görüşünün açıklandığı metindir. Bu raporun ekinde, mali tablolar ve açıklayıcı notlar yer alır. Denetçi raporunda olumlu, olumsuz, şartlı görüş bildirir veya görüş bildirmekten kaçınır.[131] "Olumlu Rapor", müşterinin mali durum ve faaliyet sonuçlarının gerçeği yansıttığı anlamındadır. "Olumsuz rapor" ise bunun aksini ifade eder. "Şartlı Rapor" bir bütün olarak mali tabloların güvenirliliğini bozmayacak aykırılıkların var olması halinde düzenlenir. Denetçinin ve müşterinin iradesi dışında oluşan, çalışma alanını sınırlayan önemli bir hususun var olması nedeniyle mali tablolara ilişkin bilgi ve

[131] Cemal Küçüksözen ve A.Zafer Sayan, " Sermaye Piyasası 'nda Bağımsız Denetim Raporlama Standartları'', Muhasebe **ve Denetime Bakış Dergisi**, sayı.3 (Ocak 2001), s. 52.

belgelerin elde edilememesi halinde, “olumlu”, “olumsuz” veya “şartlı” görüşlerden birine ulaşılamıyor ise görüş bildirmekten kaçınılır.

Bağımsız denetim raporu aşağıda belirtilen hususları içerecek şekilde düzenlenir.

a) Başlık,

b) Raporun sunulduğu merci,

c) Finansal tabloları bağımsız denetime tabi tutulan bankanın unvanı, önemli muhasebe politikaları ve diğer açıklayıcı notlara ilişkin özet bilgi ile bağımsız denetime tabi tutulan finansal tabloların hangi tarih ve döneme ait olduğuna ilişkin açıklama,

ç) Finansal tabloların Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerinin Saklanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak ve hata ya da suistimal dolayısıyla önemlilik arz eden ölçüde yanlış bilgi içermeyecek şekilde hazırlanmasını ve sunulmasını sağlayacak bir iç kontrol sistemi oluşturulduğu, uygun muhasebe politikalarının seçildiği ve uygulandığına ilişkin ibareler ile banka yönetiminin denetime tabi tutulan finansal tablolar ile ilgili sorumluluğunun kapsamını belirleyen açıklama,

d) Aşağıdaki ibareler ile yetkili denetim kurulusunun ve bu kuruluş adına bağımsız denetim faaliyetlerini gerçekleştiren bağımsız denetçileri sorumluluklarının kapsamını belirleyen açıklama,

e) Görüş paragrafı,

f) Varsa görüş dışında diğer raporlama yükümlülükleri,

g) Bağımsız denetim raporunun tarihi,

h) Yetkili denetim kurulusunun ticaret unvanı ve adresi,

i) Sorumlu ortak baş denetçinin imzası, adı, soyadı ve unvanı

3.6.1 Olumlu Görüş

Sorumlu ortak baş denetçi kendisine bağlı bağımsız denetim ekibinin görüşlerini alarak,

a) Bağımsız denetim çalışmalarında genel denetim ilkelerine uyulmuş olması,

b) Bankanın finansal tablolarının, Bankacılık Kanunun 37 ve 38 inci maddeleri uyarınca yürürlüğe konulan muhasebeye ilişkin düzenlemelere uygun bulunması,

c) Uygulanan muhasebe politikalarında uyumluluk olması,

ç) Finansal tablolarda yer alan bilgilerin yeterli açıklıkta olması,

d) Finansal tabloları etkileyecek bir belirsizliğin bulunmaması,

e) Çalışmalarında herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmaması, halinde olumlu görüş bildirir[132]

3.6.2 Şartlı veya Olumsuz Görüşü

Sorumlu ortak baş denetçi kendisine bağlı bağımsız denetim ekibinin görüşlerini de alarak, olumlu görüş vermesinin mümkün olmadığı ancak buna yol açan hususların etkisinin olumsuz görüş bildirme ya da görüş bildirmemeye yol açacak kadar önemli olmaması durumunda şartlı görüş bildirir. Bankacılık Kanunun 37 ve 38 inci maddeleri uyarınca yürürlüğe konulan muhasebeye ilişkin düzenlemelere uyumsuzluklar, tam açıklama ilkesine uymama ve muhasebe politikalarında kabul edilemeyecek değişiklikler yapılması nedeniyle bağımsız denetimi yapılan finansal tablolar üzerinde banka yönetimiyle önemli görüş ayrılıkları oluşması veya şartlı görüsün finansal tablolardaki yetersizliği ve yanlışlığı uygun olarak açıklamadığı sonucuna ulaşılması durumunda, sorumlu ortak baş denetçi kendisine bağlı bağımsız denetim ekibinin görüşlerini de alarak olumsuz görüş bildirir. Sorumlu ortak baş denetçi;

a) Görüş bildirmekten kaçınmayı gerektirecek önemde olmamakla birlikte bağımsız denetim faaliyetini sınırlayan herhangi bir hususun varlığı nedeniyle finansal tablolara ilişkin bilgi ve belgelerin elde edilememesi,

b) Şüphe doğuran hususların tespiti veya muhasebe kayıtlarına yansıtılan işlemlerin niteliği dikkate alınarak, denetlenen finansal tabloların ileri bir tarihte önemli değişikliklere maruz kalabileceğinin görülmesi,

[132] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, M.48.

c) Finansal tabloların Bankacılık Kanunun 37 ve 38 inci maddeleri uyarınca yürürlüğe konulan muhasebeye ilişkin düzenlemeler ile banka tarafından seçilen muhasebe politikalarına uygun olarak hazırlanmaması,

ç) Finansal tablolarda yer alan kalemlerde tespit edilen hata ve suistimaller ile bunların etkilerinin giderilmesine ilişkin olarak bankayla görüş ayrılığı bulunması, hallerinde, kendisine bağlı bağımsız denetim ekibinin görüşlerini ve birinci ve ikinci fıkralarda belirlenen usul ve esaslar ile konunun finansal tabloların güvenilirliğine etki düzeyini dikkate alarak şartlı veya olumsuz görüş bildirir. Ancak, bankanın devamlılığını tehlikeye düşürecek nitelikte durumların varlığı konusunda kanaat oluşması halinde şartlı görüş verilir.

Sorumlu ortak baş denetçinin, şartlı ya da olumsuz görüş içeren bir denetim raporu hazırlaması durumunda, bunun sebepleri ve finansal tablolar üzerindeki muhtemel etkileri raporda belirtilir. Bu açıklama, görüsün açıklandığı paragraftan hemen önce yer alır ve ayrıca bu durum daha detaylı olarak finansal tablolara ait açıklama ve dipnotlarda da yer alır.[133]

3.6.3 Görüş Bildirmekten Kaçınma

Bağımsız denetim çalışmalarında karşılaşılan belirsizlik ve sınırlamaların, bağımsız denetçinin olumlu, şartlı ya da olumsuz herhangi bir görüş belirtmesini engelleyecek derecede önemli olması, finansal tablolarda yer alan önemli bir kalem hakkında yeterince kanıt toplanamaması, etkin olmayan bir muhasebe ve iç kontrol sisteminin bulunması durumunda, sorumlu ortak baş denetçi kendisine bağlı bağımsız denetim ekibinin görüşlerini de alarak finansal tablolar üzerinde görüş bildirmekten kaçınabilir.[134]

[133] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, M.49.
[134] 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, M.50.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYEDE BİR BANKADA İÇ DENETİM VE DIŞ DENETİM ÜZERİNE YAPILAN BİR UYGULAMA

Bu uygulamaların amacı teoride yer alan bilgilerin uygulamada da aynı şekilde kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesidir. Ayrıca teori ile uygulamayı pekiştirerek konunun daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

4.1 TÜRKİYE'DE BİR BANKADA İÇ DENETİM UYGULAMASI

Bu çalışmada uygulanan yöntem olay çalışmasıdır. Olay çalışması, özel bir durumun sistematik olarak incelenmesidir. Bu bölümde Türkiye' de faaliyet gösteren bir bankanın iç denetim faaliyetleri üzerinde bir çalışma yapılmıştır. İncelemenin yapıldığı bankada konuyla ilgili uzman kişiler ile görüşülmüş ve bankanın kayıtlı verilerinden yararlanılmıştır.

Y Bankası İzmit Şubesi 'nin 01/09/2008-01/09/2009 devresine ait Olağan Teftiş sonucunda düzenlenen teftiş raporu aşağıda gösterilmiştir.

Rapor Tarih ve Nosu	Raporun Konusu
20/10/2009 -1	Genel Durum
20/10/2009-2	Krediler
20/10/2009-3	Tüketici Kredileri
20/10/2009-4	Mevdat ve Kaynak Temini
20/10/2009-5	Muhasebe ve Mali İşler
20/10/2009-6	Bireysel Bankacılık

6 adet raporun içeriği aşağıda belirtilmiştir.

Y BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI

GENEL DURUM RAPORU

TEFTİŞ EDİLEN ŞUBE: İZMİT ŞUBESİ
TEFTİŞ RAPORUNUN TARİHİ: 20/10/2009
TEFTİŞ RAPORUNUN SAYISI:1
TEFTİŞ DÖNEMİ:01/09/2008-01/09/2009
BAŞLAMA VE BİTİRME TARİHİ:20/09/2009-20/10/2009

4.1.1 DURUM RAPORU

İzmit; Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan Marmara Denizi ve Marmara Bölgesinin doğusunda yer alan bir şehirdir. Nüfusu 1.437.926 kişidir. İzmit, ülke imalat sanayiinde oldukça gelişmiştir. Şehirde bir çok sanayi kuruluşu vardır. Bu sebeple ticari mevduatın yerleşim yeri olmasından dolayı vadesiz mevduatın yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Rapor tarihi itibariyle kaynak dağılımı şöyledir;

TL KAYNAK			**YP MEVDUAT**		**TOPLAM**
VADESİZ	**VADELİ**	**REPO**	**VADESİZ**	**VADELİ**	
15.265	125.436	434.234	67.354	1.234.789	1.877.078
% 0.81	0.66	0.23	0.35	0.65	100

Şubenin TL mevduatta ortalama vadesinin 35 gün, USD mevduatta ortalama vadesinin 40 gün ve EURO mevduatta ortalama vadesinin 83 gün olduğu tespit edilmiştir.

Şubeye verilen hedef gerçekleşme oranları şöyledir;

(TL)	**GERÇEKLEŞEN**	**HEDEF**
TL VADESİZ	13.548	50.000
TL VADELİ	113.654	225.000

TL vadesiz mevduat hedeflerinin % 27 oranında,

TL vadeli mevduat hedeflerinin % 50 oranında gerçekleştiği görülmüştür.

Genel olarak şubenin kaynak bulmada performansı beklenen düzeyin altında bulunmuş, firma ziyaretlerine önem vererek müşteri portföyünün arttırılmasına çalışılması, firmalara ait kurum tahsilatlarının bankamıza yönlendirilmesi amacıyla firmalarla temasa geçilmesi önerilmektedir

4.1.2 KREDİLER

X Bank İzmit Şubesi hedef gerçekleşme rakamları incelenmesi neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

31/09/2009 itibariyle

(TL)	**GERÇEKLEŞEN**	**HEDEF**
TL NAKDİ KREDİ	80.257	155.250
YP NAKDİ KREDİ	8.554	8.540
GAYRİNAKDİ KREDİ	268.465	268.500
BİREYSEL KREDİLER	55.450	75.250

TL Nakdi kredilerin % 51 oranında gerçekleştiği, YP nakdi kredilerin % 101 oranında gerçekleştiği, gayrinakdi kredilerin % 99 oranında ve bireysel kredilerin % 73 oranında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Sorunlu kredi olarak 2 adet kredi ödeme gecikmesine düştüğü, 5 adet kredi kartının takip sürecine geçtiği tespit edilmiştir.

Rapor tarihi itibariyle İzmit şubesinde sorunlu ticari kredi tespit edilmemiştir.

Şube kapsamında bulunan ticaret şirketlerinin ticari krediler, işyerlerinde çalışan kişilerinde bireysel krediler açısından iyi bir potansiyel oluşturduğu gözlenmiş ve şube tarafından yapılacak pazarlama faaliyeti ile portföy genişletilebileceği öngörülmüştür

4.1.3 BİREYSEL HİZMETLER

İzmit Şubesinin Takas Merkezine İbraz Edilen Bankamız Çeklerinin Oranları

İBRAZ EDİLEN ÇEK			İADE OLUNAN ÇEK		İADE ORANI	
AYLAR	ADET	TUTAR	ADET	TUTAR	ADET	TUTAR
EYLÜL 08	-	-	-	-	-	-
EKİM 08	-	-	-	-	-	-
KASIM08	-	-	-	-	-	-
ARALIK 08	3	5.503	1	100	3	1
OCAK 09	14	1.400	5	500	3	3
ŞUBAT 09	40	19.000	-	-	-	-
MART 09	100	50.000	-	-	-	-
NİSAN 09	92	33.118	3	3.495	3	11
MAYIS 09	20	5.000	-	-	-	-
HAZİRAN 09	127	64.183	15	7.773	12	2
TEMMUZ 09	110	41.313	10	1.674	9	4
AĞOSTOS 09	155	76.157	36	16.032	23	21

Çeklerin karşılıksız çıkma oranlarının Ağustos ayı itibariyle % 23 e çıkması bu konuda daha dikkatli çalışılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

4.1.4 ŞUBE GELİR GİDER RAKAMLARININ ANALİZİ

GELİRLER	30/09/2008	30/09/2009	FARK	RAPOR TARİHİ BAKİYESİ
KVK DEN ALINAN FAİZ ŞUBELERDEN	27	34.956	129.3	36.198
ALINAN FAİZ ŞUBELERDEN		74.278		98.577
ALINAN FAİZLER YP		110.833		96.076
ALINAN ÜCRET KOM		1.934		1.934
BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ	4	578	14.350	709

BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ YP		1.239		1.242	
KAMBİYO KARLARI		101.035		101.116	
DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER	35	5.045	14.314	5.546	
GELİRLER TOP	66	344.173	521.374	367.968	

GİDERLER		**30/09/2008**	**30/09/2009**	**FARK**	**RAPOR TARİHİ**
TL MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	74	69.131	93.320		72.147
YP MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	8	61.798	771.250		58.845
ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER		225.745			246.209
PERSONEL GİDERLERİ		71.415			71.441
VERGİ VE HARÇLAR	41	3.445	8.302		3.721
TL İŞLEMLERE VERİLEN KOMİSYON		22			26
KAMBİYO ZARARLARI		17.954			17.954
DİĞER İŞLETME GİDERLERİ	207	27.983	13.901		32.645
DİĞER GİDER VE ZARARLAR		4			4
GİDERLER TOPLAMI	330	478.407	144.871		502.992

KAR/ZARAR= 134234

Şubemizde faiz dışı gelir ve gider dengesinin sağlanması ve şube karının arttırılmasını teminen, müşterilerin verimlilikleri dikkate alınarak verilen tavizlerin asgari seviyede tutulması ve komisyonların müşteriden tahsil edilmesinin atlanmaması öngörülmüştür.

4.1.5 KREDİLER RAPORU

Madde 1 Ticari kredi dosyalarının incelenmesi sonucu aşağıda belirtilen firmalara ait kredi dosyalarında bulunulması gereken bazı belgelerin bulunmadığı tespit edilmiştir.

– Telpa Tic.Ltd.Şti Bilanço yok
– Büyükbaş Tic.Ltd.Şti Bilanço yok

Madde 2 – Taşıt kredisi tahsislerinde proforma fatura ve kesin fatura alınması gereğine uyulmalıdır. Aşağıda detayı verilen kredide kesin fatura görülememiştir.

– Gül Otomotiv San.Tic.A.Ş. 100020002 nolu kredide kredinin teminatını teşkil eden rehinli araca ait kesin fatura görülememiştir.

Madde 3- Kredinin teminatına ilişkin sigorta poliçeleri, dain-i murtein şerhini de içerecek şekilde tam ve eksiksiz olarak düzenlenmelidir.

– Telpa Tic.Ltd.Şti kasko poliçesinde dain-i murtein bilgisi görülememiştir.

Madde 4- Kullandırılan kredilerde teminatlar eksiksiz olarak alınarak öngörülen kullanım koşulları yerine getirilmiş ya da "Teminat Eksikliği ile Kredi Kullandırım Prosedürü) doğrultusunda hareket edilmesi gerekir.

– Ay Ticaret-Kemal Ay – Firmanın kredi teklifinde genel teminat olarak Osman Ay'ın kefaleti alınması şartına rağmen 1.000.000 tl Genel Kredi Sözleşmesinde kefalet imzasının olmadığı tespit edilmiştir.

4.1.6 TÜKETİCİ KREDİLERİ

Madde 1- Başvuru formu ve tüm belgeler şubeye ulaştığında kredi talep eden müşteri ve kefilleri şube servis elemanı tarafından karşılıksız çek, protesto ve sorunlu kredi istihbaratı yapılır. Olumlu kayda rastlanırsa kredi talep edilir.

– Aşağıda belirtilen müşterilerin istihbaratı olumsuz olmasına rağmen şube yetkisinde kredi kullandırıldığı tespit edilmiştir.

KREDİ BORÇLUSU	KREDİ KULLANIM TARİHİ	KREDİ TUTARI
AHMET YILMAZ	19/12/2008	30.000
ALİ BİLİR	15/01/2009	10.000

Madde 2- Taşıt araç kredisi kullandırımlarında marj oranlarına dikkat edilmiştir.

Madde 3- Personel bireysel kredi başvurularında maaş temlik yazısı alınmalıdır. Aşağıda detayı bulunan kredide temlikname alınmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz Yıldırım 20 OCAK 2009 2000

4.1.7 MEVDUAT VE KAYNAK TEMİNİ RAPORU

Madde 1- Aşağıda belirtilen şubeler cari tutarının rapor tarihimiz itibariyle alacak kalan verdiği tespit edilmiştir.

HESAP SAHİBİ	PROVİZYON TARİHİ	PROVİZYON TUTARI
ALİ AL	23/06/2009	10.000
VELİ BUL	11/03/2009	5.000

Madde 2- Çek karnesi mevcutları ile muhasebe kayıtları mutabıktır.

Madde 3- Müşterek hesaplarda hesap sahiplerinin imzaları alınmalıdır.Aşağıda mudilerden yalnız birisinin imzası olduğu tespit edilmiştir.

MÜŞTEREK MUDİLER	İMZASI OLMAYAN MUDİ	HESAP NO
ALİ AY-NAZLI AY	ALİ AY	111111
GÜL ŞAN-ALİ ŞAN	GÜL ŞAN	22222

Madde 4- Şubece bazı havale ve eft işlemlerinden komisyon alınmadığı tespit edilmiştir.

Madde 5- Şifre cetvelleri gizli, güvenli bir şekilde tutulmalıdır.

4.1.8 MUHASEBE VE MALİ İŞLER RAPORU

Madde 1- Kanuni defterlerin tastiki Vergi Usul Kanununa uygun yapılmalıdır.

Madde 2- Gün içinde kesilen her türlü tahsilat ve kredi işlemlerine ait fişler üzerinde yetkili imzalarının tam olması gerekir.Yapılan incelemede bazı fişlerde tek imzaya rastlanmıştır.

Madde 3- Şubelere tahsis edilen araçlara ait harcamalar limitler dahilindedir.

4.1.9 BİREYSEL BANKACILIK TEFTİŞ RAPORU

Madde 1- Müşterilerimize teslim edilmek üzere şubeye gönderilen kredi kartları 2 ay içinde teslim edilmeli.Yapılan incelemede 100 adet 2 aydan uzun süre teslim edilmeden şubede bekleyen kart tespit edilmiştir.

Madde 2- Aşağıda belirtilen kart sahiplerinin limit aşımın da olduğu ve daha yakından takip edilmesi kanaatine varılmıştır.

KART SAHİBİ	KART NO	LİMİTİ	TOPLAM BORCU
AYŞE TEK	4506341	550	1.500
NALAN KURT	456432	1.500	2.300

Madde3- Son iki dönem kredi kart borcunu ödeyemeyen kart sahipleri aşağıda belirtilmiş ve yakın takip öngörülmüştür.

KART SAHİBİ	KART NO	BORÇ	SON ÖDEME TARİHİ
SERDAR TATLI	5400631	1.360	08/07/2009
YELİZ AŞ	4921309	5.900	24/08/2009

4.1.1.1 RAPOR SONUCU

X Bank İzmit şubesinde yapılan denetimde eksiklikler tespit edilmiş ve düzeltilmesi sağlanmıştır.

4.2 TÜRKİYEDE BİR BANKADA YAPILAN DIŞ DENETİM UYGULAMASI

Bu bölümde X Bankasında yapılan dış denetim uygulaması anlatılmıştır.

4.2.1 Amaç

Yapılan bu bağımız dış denetimin amacı X Bankasının tüm mali tablolarının ve bu tablolarda yer alan bilgilerin doğru ve muhasebe ilke ve standartlarına uygun olup olmadığının araştırılmasıdır.

4.2.2 Uygulanması

Denetçi genel bilgileri toplar, bankanın konsolide olmayan finansal tabloları ve bunlara ilişkin dipnotları inceler ve bütün incelemeler sonunda ulaştığı görüşü bir rapor halinde sunar.

4.2.2.1 Banka Hakkında Genel Bilgiler

X Bankası Bakanlar Kurulu'nun 3/6710 sayılı kararıyla verilen izin çerçevesinde, her türlü banka işlemlerini yapmak ve Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının men etmediği her çeşit iktisadi, mali ve ticari konularda teşebbüs ve faaliyette bulunmak üzere kurulmuş ve 15 Eylül 1946 tarihinde faaliyete geçmiş özel sermayeli bir ticaret bankasıdır. Bankanın statüsünde kurulmasından bu yana bir değişiklik olmamıştır. Bankanın hisse senetleri 1987 yılından bu yana İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmektedir. Bankanın 30 Eylül 2008 itibariyle toplam halka açıklık oranı 18.21 dir. 02 Ekim 2006 yılında T ile birleşmiş be Banka hisselerinin % 80.18 oranında doğrudan ve dolaylı hakimiyeti T' ye geçmiştir.

Bankanın temel faaliyet alanı perakende bankacılık, kurumsal bankacılık, özel bankacılık, kredi kartları ile Uluslar arası bankacılık hizmetlerini içeren bankacılık faaliyetlerini kapsamaktadır. 30 Eylül 2009 tarihi itibariyle Bankanın yurt içinde 834 şubesi, kıyı bankacılığı bölgesinde 1 şubesi ve yurtdışında bir adet temsilciliği bulunmaktadır. 30 Eylül 2009 tarihi itibariyle Banka'nın personel sayısı 15.023 kişidir.

4.2.2.2 Konsolide Olmayan Finansal Tablolar Ve Bunlara İlişkin Açıklama Ve Dipnotlar

Bankanın ortaklarına ve mensuplarına verilen her çeşit kredi ve avansın bakiyesine ilişkin bilgiler şöyledir;

Banka ortaklarına verilen dolaylı nakdi krediler 2009 yılı itibariyle 583.094 TL Gayri nakdi krediler 507.092 TL dir.

Birinci ve ikinci grup krediler, diğer alacaklar ile yeniden yapılandırılan krediler ile diğer alacaklara ilişkin bilgiler şöyledir:

Standart nitelikli krediler ve diğer alacaklar başlığında izlenen nakdi krediler toplamı 34.797.123 TL, yakın izlemedeki krediler ve diğer alacaklar başlığı altında izlenen krediler ve alacaklar toplamı 941.350TL, yeniden yapılandırılan krediler toplamı 14.144 TL dir. Tüketici kredileri, bireysel kredi kartları, personel kredi kartlarına ilişkin bilgiler; kısa vadeli olanların toplamı 7.468.229 TL, orta ve uzun vadeli olanların toplamı 5.941.310 TL olmak üzere toplam 13.409.539 TL dir. Kredili mevduat hesabının 564.000 TL lik kısmı personele kullandırılan kredilerden oluşmaktadır. Taksitli ticari krediler ve kurumsal kredi kartlarına ilişkin bilgiler şöyledir; Kısa vadeli toplamı 577.640 TL orta ve uzun vadeli toplamı 2.639.472 TL toplam 3.217.472 TL dir. İlgili kredi müşterilerinin faaliyette bulunduğu yere göre ayrım yapılmış be şu şekilde sınıflandırılmıştır; Yurtiçi krediler toplamı 27.904.507 TL, yurtdışı krediler 257.378 TL dir. Kredilere ilişkin ayrılan toplam karşılık miktarı 1.393.259 TL dir.

Zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacaklar için tasfiye politikasının ana hatları: Karşılıklar yönetmeliğine göre "zarar niteliğindeki krediler ve diğer

alacaklar" hesaplarında sınıflandırılan krediler, diğer tasfiye hesapları olana "tahsil imkanı sınırlı krediler" hesaplarında sınıflandırılan kredilerde olduğu gibi yeniden yapılandırma veya kanuni takip yoluyla teminatların nakde dönüşmesi suretiyle tahsil edilmektedir.

30 Eylül 2008 tarihi itibariyle vadeye kadar elde tutulacak yatırımlardan teminata verilen tutarı 2.987.083 TL dir. Repo işlemlerine konu olan vadeye kadar elde tutulacak yatırımların tutarı 224.498 TL dir.

Mali ortaklıklara ilişkin sektör bilgileri ve bunlara ilişkin kayıtlı tutarlar şöyledir; Bankalar 254.269, Sigorta Şirketleri 14.019, Faktoring Şirketleri 183.325, Leasing Şirketleri 722.491 ve Diğer Mali Bağlı Ortaklıklar 477.146 TL olmak üzere toplam 1785.250 TL dir. Yurt içi borsalara kote edilen tutar 904.240 TL dir. Maddi olmayan duran varlıklara ilişkin kapanış net defter değeri 1.146.253 TL dir.

X T'nin tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkları olarak tespit etmiş olduğu kredi kartı marka değeri, mevduat değeri, mevduat tabanı ve müşteri portföyü nün makul değerlerinin belirlenmesi amacıyla bir uzman kuruluşa tespit çalışması yaptırmıştır. Uzman kuruluş 13 Şubat 2006 tarihli raporunda maddi olmayan duran varlıkların değerini 163.084.000 TL olarak belirlemiştir. Bu varlıkların 2008 yılı net defter değeri 114.160.000 TL dir.

Pasif kalemlere ilişkin açıklama ve dipnotlar: Mevduatın vade yapısına ilişkin bilgiler şöyledir;

Vadesiz toplam 6.316.763 , 1 aya kadar 8.677.884, 1-3 ay 20.792.879, 3-6 ay 1.427.056, 6 ay 1 yıl 325.756, 1 yıl ve üstü 886.470 TL olmak üzere toplam 39.426.808 TL dir. Mevduat sigortası kapsamında bulunan 7.058.318 TL dir. Mevduat sigortası kapsamında bulunmayan tasarruf mevduatı kıyı bankacılığı bölgesinde bulunan tasarruf mevduatı tutarı toplam 121.941 TL dir. Alım satım amaçlı türev finansal borçlara ilişkin bilgiler şöyledir; Vadeli işlemler Türk Parası olarak 27.873, yabancı para olarak 833 dür. Swap işlemleri Türk Parası olarak

115.244, Yabancı Para olarak 41 dir. Opsiyonlar Yabancı Para olarak 1.968 dir. Ayrılan genel karşılıklar toplamı 562.016 TL dir.

Çalışan hakları karşılığına ilişkin bilgiler şöyledir;

Kıdem tazminatı karşılığı, çalışanların emekliliği halinde Türk İş Kanun' larına göre Banka'nın ödemesi gerekecek muhtemel yükümlülüğün bugünkü değeri hesaplanarak ayrılmaktadır. Kıdem tazminatı yükümlülüğünün bilançodaki değeri 83.727 TL dir. Ayrılan diğer karşılılar toplamı 1.129.379 TL dir.

30 Eylül 2008 itibariyle dövize endeksli krediler kur farkı karşılığı 72.520 bin TL dir.

Ödenecek vergilere ilişkin bilgiler şöyledir; Ödenecek kurumlar vergisi 115.344, Menkul Sermaye İradı Vergisi 89.616, Gayrimenkul Sermaye İradı Vergisi 804, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi 33.060, Ödenecek Katma Değer Vergisi 837, Diğer 20.865 TL olmak üzere toplam 260.526 TL dir. Ödenecek prim toplam 18.344 TL dir.

Özkaynaklara ilişkin bilgiler şöyledir;

Ödenmiş sermaye tutarı, bankada kayıtlı sermaye sisteminin uygulanıp uygulanmadığı hususunun açıklanması ve bu sistem uygulanıyor ise kayıtlı sermaye tavanı :

Bankanın ödenmiş sermayesi 3.427.051.000 TL olup, 7 Nisan 2008 tarihli Banka Olağan Genel Kurul Toplantısında alınan karar gereği kayıtlı sermaye sistemine geçilmiştir ve kayıtlı sermaye tavanı 5.000.000.000 TL olarak tespit edilmiştir.

Gelir tablosuna ilişkin açıklama ve dipnotlar şöyledir;

Kredilerden alınan toplam faiz geliri Türk Parası olarak 3.166.304, Yabancı Para olarak 472.556 dır. Bankalardan alınan faiz gelirleri Türk Parası olarak 135.645,

Yabancı Para olarak 47.966 dır. Menkul değerlerden alınan faiz geliri Türk Parası olarak 786.329, Yabancı Para olarak 297.962 dir. İştirak ve bağlı ortaklardan alınan faiz geliri 2.257 TL dir. 2008 yılında açıklanan kar 49.739 TL dir.

Nazım hesaplara ilişkin açıklamam ve dipnotlar şöyledir;

Kredi kartı harcama limit taahhütleri 1.322.891 TL, kullandırım garantili kredi tahsis taahhütleri 2.467.723 TL, çek yaprakları için ödeme taahhütleri 1.449.585 TL olmak üzere gayri kabili rücu nitelikteki kredi taahhütlerinin toplamı 1.5240.199 TL dir. Garantiler, banka aval ve kabulleri ve mali garanti yerine geçen teminatlar ve diğer akreditifler dahil gayri nakdi krediler toplamı 3.561.713 TL dir. Kesin teminatlar, geçici teminatlar, kefaletler toplamı 11.504.056 TL dir. Gayri nakdi krediler toplamı 15.065.769 TL dir.

Nakit akış tablosuna ilişkin açıklama ve dipnotlar şöyledir;

Nakit ve nakde eşdeğer varlıkları oluşturan unsurlar, bu unsurların belirlenmesinde kullanılan muhasebe politikası:

Kasa ve efektif deposu ile TCMB dahil bankalardaki vadesiz mevduat "nakit" olarak; Orijinal vadesi üç aydan kısa olan bankalararası para piyasası plasmanları ve bankalardaki vadeli depolar "nakde eşdeğer varlık" olarak tanımlanmaktadır.

Nakit ve nakde eşdeğer varlıkların oluşturan unsurların bilançoda kayıtlı tutarları ile nakit akış tablosunda kayıtlı tutarları arasındaki mutabakat:

Dönem başındaki nakit ve nakde eşdeğer varlık toplamı 1.684.288, dönem sonundaki nakit ve nakde eşdeğer varlık toplamı 4.017.043 TL dir. Bankanın yasal sınırlamalar veya diğer nedenlerle serbest kullanımda olmayan nakit ve eşdeğer varlık mevcudu bulunmamaktadır. Döviz kurlarındaki değişimin nakit ve eşdeğer varlıklar üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

4.2.3 RAPOR SONUCU

X Bankası A Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik A:Ş tarafından tam kapsamlı denetime tabi tutulmuş ve 12 Kasım 2008 tarihli raporunda olumlu görüş verilmiştir. Bu raporda yer alan konsolide olmayan finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotlar Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Türkiye Muhasebe Standartları, bunlara ilişkin ek ve yorumlar ile Bankamız kayıtlarına uygun olarak, aksi belirtilmedikçe bin Türk Lirası cinsinden hazırlanmış olup, bağımsız denetime tabi tutulmuş ve ilişikte sunulmuştur.

BAĞIMSIZ DENETİM RAPORU

X Bankası A.Ş. Yönetim Kuruluna,

X Bankası A.Ş 31 Aralık 2007 tarihinde hazırlanan konsolide bilançosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait konsolide gelir tablosu, konsolide nakit akım tablosu, konsolide özkaynak değişim tablosu ve önemli muhasebe politikaları ile diğer açıklayıcı notlarının bir özetini denetlemekle görevlendirilmiş bulunuyoruz.

Banka Yönetim Kurulu'nun Sorumluluğuna İlişkin Açıklama:

Banka Yönetim Kurulu, rapor konusu finansal tabloların 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından muhasebe ve finansal raporlama esaslarına ilişkin yayımlanan diğer yönetmelik, açıklama ve genelgelere uygun olarak hata ya da suistimal dolayısıyla önemlilik arz eden ölçüde yanlış bilgi içermeyecek şekilde hazırlanmasına ve sunulmasını sağlayacak bir iç kontrol sistemi oluşturulması, uygun muhasebe politikalarının seçilmesi ve uygulanmasından sorumludur.

Yetkili Denetim Kurumunun Sorumluluğuna İlişkin Açıklama:

Bağımsız denetim yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen finansal tablolar üzerinde görüş bildirmektir. Konsolide finansal tabloların önemlilik arz edecek ölçüde bir hata içermediğine ilişkin makul güvence sağlayacak şekilde bağımsız denetim planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Bağımsız denetimde; finansal tablolarda yer alan tutarlar ve finansal tablo açıklama ve dipnotları hakkında denetim kanıtı toplamaya yönelik denetim teknikleri uygulanmış, bu tekniklerin seçimi mesleki kanaatimize göre yapılmış ancak duruma uygun denetim teknikleri, konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunumu sürecindeki iç kontrollerin ekinliği dikkate alınarak ve uygulanan muhasebe politikalarının uygunluğu değerlendirilerek belirlenmiştir. Aşağıda belirtilen bağımsız denetim görüşünün oluşturulması için yeterli ve uygun denetim kanıtı sağlanmıştır.

Bağımsız Denetçi Görüşü

Görüşümüze göre, finansal tablolar, bütün önemli taraflarıyla, X Bank A.Ş nin 31 Aralık 2008 tarihi itibariyle mali durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyet sonuçları ile nakit akımlarını 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 37. maddesi gereğince yürürlülükte bulunan düzenlemelerde belirlenen muhasebe ilke ve standartlarına BDDK tarafından muhasebe ve finansal raporlama esaslarına ilişkin yayımlanan diğer yönetmelik, açıklama ve genelgelere uygun olarak doğru biçimde yansıtmaktadır.

İstanbul

12 KASIM 2008

A Bağımsız Denetim ve Serbest
Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.
Adı Soyadı
Sorumlu Ortak Baş Denetçi

SONUÇ

Dünyada globalleşme eğilimlerinin ve sermaye hareketlerinin artması finansal sistemi etkileyen temele faktörlerdir. Bankacılık sektörünün ana faaliyet konusu para olduğu için bu gelişmelerde etkilenen sektörlerin başında gelir. Banka faaliyetleri paraya dayandığından risk söz konusudur. Risk denetimi zorunlu kılmaktadır.

Denetim; İktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları derleyen sistematik bir süreçtir.

Denetim konusuna ve amaçlarına göre çeşitlere ayrılır. Konusuna göre; mali tablolar denetimi, uygunluk denetimi ve faaliyet denetimi olarak, denetçinin statüsüne göre; iç ve dış denetim olarak sınıflandırılabilir.

Denetçi; denetim çalışmaları yapan mesleki bilgi ve tecrübeye sahip kişiler olarak tanımlanabilir.

Denetim raporu, denetçinin denetim çalışmalarını ve bu çalışmalar sonucu varmış olduğu görüsü bildiren bir belgedir. Denetçi denetim çalışması sonucunda isletmelerin mali nitelikteki işlem ve olaylarının doğruluğu ve güvenirliği hakkında olumlu görüş, şartlı görüş ve olumsuz görüş verebilir ya da görüş bildirmekten kaçınabilir.

Bankalar yapmış olduğu tüm çalışmaların doğru ve güvenilir olup olmadığını anlamak ve bu çalışmaların düzenli olarak yürütülmesi için denetim yaparlar. Bankaların bu denetimi iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır.

Bankaların iç denetimi; bankanın iç faaliyetlerinin gerekli denetim ilke ve esaslarına uygun olarak ve bankanın bünyesinde oluşturulan organ tarafından yapılan denetim faaliyetleridir.

Bankaların dış denetimi; isletme dışı kişi ya da kurumlar tarafından isletmenin finansal tablolarının doğruluğu ve güvenirliğini anlamak amacıyla ve yasal olarak yapılan denetim çalışmalarıdır.

Sonuç olarak, Bankacılık sektörü, hızlı ekonomik büyüme ve gelişmenin başarılmasında önemli bir araçtır. Bankalar sadece parasal kontrol için bir kanal olmayıp, ekonominin yeniden yapılanmasında ve uzun dönemli sürdürülebilir makroekonomik istikrarın sağlanmasında, etkili olan kurumlardır. Mali sistem içinde bu denli önemli bir role sahip olan bankacılık sektörünün, iktisadi sistemle etkileşimini açık ve net biçimde ortaya koyabilmesi ve sağlıklı bir yapıda işleyebilmesi gerekmektedir. Bir bankanın sağlıklı bir yapıda işleyebilmesi için gereken unsurların başında denetim sistemi gelir. Çünkü bu sistemin istenildiği gibi etkin bir şekilde çalışıyor olması, o bankanın güvenilir bir banka olduğunun göstergelerinden biridir. İyi işleyen denetim sistemi sayesinde meydana gelen hatalar hemen tespit edilir ve düzeltilmesi sağlanır. Tespit edilen eksiklerin giderilmesi sayesinde bankalar birçok maddi kazanç elde ederler. Banka bünyesi içinde meydana gelecek hilelerin tespit edilmesi ve bunların oluşmasını engelleyecek önerilerde bulunurlar. Bu da bankalar için güven sağlayıcı bir unsurdur. Düzenli ve mevzuata uygun yapılan denetim çalışmaları bankada riskin takibi ve bankanın piyasada ki güvenilirliğini arttıran en önemli faktördür.

Yakın tarihte dünyada ve Türkiye' de meydana gelen denetim skandallarına rastlanmaktadır. Bunlardan bazıları iç denetim birimleri tarafından yapılmayan veya eksik yapılan denetimlerden, bazıları ise hem iç hem de dış denetim eksiklerinden kaynaklandığı görülmüştür. Örneğin, Enron krizinde raporlama standartlarında usulsüzlük yapılarak sahtekarlık yapıldığı görülmüş ve büyük kayıplara neden olmuştur. Türkiye' de İmar Bankası olayında çift kayıt sistemi kurulmuş ve bununla yapılan sahtekarlık büyük kayıplara neden olmuştur. Daiwa Bank olayında da banka birimlerince oluşturulan raporların iç denetimden geçirilmediği görülmüş ve uygunsuz yapılan kayıtlar bu sebeple gözden kaçırılmıştır. Verilen örneklerden de anlaşıldığı gibi denetim eksikliği bankacılık sektöründe ciddi kayıplara sebep olmaktadır. Bu türlü kayıpların önlenmesi için denetim sisteminin düzenli işleyişi sağlanmalıdır.

EKLER

Aşağıda belirtilen denetçi raporları türleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 31.01.2002 tarih ve 24657 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayınlamış olduğu Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmeliğinden alınmıştır.

EK:1 OLUMLU GÖRÜŞ
OLUMLU GÖRÜŞ
(Bağımsız Denetçi Görüşü)

..... A.Ş. Yönetim Kuruluna:

..... A.Ş.' nin (ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının) ...../...../..... tarihi itibarıyla hazırlanan (konsolide) bilançosu ile aynı tarihte sona eren döneme ait (konsolide) kâr ve zarar cetveli, nakit akım tablosu ve özkaynak değişim tablosunu denetlemekle görevlendirilmiş bulunuyoruz. Rapor konusu mali tablolar Banka yönetiminin sorumluluğundadır. Bağımsız denetimi yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen mali tablolar üzerinde görüş bildirmektir.

Denetim, 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile muhasebe standatları ve bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler, bağımsız denetimin, mali tablolarda önemli bir hatanın olup olmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanmasını ve yürütülmesini gerektirmektedir. Denetim, mali tablolarda yer alan tutar ve açıklamalara ilişkin bilgi ve verilerin test edilerek incelenmesinin ve doğrulanmasının yanısıra, uygulanan muhasebe standartlarının ve yönetim tarafından yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve mali tabloların bir bütün olarak sunumunun değerlendirilmesini içermektedir. Gerçekleştirilen denetimin, görüşümüzün oluşturulmasına makul ve yeterli bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

Görüşümüze göre, ilişikteki mali tablolar, bütün önemli taraflarıyla,..... A.Ş.'nin ...../...../..... tarihi itibarıyla mali durumunu ve aynı tarihte sona eren döneme ait faaliyet sonuçları ile nakit akımlarını Bankalar Kanununun 13 üncü maddesi gereğince yürürlükte bulunan düzenlemelerde belirlenen muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak doğru bir biçimde yansıtmaktadır.

Raporun

Düzenleme Yeri ve

Tarihi Sorumlu Ortak Baş

Denetçinin Adı ve Soyadı,

İmzası

Kuruluşun Ticari Unvanı

EK:2 OLUMLU GÖRÜŞ
(ŞARTLI GÖRÜŞ BELİRTİLMEKSİZİN DİKKAT ÇEKİLECEK HUSUSLAR BULUNMASI DURUMUNDA)

(Bağımsız Denetçi Görüşü)

..... A.Ş. Yönetim Kuruluna:

..... A.Ş.' nin (ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının) ...../...../..... tarihi itibarıyla hazırlanan (konsolide) bilançosu ile aynı tarihte sona eren döneme ait (konsolide) kâr ve zarar cetveli, nakit akım tablosu ve özkaynak değişim tablosunu denetlemekle görevlendirilmiş bulunuyoruz. Rapor konusu mali tablolar Banka yönetiminin sorumluluğundadır. Bağımsız denetimi yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen mali tablolar üzerinde görüş bildirmektir.

Denetim, 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile muhasebe standartlarına ve bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler, bağımsız denetimin, mali tablolarda önemli bir hatanın olup olmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanmasını ve yürütülmesini gerektirmektedir. Denetim, mali tablolarda yer alan tutar ve açıklamalara ilişkin bilgi ve verilerin test edilerek incelenmesinin ve doğrulanmasının yanısıra, uygulanan muhasebe standartlarının ve yönetim tarafından yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve mali tabloların bir bütün olarak sunumunun değerlendirilmesini içermektedir. Gerçekleştirilen denetimin, görüşümüzün oluşturulmasına makul ve yeterli bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

Görüşümüze göre, ilişikteki mali tablolar, bütün önemli taraflarıyla, ... A.Ş.'nin ...../...../..... tarihi itibarıyla mali durumunu ve aynı tarihte sona eren döneme ait faaliyet sonuçları ile nakit akımlarını Bankalar Kanununun 13 üncü maddesi gereğince yürürlükte bulunan düzenlemelerde belirlenen muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak doğru bir biçimde yansıtmaktadır.

Görüşümüzü etkilememekle birlikte aşağıdaki husus(lar)a dikkat çekilmesi gerekli görülmüştür:*

1. .....
2. .....
3. .....

Raporun

Düzenleme Yeri

ve Tarihi Sorumlu Ortak Baş
Denetçinin Adı ve Soyadı,

İmzası

Kuruluşun Ticari Unvanı

(*) Şartlı görüş belirtmeye gerek bulunmayan ancak dikkat edilmesi gerekli görülen hususlar açıklamalı olarak belirtilir.

EK:3 ŞARTLI GÖRÜŞ
(DENETİM KAPSAMINDA KISITLAMA OLMASI DURUMUNDA)
(Bağımsız Denetçi Görüşü)

..... A.Ş. Yönetim Kuruluna:

..... A.Ş.' nin (ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının) **...../...../.....** tarihi itibarıyla hazırlanan (konsolide) bilançosu ile aynı tarihte sona eren döneme ait (konsolide) kâr ve zarar cetveli, nakit akım tablosu ve özkaynak değişim tablosunu denetlemekle görevlendirilmiş bulunuyoruz. Rapor konusu mali tablolar Banka yönetiminin sorumluluğundadır. Bağımsız denetimi yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen mali tablolar üzerinde görüş bildirmektir.

Denetim, aşağıda (...ncı paragrafta) belirtilen husus(lar) dışında, 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile muhasebe ve bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler, bağımsız denetimin, mali tablolarda önemli bir hatanın olup olmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanmasını ve yürütülmesini gerektirmektedir. Denetim, mali tablolarda yer alan tutar ve açıklamalara ilişkin bilgi ve verilerin test edilerek incelenmesinin ve doğrulanmasının yanısıra, uygulanan muhasebe standartlarının ve yönetim tarafından yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve mali tabloların bir bütün olarak sunumunun değerlendirilmesini içermektedir. Gerçekleştirilen denetimin, görüşümüzün oluşturulmasına makul ve yeterli bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

(Bağımsız denetim faaliyetine getirilen sınırlandırma ve bu nedenle doğrulanamayan hususlar yazılacaktır) (Örnek: Bankanın kredi bakiyeleri içerisinde yer alan ..... TL tutarındaki müşteri bakiyeleri için teyit mektubu alınamadığından, bu hususun ..... üzerindeki etkisi tespit edilememiştir.)

Görüşümüze göre, yukarıda (....ncı paragrafta) açıklanan husus(lar)ın mali tablolar üzerindeki muhtemel etkileri haricinde ilişikteki mali tablolar, bütün önemli taraflarıyla, ... A.Ş.'nin ...../...../..... tarihi itibarıyla mali durumunu ve aynı tarihte sona eren döneme ait faaliyet sonuçlarını ve nakit akımlarını Bankalar Kanununun 13 üncü maddesi gereğince yürürlükte bulunan

düzenlemelerde belirlenen muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak doğru bir biçimde yansıtmaktadır.

Raporun
Düzenleme Yeri ve Sorumlu Ortak Baş
Tarihi Denetçinin Adı ve Soyadı,
İmzası
Kuruluşun Ticari Unvanı

EK:4 OLUMSUZ GÖRÜŞ
(Bağımsız Denetçi Görüşü)

..... A.Ş. Yönetim Kuruluna:

..... A.Ş.' nin (ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının) ...../...../..... tarihi itibarıyla hazırlanan (konsolide) bilançosu ile aynı tarihte sona eren döneme ait (konsolide) kâr ve zarar cetveli, nakit akım tablosu ve özkaynak değişim tablosunu denetlemekle görevlendirilmiş bulunuyoruz. Rapor konusu mali tablolar Banka yönetiminin sorumluluğundadır. Bağımsız denetimi yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen mali tablolar üzerinde görüş bildirmektir.

Denetim, 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile muhasebe ve bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler, bağımsız denetimin, mali tablolarda önemli bir hatanın olup olmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanmasını ve yürütülmesini gerektirmektedir. Denetim, mali tablolarda yer alan tutar ve açıklamalara ilişkin bilgi ve verilerin test edilerek incelenmesinin ve doğrulanmasının yanısıra, uygulanan muhasebe standartlarının ve yönetim tarafından yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve mali tabloların bir bütün olarak sunumunun değerlendirilmesini içermektedir. Gerçekleştirilen denetimin, görüşümüzün oluşturulmasına makul ve yeterli bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

..... no.lu dipnotta da belirtildiği gibi.....
.....
.....
...

Görüşümüze göre, yukarıda (...ncı paragrafta) açıklanan husus(lar)ın etkileri nedeniyle ilişikteki mali tablolar, ... A.Ş.'nin ...../...../..... tarihi itibarıyla mali durumunu ve aynı tarihte sona eren yıla ait faaliyet sonuçlarını ve nakit akımlarını Bankalar Kanununun 13 üncü maddesi gereğince yürürlükte bulunan düzenlemelerde belirlenen muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak ve doğru bir biçimde yansıtmamaktadır.

Raporun
Düzenleme Yeri ve Sorumlu Ortak Baş

Tarihi Denetçinin Adı ve Soyadı,

İmzası

Kuruluşun Ticari Unvanı

EK:5 GÖRÜŞ BİLDİRMEME
(Bağımsız Denetçi Görüşü)

..... A.Ş. Yönetim Kuruluna:

..... A.Ş.' nin (ve konsolidasyona tabi ortaklıklarının) **...../...../.....** tarihi itibarıyla hazırlanan (konsolide) bilançosu ile aynı tarihte sona eren döneme ait (konsolide) kâr ve zarar cetveli, nakit akım tablosu ve özkaynak değişim tablosunu denetlemek üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz. Rapor konusu mali tablolar banka yönetiminin sorumluluğundadır. Bağımsız denetimi yapan kuruluş olarak üzerimize düşen sorumluluk, denetlenen mali tablolar üzerinde görüş bildirmektir.

Denetim, 4389 sayılı Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile muhasebe ve bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler, bağımsız denetimin, mali tablolarda önemli bir hatanın olup olmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanmasını ve yürütülmesini gerektirmektedir. Bağımsız denetimin, mali tablolarda yer alan tutar ve açıklamalara ilişkin bilgi ve verilerin test edilerek incelenmesinin ve doğrulanmasının yanısıra, uygulanan muhasebe standartlarının ve yönetim tarafından yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve mali tabloların bir bütün olarak sunumunun değerlendirilmesini içermesi gereklidir.

Ancak, gerçekleştirdiğimiz çalışmalar sonucunda, kaynağı ve niteliği belirlenemeyen **.....** hususları tespit edilmiştir.

Yukarıda (...ncı paragrafta) açıklanan husus(lar)ın ..... üzerindeki ..... önemli etkileri nedeniyle ilişikteki mali tablolar hakkında bir görüş bildirilememektedir.

Raporun
Düzenleme Yeri ve
Tarihi Sorumlu Ortak Baş

Denetçinin Adı ve Soyadı,

İmzası
Kuruluşun Ticari Unvanı

EK 6 İÇ DENETİM PLANI

TABLO. 1 X BANK. A.Ş İÇ DENETİM BİRİMİ 2007 YILI (AY BAZINDA) DENETİM PLANI
GENEL MÜDÜRLÜK
BİRİMLERİ

DENETLENECEK GENEL MÜDÜRLÜK BİRİMLERİ	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
KREDİ TAHSİS MD.												
MALİ TAHLİL İST.MD												
BİREYSEL BANK.MD												
KOBİ BANK.MD.												
DIŞ İLİŞKİLER MD												
FON YÖNETİMİ MD												
MALİ KONTROL MD.												
KREDİLER OPR. MD												
HAZİNE OPR. MD												
BİLGİ TEKN.MD,												
RİSK YÖN.MD.												
İÇ KONTROL MD.												
İNSAN KAYN. MD.												

TABLO. 2 X BANK İÇ DENETİM BİRİMİ 2007 YILI DENETİM PLANI
ŞUBELER

DENETLENECEK ŞUBELER	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
A ŞUBESİ												
B ŞUBESİ												
C ŞUBESİ												
D ŞUBESİ												
E ŞUBESİ												
F ŞUBESİ												
H ŞUBESİ												
K ŞUBESİ												
L ŞUBESİ												
M ŞUBESİ												

EK 7 İÇ DENETİM BİRİMİ TARAFINDAN HAZIRLANACAK RAPORLAR

TABLO. 3 İÇ DENETİM BİRİMİ TARAFINDAN HAZIRLANACAK RAPORLAR

RAPORU N ADI	HAZIRLAYACAK BİRİM	DENETİM KOMİTESİ	YÖNETİM KURULU	BDDK	GÖNDERİM PERİYODU
İç denetim Yönetmeliği	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	EVET	Yönetmeliğin yayınlanmasından İtibaren
BDDK'ya Gönderilen Yönetmelikteki Değişiklikler	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	EVET	Değişikliğin yapıldığı tarihten itibaren 10 Gün İçinde
İç Denetim Biriminin Faaliyetlerine İlişkin Politika ve Uygulama Usulleri	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	HAYIR	HAYIR
İç Denetim Planı	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	EVET	İç Denetim Planının Onaylanmasından İtibaren 10 Gün İçinde
İç Denetim Raporları	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	HAYIR	HAYIR
Yıllık Faaliyet Raporu	İç Denetim Birimi	EVET	EVET	EVET	Yönetim Kurulunun Onaylamasından İtibaren 10 Gün İçinde

EK 8 DENETİM KOMİTESİ İLE MÜFETTİŞLER TOPLANTISI VE DENETİM KOMİTESİ İLE İÇ SİSTEMLER KAPSAMINDAKİ BİRİM YÖNETİCİLERİNİN TOPLANTISI

TABLO. 4 DENETİM KOMİTESİ İLE MÜFETTİŞLER TOPLANTISI VE DENETİM KOMİTESİ İLE İÇ SİSTEMLER KAPSAMINDAKİ BİRİM YÖNETİCİLERİNİN TOPLANTISI

KONU	Denetim Komitesi ile Müfettişler Toplantısı Denetim Komitesi ile İç Sistemler Kapsamındaki Birim Yöneticilerinin Toplantısı
AMAÇ	Müfettişlerin Gelişmeleri ve Çalışmaları Hakkında Bilgi Sahibi Olmak
DAYANAK	01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete de Yayınlanan Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik 7.fıkrası k) Denetim Komitesi, Müfettişler ve bankanın bağımsız denetimini yürüten bağımsız denetim kuruluşlarının denetçileri ile düzeni aralıklarla yılda 4 defadan az olmamak üzere görüşmelerde bulunmakla yetkilidir.
DETAY	Bankalarda Müfettişler İle Denetim Komitesi arasında yılda 4 defadan az olmamak şartıylal toplantı düzenlenir. Denetim Komitesi ile İç Sistemler Kapsamındaki Birimlerin toplantısı ortalama olarak ayda bir defa gündemli olarak yapılmaktadır. Toplantıda denetim planına göre durum, iştirak edilen projeler, inceleme çalışmaları, denetimlerde tespit edilen önemli hususlar ve öneriler ile iç denetim birimi personeli hakkında varsa belirtilecek hususlar belirtilir.

EK9 YILLIK DEĞERLENDİRME VE FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMASI

TABLO. 5 YILLIK DEĞERLENDİRME VE FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMASI

KONU	Yıllık Faaliyet Raporu
AMAÇ	İç Denetim Birimi'nin yıllık faaliyetlerin raporlanması
DAYANAK	01.11.2006/26333 tarih ve sayılı resmi gazetede yayımlanan Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik; Madde 43- Bildirim Yükümlülüğü 5.fıkra: Bankalar, 31 inci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca yönetim kuruluna sunulan iç denetim birimi raporlarından, bir yıllık devreye tekabül eden yılsonu raporunu, yönetim kuruluna sunulduğu tarihten itibaren on gün içinde Kuruma gönderir. Kuruma gönderilecek bu rapor bir yıllık devreyi esas alacak şekilde hazırlanır.
DETAY	Üçer aylık dönemler itibariyle hazırlanan raporları konsolide ederek yıllık faaliyet raporu hazırlanmaktadır

EK10 BAĞIMSIZ DENETİM RAPORU

BAĞIMSIZ DENETİM RAPORU

…….Yönetim Kurulu'na;

1. …….. Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 31 Aralık 2006 tarihi itibariyle hazırlanan ve ekte yer alan bilançosunu, aynı tarihte sona eren yıla ait gelir tablosunu, öz sermaye değişim tablosunu ve nakit akım tablosunu, önemli muhasebe politikalarının özetini ve dipnotları denetlemiş bulunuyoruz.

Finansal Tablolarla İlgili Olarak İşletme Yönetiminin Sorumluluğu

2. İşletme yönetimi finansal tabloların Sermaye Piyasası Kurulunca yayımlanan finansal raporlama standartlarına göre hazırlanması ve dürüst bir şekilde sunumundan sorumludur. Bu sorumluluk, finansal tabloların hata ve/veya hile ve usulsüzlükten kaynaklanan önemli yanlışlıklar içermeyecek biçimde hazırlanarak, gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmasını sağlamak amacıyla gerekli iç kontrol sisteminin tasarlanmasını, uygulanmasını ve devam ettirilmesini, koşulların gerektirdiği muhasebe tahminlerinin yapılmasını ve uygun muhasebe politikalarının seçilmesini içermektedir.

Bağımsız Denetim Kuruluşunun Sorumluluğu

3. Sorumluluğumuz, yaptığımız bağımsız denetime dayanarak bu finansal tablolar hakkında görüş bildirmektir. Bağımsız denetimimiz, Sermaye Piyasası Kurulunca yayımlanan bağımsız denetim standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu standartlar, etik ilkelere uyulmasını ve bağımsız denetimin, finansal tabloların gerçeği doğru ve dürüst bir biçimde yansıtıp yansıtmadığı konusunda makul bir güvenceyi sağlamak üzere planlanarak yürütülmesini gerektirmektedir.

4. Bağımsız denetimimiz, finansal tablolardaki tutarlar ve dipnotlar ile ilgili bağımsız denetim kanıtı toplamak amacıyla, bağımsız denetim tekniklerinin kullanılmasını içermektedir. Bağımsız denetim tekniklerinin seçimi, finansal tabloların hata ve/veya hileden ve usulsüzlükten kaynaklanıp kaynaklanmadığı hususu da dahil olmak üzere önemli yanlışlık içerip içermediğine dair risk değerlendirmesini de kapsayacak şekilde, mesleki kanaatimize göre yapılmıştır. Bu risk değerlendirmesinde, işletmenin iç kontrol sistemi göz önünde bulundurulmuştur. Ancak, amacımız iç kontrol sisteminin etkinliği hakkında görüş vermek değil, bağımsız denetim tekniklerini koşullara uygun olarak tasarlamak amacıyla, işletme yönetimi tarafından hazırlanan finansal tablolar ile iç kontrol sistemi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bağımsız denetimimiz, ayrıca işletme yönetimi tarafından benimsenen muhasebe politikaları ile yapılan önemli muhasebe tahminlerinin ve finansal tabloların bir bütün olarak sunumunun uygunluğunun değerlendirilmesini içermektedir.

5. Bağımsız denetim sırasında temin ettiğimiz bağımsız denetim kanıtlarının, görüşümüzün oluşturulmasına yeterli ve uygun bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

Görüş

6. Görüşümüze göre, ilişikteki finansal tablolar, ……..Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 31 Aralık 2006 tarihi itibariyle finansal durumunu, aynı tarihte sona eren yıla ait finansal performansını ve nakit akımlarını, Sermaye Piyasası Kurulunca yayımlanan finansal raporlama standartları çerçevesinde doğru ve dürüst bir biçimde yansıtmaktadır.

İstanbul, 10.09.2007

……BAĞIMSIZ DENETİ A.Ş.

EK 11 X BANKASI 30/09/2008 BİLANÇOSU

TABLO.6 X BANKASI 30/09/2008 BİLANÇOSU

BİLANÇO 30/09/2008 PASİF KALEMLER	TP	YP	TOPLAM
I.MEVDUAT	22.831.545	38.426.808	15.595.263
1.1. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	1.494.102	2.294.425	3.788.527
1.2 Diğer		13.300.838	34.638.281
II.ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNASAL BORÇLAR	21.337.443 143.117	2.842	145.959
III.ALINAN KREDİLER		5.884.779	6.901.229
IV.PARA PİYASALARINA BORÇLAR	1.016.450 66.318	204.554	270.872
4.1 Bankalararası Para Piyasalarından Borçlar	-	-	-
4.2 Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	66.318	20.454	270.872
V.İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER	66.318	204.554	270.872
VI. FONLAR			
VII. MUHTELİF BORÇLAR		86.503	2.277.775
VIII.DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	2.191.272 947.667	519.530	1.467.207
IX FAKTORİNG BORÇLARI		-	-
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	- 3.267	5.480	8.747
10.1 Finansal Kiralama Borçları		5.643	8.953
10.2 Faaliyet Kiralaması Borçları	3.310	-	-
XI RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	- 6.502	57	6.559
XII KARŞILIKLAR		228.568	1.816.844
12.1 Genel Karşılıklar	1.588.276	195.611	562.016
12.2 Çalışan Hakları Karşılığı	366.405	-	125.449
12.3 Diğer Karşılıklar	125.449	32.957	1.129.379
XIII VERGİ BORCU	1.096.422	-	278.870
13.1 Cari Vergi Borcu	278.870	-	278.870
13.2 Ertelenmiş Vergi Borcu	278.870	-	-
XIV SATIŞ AMAÇLI ELDE DURDURLAN VARLIK BORÇLARI	- -	-	-
XV SERMAYE BENZERİ KREDİLER	1.866.044	-	1.866.044
XVI ÖZKAYNAKLAR		31.591	5.893.352
16.1 Ödenmiş Sermaye	5.861.761	-	3.427.051
16.2 Sermaye Yedekleri	3.427.051	31.591	589.352
16.2.1 Hisse Senedi İhraç Primleri	562.503	-	541.633

16.2.2 Hisse Senetleri İptal Karları	541.633	-	-
16.2.3.Menkul Değerler Değerleme Farkları	- 2.353	31.591	33.944
16.2.4 Diğer Sermaye Yedekleri		-	-
16.3 Kar Yedekleri	18.517	-	866.733
16.3.1 Yasal Yedekleri	866.733	-	44.089
16.3.2 Statü Yedekleri	44.089	-	-
16.3.3. Olağanüstü Yedekler	-	-	822.644
16.4 Kar Veya Zarar	822.644	-	1.005.474
16.4.1 Dönem Net Kar Veya 1005474 - 1005474 Zarar	1.005.474	-	1.005.474
PASİF TOPLAMI	34.935.055	24.360.266	50.140.590

BİLANÇO 30/09/2009 AKTİF KALEMLER	TP	YP	TOPLAM
I.NAKİT DEĞERLER	1.536.731	2.615.799	4.152.530
II GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI	47.717	168.989	217.706
2.1 Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	3.834	163.033	166.867
2.1.1 Devlet Borçlanma Senetleri	3.834	163.033	166.867
2.1.2 Sermayede Payı Temsil Eden	-	-	..-
MenkulDeğerler	-	-	-
2.1.3 Diğer Menkul Değerler	-	-	-
2.3Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	43.883	6.956	50.839
III BANKALAR	240.240	1.578.983	1.819.223
IV PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.000.931	-	1.000.931
4.1 Bankalararası Para Piyasalarından Alacaklar	1.000.931	-	1.000.931
V SATILMAYA HAZIR FİNANASAL VARLIKLAR	196.224	392.037	588.261
5.1 Sermayde Payı Temsil Eden Menkul Değerler	2.082	12.247	14.329
5.2 Devlet Borçlanma Senetleri	136.653	249.878	187.401
5.3 Diğer Menkul Değerler	57.489	129.912	187.401
VIKREDİLER	24.926.647	11.279.321	36.205.968
6.1Krediler	24.479.846	11.272.771	35.752.617
6.1.1 Bankanın Dahil Olduğu	400.856	254.453	655.309
Risk Grubuna Kullandırılan Krediler	24.078.990	11.018.318	1.473.423
6.1.2Diğer	-	-	-
6.2TakiptekiKrediler	1.438.404	35.019	1.473.423
6.3 Özel Karşılıklar	991.603	28.469	1.020.072
VII FAKTORİNG ALACAKLARI	-	-	-
VIII VADEYE KADAR ELDE TUTLACAK YATIRIMLAR	5.614.577	4.908.862	10.523.439

8.1 Devlet Borçlanma Senetleri	5.614.577	4.908.862	10.523.439
IX İŞTİRAKLER	2.753	43.404	46.157
9.1 Özkaynak Yönetimine Göre Muhasebeleştirilenler	-	-	-
9.2 Konsolide Edilmeyenler	2.753	43.404	46.157
9.2.1 Mali İştirakler	2.658	43.404	46.062
9.2.2 Mali Olmayan İştirakler -	95	-	95
X BAĞLI ORTAKLIKLAR	1.422.377	365.173	1.787.550
10.1 Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	1.420.077	365.173	1.785.250
10.2 Konsalide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	2.300	2.300	2.300
XI MADDİ DURAN VARLIKLAR	1.080.521	-	1.080.521
XII MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	1.146.253	-	1.146.253
15.1Şerefiye	979.493	-	979.493
15.2 Diğer	166.760	-	166.760
XIII YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER	- -	- -	- -
XIV VERGİ VARLIĞI	222.438	222.438	222.438
222438XV DİĞER AKTİFLER	211.080	275.381	486.159
AKTİF TOPLAMI	37.731.317	21.628.949	31.745.156

YARARLANILAN YAYINLAR

Auditing Concepts Commitee, **Report of the Commitie On Basic Auditing Concepts**, Accounting Rewiev, Vol 47 .

AKTUĞLU, Mehmet Ali. **Denetleme ve Revizyon**, İzmir: Bilgehan Basımevi, 1986.

ALTAN, Mikail. **Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001.

ARSLAN, İbrahim.''Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri'',**Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı.18, (2007).

ATAMAN, Başak Akgül. "İç denetim ve Outsourcing'', **Muhasebe ve Finansman Dergisi,** (Ocak 2003), Sayı 17.

_____ **Türk Denetim Kurumları**, Türkmen Yayınları, İstanbul: 2000.

BANKACILAR DERGİSİ. ''Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler İle İlişkisi'', **Bankacılık Gözetimine İlişkin Basel Komitesi Tarafından Yayınlanan Danışma Belgesi**, İstanbul: TBB Yayınları, sayı:34, (Eylül 2007).

Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler ile İlişkisi http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/denetim.doc.(3 Şubat 2010).

BOZKURT Nejat. **Muhasebe Denetimi,** Alfa Yayınları, Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, İstanbul: 2000.

BOSTANCI ,Serpil. **Bankalarda Bağımsız Denetim**, www.archive.ismmo.org.tr (30 Kasım 2009).

ÇELİK Faik ve Kızıl İhsan. ''Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı'', **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 9(1), (2008).

DELİKANLI, İhan Uğur. ''Bankaların Denetim ve Gözetimi : Türkiye ve Avrupa Birliği Uygulamaları'', **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, sayı 1(Haziran-Temmuz 1998).

EYÜPGİLLER, Servet. **Bankalarda Denetim**, Ankara:Kısmet Matbaası, 1985.

FİKİRKOCA, Meryem. **Bütünsel Risk Yönetimi**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003.

GÜRBÜZ, Hasan. **Muhasebe Denetimi**, Bilim Teknik Yayınları, Geliştirilmiş 4.Baskı, Eskişehir:1995.

GÜREDİN, Ersin. **Denetim İlkeleri ve Teknikler**, İstanbul: Formül Matbaası, 1982.

GRUSON, Michael ve Ralph REİSNER. **Regulation of Banks-United States and İnternational**, Newyork: Butterwoth Legal Publisher, 1991.

KAYA, Bertan. **İç Denetim Nedir?**, http:/ / www. Bertankaya .net/ (Erişim Ekim 2008).

KEPEKÇİ, Celal. **İç Kontrol Sistemi,** Ankara: Türmob-Tesmer Yayınları no:6, 1994.

_____ **Bağımsız Denetim**, İstanbul: Avcı Ofset Matbaacılık, 5. Baskı, 2004.

_____ **İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü**, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Yayın No:251, 1982.

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal ve A.Zafer SAYAN. ‘’Sermaye Piyasası ‘nda Bağımsız Denetim Raporlama Standartları’’, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, sayı.3 (Ocak 2001).

ÖZER, Mevlüt. **Denetim,** 1.Cilt, Özkan Matbaacılık Ltd. Şti. Ankara: 1997.

PEKDEMİR, Recep. **Muhasebe Denetçiliği Mesleğinde Yetki, Sorumluluk ve Mesleki Ahlak**, İstanbul: Muhasebici ve Mali Müşavirler Odası Yayınları, Mayıs 1997.

TAKAN, Mehmet. **Bankacılık**, Genişletilmiş 2.b., Nobel Yayın Dağıtım. Ankara: 2002.

TOSUN, Hikmet ve CEBECİ, A. Uğur Cebeci. **5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında Güncel Mali Sorunlar**, 1. Basım, Ankara: Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, 2006.

TURAN, A.Kadir ve Jale SAĞLAR. ‘’İç Denetçinin Örgüt İçindeki Yerinin Denetim Faaliyetleri Açısından Önemi’’, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı. 11 (Ocak 2004).

TURAN, Kadir. **Muhasebe ve Denetime Bakış,** Ankara: Türmob Yayını, Yayın No: 11, Ekim 2000.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü.

TÜRKER, Masum. ‘’Bankalar Mevzuatındaki Son Değişiklikler İle Bağımsız Denetim Esasları ve Uygulamaları’’ **TÜRMOB Paneli Bildirisi**, (Ankara, 02.04.2002).

Türkiye Cumhuriyet Anayasası.

David SHAND. **Auditing And Poverty Reduction**, Ethiopia: WBI Regional Workshop, 2003.

Deloitte, **Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim**, 2007, s.1 http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/%C4%B0%C3%A7%20Denetim/Basel%20II%20Bankac%C4%B1l%C4%B1k%20D%C3%BCzenlemeleri%20Ve%20%C4%B0%C3%A7%20Denetim.pdf (2 Şubat 2010), s.1-5.

SHİFF AND MAY. **What Is Internal Control? Who Owns It?**, Newyork: Management Accounting Inc. November 1990.

ÖRENAY, Hami. **Kamuda Denetim**, Maliye Bütçe Kontrolörleri Derneği Yayınları, Mart 2005.

UZAY, Şaban. ‘’Faaliyet Denetleme Genel Bir Bakış’’, İstanbul Mali Müşavirler Odası 8, **Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu**, (Antalya: 25-29 Nisan 2007).

UZUN, Ali Kamil.**İç Denetim Nedir?,** http:)//www.denetimnet.net/Userfiles/Documents/Makaleler.

ÜNLÜ, N. Burak, ‘’Risk Yönetiminin Değişen Dünyası ve İç Denetim’’, **İç Denetim Dergisi**, (Sonbahar 2004).

YILMAZ, Gül ve diğerleri. **Yeminli Mali Müşavirlerin Müşterek ve Müteselsil Sorumlulukarının Temel İnsan Hakları, Avrupa Birliği Hukuku, Anayasa Hukuku ve Borçlar Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi**, Ankara: Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayını, 2004.

YURTSEVER, Gürdoğan.’’Türk Bankacılığının Kontrol ve Denetim Yapısı İçinde İç Kontrol Merkezinin Yeri’’, **Active Finans ve Bankacılık Dergisi**, Sayı 33 (Kasım-Aralık 2003).

_____ **Bankacılığımızda İç Kontrol,** Yayın no:256, TBB Yayınları, İstanbul: 2008.

_____’’Bankalarda Kurum İçi Kontrol Kültürü’’, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi,** sayı.40, (Ocak-Şubat 2005).

YÜKSEL, Aslı ve Volkan Demir. **Bankalarda Denetim ve İç Kontrol Yapısı:EksikliğininSonucuFinansalKriz**.http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum, (23.11.2009).

01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik.

5411 Sayılı Bankalar Kanunu.

http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCr (23 Eylül 2009).

www.aregem.kulturturizm.gov.tr/ (23 Eylül 2009).

spk.gov.tr (03 Ağustos 2009).

http://www.qatechnic.com/belgeler/BaselII%20hakk%C4%B1nda%20bilinmesi%20gerekenler.pdf (2 Şubat 2010)

''Research at BIS'', **www.bis.org/publ/bcbs.pdf**.(3 şubat 2010)

ÖZGEÇMİŞ

NURAY TUĞRAL 1981 yılında İzmit'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmit'te tamamladı. 1999 yılında girdiği Kocaeli Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2003 yılında mezun oldu. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Programında Yüksek Lisans eğitimine devam etmektedir. 2004 yılından bu yana Yapı Kredi A.Ş de Ticari Krediler Yetkilisi olarak görev yapmaktadır.